

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΟ Τ.Ε.Ι. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ
ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΩΝ ΓΕΩΠΟΝΩΝ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΣΤΗ
ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΩΝ ΥΠΟ ΕΞΑΦΑΝΙΣΗ ΑΛΟΓΩΝ ΤΗΣ
ΣΚΥΡΟΥ.

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΥΘΥΜΙΑΣ Π. ΑΘΑΝΑΣΕΡΗ

Επιβλέπων καθηγητής : Δρ Αριστοτέλης Γ. Λυμπερόπουλος

Αναπληρωτής Καθηγητής

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2015

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΟ Τ.Ε.Ι. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ
ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΩΝ ΓΕΩΠΟΝΩΝ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΣΤΗ
ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΩΝ ΥΠΟ ΕΞΑΦΑΝΙΣΗ ΑΛΟΓΩΝ ΤΗΣ
ΣΚΥΡΟΥ.

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΥΘΥΜΙΑΣ Π. ΑΘΑΝΑΣΕΡΗ

Επιβλέπων καθηγητής : Δρ Αριστοτέλης.Γ.Λυμπερόπουλος

Αναπληρωτής Καθηγητής

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2015

Στους γονείς μου Παναγιώτη και Παναγιώτα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΞΩΦΥΛΛΟ	σελ.1
ΕΣΩΦΥΛΛΟ	σελ.3
ΑΦΙΕΡΩΣΗ	σελ.5
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	σελ.8
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	σελ.11
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	σελ.13
Εισαγωγή	σελ.15
Κεφάλαιο 1 Το Σκυριανό αλογάκι και η ιδιαιτερότητα του	σελ. 19
1.1 Η Σκύρος και το Γεωφυσικό τοπίο Διαβίωσης του Σκυριανού Αλόγου	σελ.19
1.1.1. Χλωρίδα	σελ. 21
1.1.2. Άγρια Πανίδα-FAUNA	σελ. 21
1.1.3. Παραγωγικά-Ποιμενικά Ζώα	σελ. 21
Α Βοοειδή	σελ. 21
Β Πρόβατα	σελ. 22
Γ Αίγες	σελ. 22
Δ Ποιμενικά Ζώα Εργασίας	σελ. 23
1.2. Το Περιβάλλον Διαβίωσης του Σκυριανού Αλόγου	σελ. 24
1.2.1. Διατροφή του Σκυριανού Αλόγου	σελ. 24
1.2.2. Κίνηση- Κατανομή του Πληθυσμού στο Όρος Κόχυλας	σελ. 25
1.3. Η Κατάταξη των Πόνυ και των Αλόγων	σελ. 26
1.4. Η Κατάταξη του Σκυριανού Αλόγου	σελ. 29
1.5. Η Καταγωγή και η ιστορία του Σκυριανού Αλόγου Μυθολογικά και Ιστορικά στοιχεία που αφορούν το Σκυριανό Αλογάκι	σελ.30
1.6. Η ομοιότητα με τα Άλογα του Παρθενώνα	σελ.34
1.7. Φαινότυπος Μορφολογικά Χαρακτηριστικά	σελ. 36
Α. Μορφολογία	σελ. 36
Β.Χρωματισμοί	σελ. 39
Γ.Χρωματισμοί στα Σκυριανά Αλογάκια	σελ. 44
Δ.Σωματομετρήσεις	σελ. 47
1.8. Η Εξέλιξη τη Φυλής	σελ. 48
1.9. Αναπαραγωγή	σελ. 49
1.9.1. Τα Προβλήματα Αναπαραγωγής	σελ.51
1.10. Δημογραφικά	σελ.52
1.10.1. Διασπορά του Πληθυσμού των Σκυριανών Αλόγων	σελ. 54
1.11. Η Χρήση των Σκυριανών Αλόγων στο Παρελθόν και στη Σύγχρονη Εποχή και η Σχέση του με την Τοπική Κοινωνία της Σκύρου.	σελ. 55
1.11.1. Το Παραδοσιακό Αλώνισμα	σελ.55
1.11.2. Αναβίωση του Παραδοσιακού Σκυριανού Αλωνίσματος	σελ.56
1.11.3. Ιπποδρομίες	σελ.57
1.12. Οι Αιτίες και οι Απειλές που Συντελούν στον Κίνδυνο Εξαφάνισης του Σκυριανού Αλόγου	σελ.58
Κεφάλαιο 2 ^ο Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και η Συμβολή τους στην Διάσωση του Σκυριανού Αλόγου	σελ.63
2.1. Η Ένωση Μικρόσωμης Φυλής Σκυριανού Αλόγου Ε.Μ.Φ.Σ.Α	σελ.63
2.1.1. Παράλληλες Δράσεις της Ένωσης	σελ.64

2.1.2. Χρηματοδότηση της Ένωσης	σελ.66
2.1.3. Αρχεία Access	σελ.67
2.1.4. Περίθαλψη	σελ.68
2.2. SAVE Foundation-Safeguard for Agricultural Varieties in Europe	σελ.69
2.3. Αμάλθεια-Ελληνική Εταιρεία Προστασίας και Διάσωσης Αγροτικών και Οικόσιτων Ζώων (Εκπρόσωπος στην Ελλάδα του SAVE Foundation)	σελ.69
2.4. Η Ελληνική Εταιρεία Προστασίας του Περιβάλλοντος και της Πολιτισμικής Κληρονομιάς	σελ.74
2.5. Το Silva Project	σελ.76
2.6. Skyrian horses Organization (Κτήμα Μουριές)	σελ.76
2.7. Ο Ιππόλυτος	σελ.79
2.8. Πρόγραμμα Κατσαρέλιας –Simpson στο Μώλο Σκύρου	σελ.80
Κεφάλαιο 3 ^ο Η Πληθυσμιακή Εξέλιξη του Σκυριανού Αλόγου στο Παρελθόν και στο Μέλλον	σελ.81
3.1. Το Μέλλον του Σκυριανού Αλόγου	σελ.81
3.2. Μελέτη για την Ύπαρξη Γενετικής Παραλλακτικότητας στο Σκυριανό Αλογάκι	σελ.82
3.3. Προοπτικές Αξιοποίησης της Φυλής	σελ.83
3.4. Η Αντιμέτωπιση	σελ.84
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ	σελ.86
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	σελ.109
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	σελ.112
ΠΗΓΕΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ	σελ.114
ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ	σελ.116
ΟΠΙΣΘΟΦΥΛΛΟ	σελ.118

Πρόλογος

Η σχέση ανθρώπου-αλόγου στον ελλαδικό χώρο, ξεκίνησε πριν από πολλούς αιώνες, διαμέσου των οποίων το άλογο ενσάρκωσε πολλούς ρόλους, την θεοποιημένη μορφή, τον πολεμικό σύντροφο, το κύριο μεταφορικό μέσο των αναγκαίων προμηθειών της οικογενειακής φάρμας και του σπιτιού, το μεταφορικό μέσο και πολύτιμο σύντροφο-συνοδοιπόρο στο δύσβατο γεωγραφικό ανάγλυφο της Ελλάδας. Στην σύγχρονη εποχή και μετά την βιομηχανοποίηση και την εισαγωγή του αυτοκινητού ως μεταφορικό μέσο, η ιππική δεξιοτεχνία και η διατήρηση και εκτροφή των αλόγων είναι γνωστή σε λίγους σε αντίθεση με την αρχαιότητα. Σήμερα το άλογο υπηρετεί τον άνθρωπο ως σύντροφος ή συναγωνιστής για λόγους αναψυχής, απλής εκγύμνασης, θεραπευτικούς ή και αγωνιστικούς σκοπούς.

Στο φτωχό σε βοσκές γεωγραφικό ανάγλυφο της Ελλάδας, από την αρχαιότητα έως τώρα, ευνοήθηκαν οι μικρόσωμες φυλές ως ποίο οικονομικές και λιτοδίαιτες. Οι τύποι των μικρόσωμων φυλών τα παλαιότερα χρόνια ήταν ο Πεδινός (το εξαφανισμένο Αττικό άλογο) ο Ορεινός (Πίνδος Πόνυ) και το Αιγιακό (Σκυριανό, Μυντιλί, Ρόδου). Το Αιγιακό άλογο μέχρι σήμερα αριθμεί τρεις εκπροσώπους. Το μικρόσωμο άλογο Μυντιλί του οποίου η τύχη και ύπαρξη αγνοείται, καθώς δεν υπάρχει καμμία κρατική πρωτοβουλία καταγραφής και διάσωσης αυτού, το μικρόσωμο άλογο της Ρόδου με πολύ μικρό αριθμό ατόμων εν ζωή και η μικρόσωμη φυλή Σκυριανού αλόγου η οποία είναι ίσως και η ποίο διάσημη στον Ελλαδικό χώρο παρά το ότι όλες οι μικρόσωμες φυλές βρίσκονται υπό εξαφάνιση. Το Σκυριανό αλογάκι, έχει στενή σχέση με τα άλογα της Ιβηρικής Χερσονήσου, ο πρόγονός του θεωρείται το Τάρπαν και ο αμέσως επόμενος το Πίνδος Πόνυ. Παρόλο το ότι εντάσσεται στον Αιγιακό τύπο, είναι ένα μείγμα αλόγου με χαρακτηριστικά από του Ορεινού τύπου Πόνυ όπως και χαρακτηριστικά θερμόαιμων αλόγων, τα οποία έχουν επέλθει ως αποτέλεσμα προσαρμοστικότητας χιλιάδων ετών, στις συνθήκες μέσω των οποίων επιβιώνει. Δεδομένου, ότι όλες οι υπόλοιπες μικρόσωμες φυλές αλόγων είναι δημιούργημα ανθρώπινης παρέμβασης, το Σκυριανό αλογάκι αποτελεί ίσως το μικρότερο φυσικό αλογάκι του κόσμου, που είναι αποτέλεσμα φυσικής επιλογής και όχι ανθρώπινης βελτίωσης.

Αυτά τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του Σκυριανού αλόγου, σε συνδυασμό με τις απειλές που εξακολουθεί να αντιμετωπίζει όπως και την δραματική μείωση του

πληθυσμού του τα τελευταία 100 χρόνια, έχουν επισημάνει και παρατηρήσει πλήθος ειδικών επιστημόνων όπως και διάφορες Μ.Κ.Ο, που ενδιαφέρονται και μελετούν την διάσωση του Σκυριανού Αλόγου με πλήθος δράσεων προγραμμάτων και πρωτοβουλιών.

Το υπό εξαφάνιση Σκυριανό αλογάκι και ο ρόλος που διαδραματίζουν οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις για την διάσωση του, είναι το θέμα με το οποίο ασχολείται η παρούσα μελέτη, η οποία διεξήχθη στα πλαίσια της εργασίας για την απόκτηση πτυχιακού διπλώματος.

Η εργασία χωρίζεται σε τρία Μέρη. Στο Πρώτο Μέρος, εισαγωγικά περιγράφεται η ιστορία του αλόγου στον Ελλαδικό χώρο από την αρχαιότητα έως σήμερα, όπως και η μυθολογική ιστορία της Σκύρου και του Σκυριανού αλόγου. Στα πρώτα κεφάλαια αναλύεται η Σκύρος και το Γεωφυσικό Τοπίο Διαβίωσης του Σκυριανού Αλόγου, συμπεριλαμβάνοντας την Χλωρίδα την Άγρια Πανίδα-Fauna και τα Παραγωγικά και Ποιμενικά Ζώα του νησιού. Όπως και το Περιβάλλον Διαβίωσης του Σκυριανού Αλόγου, η Διατροφή του σε αυτό και η Κινηση και Κατανομή του Πληθυσμού στο Όρος Κόχυλας. Δίνεται η Κατάταξη των Πόνυ και των Αλόγων και η Κατάταξη του Σκυριανού Αλόγου, εν συνεχεία αναλύονται τα Μυθολογικά και Ιστορικά Στοιχεία που Αφορούν το Σκυριανό Αλογάκι, όπως η Καταγωγή και η Ιστορία του ανά τους αιώνες, αλλά και η πιθανή Ομοιότητα του με τα Άλογα του Παρθενώνα. Αναλύεται ο Φαινότυπος και η Μορφολογία του, ποιό συγκεκριμένα τα ειδικά Μορφολογικά Χαρακτηριστικά του, οι Χρωματισμοί και ποιό ειδικά τα Χρώματα που εμφανίζονται στην Φυλή του Σκυριανού Αλόγου, όπως και οι Σωματομετρήσεις του από διαφορετικές καταγραφές του πληθυσμού. Επίσης αναλύεται η Εξέλιξη της Φυλής ανά τους αιώνες, η Αναπαραγωγή και τα Προβλήματα της. Παρατίθενται τα Δημογραφικά στοιχεία και η Διασπορά του Πληθυσμού των Σκυριανών Αλόγων.

Επιπλέον περιγράφεται η Χρήση των Σκυριανών Αλόγων στο Παρελθόν και στη Σύγχρονη Εποχή και η Σχέση του με την Τοπική Κοινωνία της Σκύρου, περιγράφοντας λεπτομερώς το Παραδοσιακό Αλώνισμα της Σκύρου και τις εκδηλώσεις για την Αναβίωση του Παραδοσιακού Αλωνίσματος, όπως και οι Παραδοσιακές Ιπποδρομίες, που λαμβάνουν χώρα στο νησί και είναι άρρηκτα δεμένες με την παράδοση και την φυλή του αλόγου αυτού. Τέλος, αριθμούνται οι

Αιτίες και οι Απειλές που Συντελούν στον Κίνδυνο Εξαφάνισης του Σκυριανού Αλόγου.

Στο Δεύτερο Μέρος περιγράφονται αναλυτικά οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, όπως Η Ένωση Μικρόσωμης Φυλής Σκυριανού Αλόγου ο επίσημος φορέας των Ιπποτρόφων και των εγγραφών στα γεννεαλόγια των αλόγων(μέλος του δικτύου της Αμάλθειας), η Αμάλθεια-Ελληνική Εταιρεία Προστασίας και Διάσωσης Αγροτικών και Οικόσιτων Ζώων (Εκπρόσωπος στην Ελλάδα του δικτύου SAVE Foundation), το SAVE Foundation-Safeguard for Agricultural Varieties in Europe, το Silva Project, το Skyrian horses Organization (Κτήμα Μουριές) και άλλες, που έχουν συμβάλλει και συμβάλλουν συνεχώς στην διάσωση του Σκυριανού αλόγου, από μόνες ή από κοινού με συνεργασίες και δράσεις που έχουν γίνει στο παρελθόν ή προγραμματίζονται για το μέλλον. Επίσης, μια μικρή αναφορά γίνεται και σε ιδιωτικές (Πρόγραμμα Κατσαρέλιας –Simpson) ή κρατικές και δημοτικές πρωτοβουλίες, που έχουν λάβει μέρος για την ενίσχυση και ενημέρωση του κοινού, όσο αφορά την αναγκαιότητα και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζονται στην συνεχή προσπάθεια να διασωθεί το Σκυριανό αλογάκι.

Στο Τρίτο Μέρος, αναλύονται οι επιστημονικές μελέτες που αφορούν την πληθυσμιακή μελέτη του Σκυριανού αλόγου, που έχουν γίνει με την συμβολή των σχετικών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, στο παρελθόν και μέχρι σήμερα. Αναλύεται Το Μέλλον του Σκυριανού Αλόγου όπως και η πρόσφατη μελέτη για την Ύπαρξη Γενετικής Παραλλακτικότητας στο Σκυριανό Αλογάκι. Επίσης παρουσιάζονται οι Προοπτικές Αξιοποίησης της Φυλής, όπως και Η Αντιμέτωπιση για την επίλυση των προβλημάτων, που εξακολουθούν να αποτελούν εμπόδιο, για την οριστική διάσωση της φυλής του Σκυριανού αλόγου.

Ευχαριστίες

Η εκπόνηση της παρούσας μελέτης ήταν ένα πολύχρονο ταξίδι σε ένα νέο τομέα επιστημονικού πεδίου για την γενιά μου, αλλά πολύ γνωστό για την κτηνοτροφική-φυσιοδιφική πορεία των προγόνων μου, που δεν βρίσκονται πλέον κοντά μας. Νιώθω λοιπόν την ανάγκη να τους ευχαριστήσω από αυτήν την θέση, για την ανιδιοτελή αγάπη που μου εμφύσησαν για τα ζώα, την φύση και τον σεβασμό στην βιοποικιλότητα, διευκολύνοντας την επιλογή μου για σπουδές σε μία επιστήμη, που αποτελεί και τρόπο ζωής, που δυστυχώς δεν θα επέλεγαν πολλοί συνειδητά.

Σε αυτήν την δύσκολη προσπάθεια και παρόλα τα όποια ανατρεπτικά και απρόοπτα δεδομένα, προσωπικής ή επαγγελματικής φύσεως, είχα την πολύτιμη και αμέριστη υποστήριξη ηθική, ψυχολογική συμβουλευτική η ακόμα και υλικοτεχνική από ανθρώπους του περιβάλλοντος μου, στον κάθε ένα από τους οποίους οφείλω ιδιαίτερη μνεία.

Πρώτον θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμότερα τον Καθηγητή μου, Δρ Αναπληρωτή του Αλεξάνδρειου Τεχνολογικού Ιδρύματος Θεσσαλονίκης κ Αριστοτέλη Λυμπερόπουλο, για την ανάθεση και την επιλογή του θέματος της Πτυχιακής εργασίας αυτής, όπως και για την συνεχή συμβουλευτική και υπομονετική επίβλεψη του.

Ευχαριστώ εκ βάθους καρδιάς τον κ Κωστάρα Νίκο Ιππολόγο και Γενικό Γραμματέα της Αμάλθειας, που μου εμπιστεύτηκε την εργασία του για το Σκυριανό Αλογάκι και την πολύτιμη βοήθεια και συμβουλές του, στις όποιες απορίες και ερωτήματα προέκυψαν κατά την συγγραφή και μελέτη της εργασίας. Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλω και στον κ Λέκκα Βασίλη Οικονομολόγο και Έφορο Δημοσίων Σχέσεων της Αμάλθειας, για τις πληροφορίες και παρατηρήσεις του που μου παρείχε, σχετικά με τα ενδημικά είδη της Σκύρου και γενικότερα των ειδών του Αιγαίου, που σχετίζονται άμεσα η έμμεσα με τους ανωτέρω πληθυσμούς, όπως και για την παραχώρηση του προσωπικού φωτογραφικού αρχείου του.

Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω θερμά τους φίλους και συνάδελφους Χριστόπουλο Απόστολο Αγροπεριβαλλοντολόγο MSc και Τεχνολόγο Γεωπόνου Φυτικής και Ζωικής Παραγωγής Μέλος της Αμάλθειας και της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας, για την υποστήριξη του και την βοήθεια του σε

βιβλιογραφικές πηγές και τον Αποστολίδη Κωνσταντίνο Τεχνολόγος Γεωπόνος Φυτικής και Γεωπόνος Τροφίμων, για την υποστήριξη και την βοήθεια του σε υλικοτεχνικής φύσεως προβλήματα, τα οποία ανακάλυψαν κατά την συγγραφή της εργασίας αυτής.

Ευχαριστώ θερμότητα τον κ Κρητικό Νίκο Ζωοτέχνη Γεωπόνο και τον Δαλακλίδη Θανάση Γεωπόνο και μέλη του Φορέα των Ιπποτρόφων, Ένωση Μικρόσωμης Φυλής Σκυριανού Αλόγου, για τις πηγές των μελετών και παρουσιάσεων και των Δημογραφικών της Φυλής που μου παρείχαν, όπως και την βοήθεια τους σε όποια απορεία μου κατά την συγγραφή και μελέτη της εργασίας αυτής. Όπως και την κ Κωνστατινίδου Μυρτώ Γεωπόνο και επίσης μέλος της Ένωσης, για την βοήθεια της και τις πληροφορίες από την προσωπική της έρευνα και εργασία σχετικά με την Φυλή του Σκυριανού αλόγου.

Επίσης ευχαριστώ ιδιαιτέρως, τον Ιπποτρόφο Μανώλη Τραχανά δημιουργό του Skyrian Horses Organization, για τις πληροφορίες που μου παρείχε και την άδεια για να χρησιμοποιήσω φωτογραφικό υλικό, από την ιστοσελίδα του και την σελίδα που διατηρεί σε μέσο κοινωνικής δικτύωσης.

Επίσης εκφράζω τις ευχαριστίες μου, στην κ Σύλβια Δημητριάδη-Steen Πρόεδρο και δημιουργό του Silva Project και Silvaland όπως και την κ Rachel Etherington Διευθύντρια του προγράμματος αναπαραγωγής του Silva Project, για την ένθερμη συζήτηση και πάθος που μοιράστηκαν μαζί μου, όπως για τα δημογραφικά στοιχεία και τις πληροφορίες που μου παρείχαν, σχετικά με τον πληθυσμό της Κέρκυρας, του εξωτερικού και το έργο τους.

Τέλος, ευχαριστίες οφείλω και στον κ Βαφειαδάκη Θεόδωρο από το Κ.Γ.Β.Ζ.Α., τον κ Σακή Χόντο από Κ.Γ.Β.Ζ.Κ. όπως και τον κ Παππά Δημήτρη από το Κ.Γ.Β.Ζ.Ι., για τα δημογραφικά στοιχεία και τις εγγραφές στα γεννεαλόγια πρό του 2013 και τις πληροφορίες που μου παρείχαν. Επιπλέον θερμές ευχαριστίες οφείλω και στην κ Παμπουκίδου Άννα από το Κ.Γ.Β.Ζ.Θ, για τις πηγές που μου παρείχε και την ηθική και ψυχολογική της στήριξη και ώθηση για να θέσω νέους στόχους.

Σε κάθε περίπτωση όμως, οφείλω τις μεγαλύτερες ευχαριστίες στους γονείς μου των οποίων η συμπαράσταση, με καθε δυνατή υπόσταση και καθ'όλη την διάρκεια των σπουδών μου, υπήρξε ανυπέβλητα ανεκτίμητη.

Περίληψη

Η εκπόνηση αυτής της μελέτης είχε ως στόχο να αναλυθεί ο ρόλος και οι δράσεις των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων και το πώς αυτές έχουν συμβάλει στην διατήρηση του απειλούμενου με εξαφάνιση Αλόγου της Σκύρου.

Προσεγγίζοντας το περιβάλλον του Σκυριανού Αλόγου από κοινωνική, ιστορική, γεωπολιτική και γεωγραφική σκοπιά και αναλύοντας την μορφολογία του, την καταγωγή του και τις ιδιαιτερότητες που αυτό έχει διαπιστώνουμε το διαχρονικό πρόβλημα της απειλής που εξακολουθεί να υπάρχει.

Η αναγκαιότητα για την επίλυση πολλών και διαφορετικών προβλημάτων όπως είναι η νομοθεσία, η οικονομική ενίσχυση, η σωστή ιπποκομική πρακτική και η διαχείριση του πληθυσμού του Σκυριανού Αλόγου, οδήγησε στην δημιουργία πολλών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων. Οι οργανώσεις αυτές έχουν αναπτύξει μεταξύ τους συνεργασία συμμετέχοντας σε ουσιαστικές δράσεις και σε αξιόλογες μελέτες από πλήθος εκπροσώπων της επιστημονικής κοινότητας, ώστε να καμφθεί σε πρώτη φάση η κρατική αδιαφορία και στη συνέχεια η κοινωνική.

Οι δράσεις και οι μελέτες των ανθρώπων που αποτελούν μέλη η υποστηρικτές αυτών των οργανώσεων στον Ελλαδικό χώρο η σε Ευρωπαϊκό και Παγκόσμιο επίπεδο έχουν καταφέρει να τονώσουν το ενδιαφέρον του κοινού για την διάσωση του Αλόγου, είτε σε επίπεδο εκτροφής είτε στο φυσικό του περιβάλλον, ώστε αυτό να επανενταχθεί στην καθημερινή υπηρεσία, ενισχύοντας το ρόλο του στην Θεραπευτική Ιππασία, την παραδοσιακή του χρήση στις αγροτικές εργασίες και την τουριστική αναψυχή.

Πολλές ιδιωτικές και δημόσιες πρωτοβουλίες συμπληρώνουν και μάχονται από κοινού υπέρ της διάσωσης και διάδοσης του Σκυριανού Αλόγου.

Στην μέχρι τώρα προσπάθεια τους πολλές μελέτες θέτουν νέες βάσεις και κρίσιμα σημεία ως προς την μελλοντική διαχείριση του πληθυσμού, τη δημιουργία γενεαλόγιων και την αποφυγή γενετικής διάβρωσης αυτού, ελπίζοντας πως το μέλλον του Σκυριανού Αλόγου δεν θα είναι το ίδιο με αυτό των προγόνων του ή άλλων ενδημικών αγροτικών ειδών του νησιού της Σκύρου.

Η οικονομική κρίση όμως και η συνεχής υποβάθμιση του φυσικού του περιβάλλοντος σε συνδυασμό με την γεωγραφική του απομόνωση λόγω νομοθετικής ακαμψίας και η αδιαφορία ως προς την οικονομική και ηθική στήριξη των

Ιπποτρόφων δυσχαιρένει το έργο τους και θέτει σε νέο κίνδυνο την αύξηση του πληθυσμού του Αλόγου. Ενώ ταυτόχρονα απειλούνται σοβαρά και οι κοινωνικές και επαγγελματικές δομές της Σκύρου, καθώς η αύξηση του πληθυσμού θα απέφερε αλλαγές και σημαντικά κέρδη στον τόπο του νησιού και τον ελλαδικό χώρο γενικότερα. Αποδεικνύοντας, πως η συνεχή δράση των εμπλεκόμενων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, με στόχο την επαγρύπνηση του κοινού για τον κίνδυνο εξαφάνισης της Φυλής του Σκυριανού Αλόγου, δεν τελειώνει εδώ αλλά συνεχίζεται με ποιο εντατικό ρυθμό για την επίλυση των όποιων προβλημάτων εξακολουθούν να αποτελούν πρόβλημα.

Λέξεις κλειδιά: Σκυριανό άλογο, Σκυριανό αλογάκι , *Equus Cabalus Skyriano* , *Equus Cabalus Skyros Pony*, *Falco Eleonore* .

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι πρώτες προφορικές αναφορές που έχουμε για την εμφάνιση του αλόγου στην Ελλάδα, καταγράφονται αρχικά από τους μύθους των Προολύμπιων και μετέπειτα Ολύμπιων θεών.

Ο Πausanias στα Αρκαδικά, περιγράφει τις λατρευτικές συνήθειες και τις χθόνιες Προολύμπιες θεότητες των Αρχαίων Πελασγών (προσέληνος λαός), που λατρεύονταν στην περιοχή της αρχαίας Φυγαλείας. Αναφέρει τον Ίππειο Ποσειδών τον Θεό άλογο παίρνοντας την μορφή επιβήτορα, ενώθηκε στις όχθες του ποταμού Λάδωνα με την Μέλαινα Δημήτηρ της Φιγαλείας, που συνδέεται σύμφωνα με παλαιότερες Μυκηναϊκές επιγραφές με τη Δήμητρα Ερινύν ή Ερινού της Θελπουσίας. Από αυτήν την ένωση και μετά η θεά παίρνει και το όνομα Ιππεία Δήμητρα, καθώς γεννάει στο όρος Σελάγιο τον ίππο Αρίων (τον Άριστο ίππο) και μια κόρη ονομαζόμενη Δέσποινα, ενώ το πραγματικό και ανομολόγητο όνομα της δοξάζεται μόνο από τους μυημένους στα Ελευσίεια μυστήρια. Κοντά στον ποταμό Λάδωνα περιγράφεται το λατρευτικό ιερό της και το ξόανο της το οποίο ήταν ζωοανθρωπόμορφο, είχε κεφαλή ίππου και από τα μαλλιά της βγαίνουν φίδια και άλλα ζώα και το υπόλοιπο σώμα ήταν ντυμένο με μαύρο φόρεμα και πέπλο. (Pedro Olalla 2003).

Η κατάταξη του Σκυριανού αλόγου δημιουργεί προβληματισμούς στις θεωρίες για την προέλευση του ελληνικού αλόγου. Σύμφωνα με τις επικρατέστερες εκδοχές το ελληνικό άλογο ήλθε από την Ανατολή λίγο μετά το 2000 π.Χ. Ορισμένοι μελετητές πάντως έχουν αναπτύξει την θεωρία, πως το άλογο δεν εισήχθη στην Ελλάδα, αλλά ήταν γηγενές. Επιπλέον η σχετικά πρόσφατη ανακάλυψη του πρώτου παλαιολιθικού έργου τέχνης που βρέθηκε στην Ελλάδα, σπρώχνει σημαντικά προς τα πίσω την χρονολογία κατά την οποία μπορεί το άλογο να εισήλθε στον Ελλαδικό χώρο, αν δεν αλλάζει εντελώς την ιστορία του αλόγου στον Ελληνικό χώρο. Η ανακάλυψη έγινε στο όρος Πήλιο, όπου ζούσαν οι μυθικοί αλογόμορφοι Κένταυροι. Είναι μια αιχμή βέλους από σχιστόλιθο με χαραγμένο πάνω της ένα άγριο άλογο. Δεύτερο εύρημα, πάλι σε μια σπηλιά του Πηλίου, μία από τις πρώτες ελληνικές βραχογραφίες σε σπήλαια, όπου ανάμεσα στα ζώα, που απεικονίζονται, υπάρχουν και άλογα. (Δήμος Σκύρου 2008)

Σύμφωνα με έναν μύθο ο Κένταυρος Χείρωνας ήταν αυτός στον οποίο εμπιστεύτηκε τον γιό του Αχιλλέα ο Πηλέας (<http://el.m.wikipedia.org/wiki/Αχιλλέας>).

Ο Πηλέας, υπό την εξουσία του οποίου υπαγόταν η Δολοπία, την παραχώρησε στον Φοίνικα. Σύμφωνα με άλλη πηγή, σε αυτόν ο Πηλέας εμπιστεύθηκε και το γιό του Αχιλλέα, για την εκπαίδευση και την καλή του κατάρτιση. Τον Αχιλλέα ακολούθησε στον Τρωϊκό πόλεμο και ο Φοίνικας με στρατό Δολόπων και με οπλισμό τόξα και σφεντόνες. (<http://www.hellinon.net/NeesSelides/Dolopes.htm>).

Σύμφωνα όμως με τον Όμηρο ο Αχιλλέας συνδέεται με το νησί. Γιος του Πηλέα και της Θέτιδας, βασιλιάς των Μυρμιδόνων. Οι μάντιες είχαν προφητέψει πως αν ο Αχιλλέας έπαιρνε μέρος στην εκστρατεία της Τροίας θα δοξαζόταν πολύ αλλά θα πέθαινε. Αν έμενε στην πατρίδα του θα ζούσε πολλά χρόνια εκεί αλλά χωρίς δόξα. Η Θέτις για να γλιτώσει το γιο της τον έντυσε με ρούχα γυναικεία του έδωσε το κοριτσίστικο όνομα Πύρρα, που σημαίνει πυρόξανθη και τον έστειλε στο Λυκομήδη, το Βασιλιά της Σκύρου, να ζήσει εκεί με τα κορίτσια του. Αγάπησε τη βασιλοπούλα Δηδάμεια και απέκτησαν ένα γιο τον Νεοπτόλεμο. Υπήρχε όμως και μια άλλη προφητεία. Ο μάντης Κάλχας φανέρωσε στους Έλληνες ότι δεν θα κυριευόταν ποτέ η Τροία χωρίς τον Αχιλλέα. Ο Οδυσσέας ανέλαβε να τον βρει και μεταμφιεσμένος λοιπόν σε έμπορο, με όπλα ανάμεσα στιςπραμάτειες του έφτασε στην αυλή του βασιλιά Λυκομήδη. Και ενώ τα κορίτσια, οι βασιλοπούλες, άρχισαν να κοιτάζουν με περιέργεια τα γυναικεία ρούχα, ο Αχιλλέας με την πρώτη ματιά ρίχτηκε στα όπλα. Με αυτόν τον τρόπο τον ανακάλυψε ο Οδυσσέας και τον οδήγησε στην Τροία. Αναχώρησαν από ένα μικρό λιμάνι της Σκύρου που ονομάζεται μέχρι τις μέρες μας Αχίλλι.

Ο Οδυσσέας επέστρεψε στην Σκύρο για να αναζητήσει αυτήν την φορά το γιο του Αχιλλέα και να τον οδηγήσει στην Τροία. Ο Νεοπτόλεμος μπήκε στην Τροία κρυμμένος στον Δούρειο Ίππο και σκότωσε τον βασιλιά της Τροίας, τον Πρίαμο για να εκδικηθεί για τον θάνατο του πατέρα του Αχιλλέα (<http://www.pame.gr/istoria/arxaia-elliniki-istoria/axilleas.html>, Κωστάρας Ν. 1997).

Στην Ιλιάδα (I.668, T.326, 332) αναφέρεται πως ο Αχιλλέας καθ' οδόν προς την Τροία πέρασε με το ιππικό από την Σκύρο. Σε άλλο σημείο της Ιλιάδος (Ψ 250-650) περιγράφονται οι αγώνες και η αρματοδρομία την οποία έκανε προς τιμήν του Πάτροκλου. Προστάτης των αρματοδρομιών και γενικά του Πένταθλου (Ιππικοί αγώνες της αρχαίας Ολυμπίας) θεωρούνταν πως ήταν ο Ίππειος Ποσειδών.

Κατά τον Πλούταρχο το 476 π.Χ. ο Κίμων ο Μιλτιάδου σαν διοικητής της Αμφικτυονικής Συμμαχίας έπλευσε και εξεστράτευσε εναντίον της νήσου Σκύρου εκδίωξε τους Δόλοπες πειρατές και έφερε από την Αθήνα και συγκεκριμένα την Ραμνούντα κληρούχους για να κατοικήσουν στο νησί. Μαζί του πίσω στην Αθήνα έφερε τα οστά του Θησέα που δολοφονήθηκε στο νησί από τον Λυκομήδη 800 χρόνια πριν και έθεσε τα οστά του στο Θησεϊόν. Σύμφωνα με έναν μύθο, οι Δολόπιοι πειρατές μετά την εκδίωξη τους μετατράπηκαν σε αστακούς. Ο μύθος πιθανότατα παρομοιάζει την μετατροπή τους σε αστακούς, περιγράφοντας την βαριά εξάρτηση των Δολόπιων ομοιάζουσα με αστακό. Παρά τον μύθο όμως δεν μπορούμε να αγνοήσουμε ότι αυτός μπορεί να συνδέεται και να εξηγεί τον μεγάλο πληθυσμό καρκινοειδών (αστακών) στο νησί της Σκύρου (Κωστάρας 1997, http://www.sikyron.com/athens/ahist_gr03.html, <http://el.wikipedia.org/wiki>).

Βλέπουμε λοιπόν ότι τα άλογα εξυμνούνταν στην καθημερινή ζωή, στις μάχες, στους αθλητικούς αγώνες ή ακόμα πρωταγωνιστούν στους μύθους και πολλές φορές θεοποιούνται από τους αρχαίους έλληνες. Έτσι, κάθε κομμάτι μύθου ή ιστορικής καταγραφής μας φέρνει πιο κοντά στην έρευνα της καταγωγής του Σκυριανού αλόγου.

Το Σκυριανό αλογάκι δεν αναφέρεται σε αρχαίες πηγές, όμως δεν μπορεί να ειπωθεί ότι δεν το γνώριζαν οι Αρχαίοι έλληνες. Είναι πολύ πιθανόν να πρόκειται για ένα κοινό άλογο που υπήρχε και στην Αθήνα και πιθανόν και αλλού κατά την κλασσική εποχή. Την ίδια εποχή, κατά την οποία ο Φειδίας σχεδίαζε το διάζωμα του Παρθενώνα, ήταν γνωστό ότι οι απεικονίσεις του ήταν πάντα ρεαλιστικές. Το γεγονός αυτό, έδωσε αφορμή σε σωματομετρικές μελέτες των παραστάσεων των αλόγων, οι οποίες δείχνουν ότι πιθανότατα τα άλογα αυτά, σύμφωνα με το υπολογιζόμενο ύψος, ήταν Σκυριανά ή κάποιο άλογο που υπήρχε σε διάφορα μέρη της Ελλάδας πέραν της Σκύρου. Τις μελέτες αυτές υποστήριξαν και αρχαιολογικές ανασκαφές στη Ραμνούντα περιοχή πάνω από τον Μαραθώνα, στην Σκύρο και στην Μεγαλόπολη της Πελοποννήσου (Κωστάρας, 1997) όπου βρέθηκαν θαμμένα μικρόσωμα άλογα. Επίσης συνδέεται με τα άλογα του Μεγάλου Αλεξάνδρου και την πομπή των Παναθηναίων που απεικονίζεται στη ζωοφόρο του Παρθενώνα (εικόνα 2, 3, 4, 5) (www.skyrianhorsesociety.gr, www.alogomagazine.com, Κωστάρας Ν. 1997).

Η προφανής ιδιαιτερότητα του αλόγου αυτού, σε συνδυασμό με τον κίνδυνο εξαφάνισής του, έχει προκαλέσει το ενδιαφέρον πολυάριθμων ειδικών μελετητών και

την προσπάθεια πολλών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων ,που όλες μαζί ή η καθεμία σαν φορέας έχουν συμβάλλει στην διάσωση και στην αύξηση του πληθυσμού του Σκυριανού αλόγου.

Για να βρούμε όμως την προέλευση του Σκυριανού αλόγου θα πρέπει να εμβαθύνουμε τη μελέτη μας, αρχικά αναγνωρίζοντας το τοπίο στο οποίο αυτή την στιγμή διασώζεται το Σκυριανό αλογάκι, στη Σκύρο και το Όρος Κόχυλας. Το θέμα της κατάταξης του Σκυριανού αλόγου και η καταγωγή του , η χρήση του στο παρελθόν και σήμερα, η σχέση του αλόγου με την τοπική κοινωνία της Σκύρου και η σημερινή κατάσταση του πληθυσμού στον Ελλαδικό και Ευρωπαϊκό χώρο, όπως και οι δράσεις των Μ.Κ.Ο και οι διάφορες επιστημονικές μελέτες για την διάσωση του είδους, θα αναλυθούν διεξοδικά στα επόμενα κεφάλαια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΤΟ ΣΚΥΡΙΑΝΟ ΑΛΟΓΑΚΙ ΚΑΙ Η ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΑ ΤΟΥ

1.1 Η Σκύρος και το Γεωφυσικό τοπίο Διαβίωσης του Σκυριανού Αλόγου

Σε παγκόσμιο επίπεδο στη Σκύρο έχουμε να παρατηρήσουμε μια χαριτωμένη φυσική ιδιαιτερότητα. Πρόκειται για το μοναδικό Σκυριανό αλογάκι, που παρότι μοιάζει με πόνυ δεν έχει καμιά σχέση με τα γνωστά μας πόνυ. Οι φυσικές, κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες ήταν τέτοιες που του επέτρεψαν να διαβιώσει και να φτάσει μέχρι τις ημέρες μας στο νησί(Δήμος Σκύρου,2008).

Η Σκύρος είναι το μεγαλύτερο νησί του συμπλέγματος των Βόρειων Σποράδων, βρίσκεται κάπως απομονωμένο και κάπως απομακρυσμένο στο Βόρειο Αιγαίο. Στο υποβρύχιο σύμπλεγμα των Βόρειων Σποράδων αποτελεί τη νότια κορυφή της καταποντισμένης οροσειράς. Σήμερα κατοικείται από 3000 μόνιμους κατοίκους και ανήκει διοικητικά στο νομό Εύβοιας. Έχει έκταση 208 τετραγωνικά χιλιόμετρα και περίμετρο ακτών 60 μίλια. Απέχει 23 μίλια από την Εύβοια με την οποία επικοινωνεί ακτοπλοϊκά μέσω Κύμης (εικόνα 1).

Μεταξύ των αιγαιοπελαγίτικων νησιών η Σκύρος διακρίνεται για τη ξεχωριστή φυσιογνωμία της λόγω των φυσικών και πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων που παρουσιάζει. Σ' αυτές περιλαμβάνονται οι ακραίες περιβαλλοντικές διαφορές μεταξύ βόρειου και νότιου τμήματος [το οποίο πιθανότατα οφείλεται στην δημιουργία τους σε διαφορετικές γεωλογικές περιόδους (Κωστάρας Ν. 1997)], οι μοναδικοί πολιτισμικοί θησαυροί της και φυσικά το παγκοσμίως διάσημο μικρόσωμο Σκυριανό αλογάκι.(Δήμος Σκύρου,2008)

Είναι ένα νησί με ιστορία αιώνων. Η παράδοση τα ήθη και τα έθιμα της Σκύρου μαρτυρούν τις αρχαίες καταβολές της, ενώ στα μουσεία της υπάρχουν τεκμήρια και μνημεία του σπουδαίου παρελθόντος της.

Οι κάτοικοι του νησιού ασχολούνται με τη γεωργία, την κτηνοτροφία, την αλιεία και τον τουρισμό. Η Σκύρος φημίζεται για τα μάρμαρα και τα ζωοκομικά της προϊόντα. Τα ιδιότυπα χειροποίητα σκυριανά έπιπλα τα συναντάμε στα σαλόνια της Αθήνας και των άλλων πόλεων. Χαρακτηριστικά είναι τα σκυριανά κεντήματα, με ποικιλία στα θέματα και στους χρωματισμούς. Επίσης, ενδιαφέρον παρουσιάζει κι η

αγγειοπλαστική. Η Σκύρος παράγει ακόμα μέλι, αρκετά φρούτα, μυζήθρα κι εκλεκτά κεφαλοτύρια.

Η Σκύρος είναι ένα νησί με πολύ πράσινο και πολλές φυσικές ομορφιές, που εναλλάσσονται και δημιουργούν μαγευτικά τοπία. Η Σκύρος σαν νησί προσφέρει κάτι ξεχωριστό για τον καθένα, είτε αναζητάτε προορισμό για διακοπές ηρεμίας και χαλάρωσης, ή διακοπές γεμάτες δραστηριότητες και περιπέτεια. Εδώ θα βρείτε μερικές από τις ομορφότερες παραλίες της Ελλάδας. Παραλίες με πεντακάθαρα νερά, με αμμουδιές ή βότσαλα, όμορφα τοπία με πεύκα που φτάνουν μέχρι τη θάλασσα και ικανοποιούν όλες τις απαιτήσεις. Επίσης, το νότιο κομμάτι της Σκύρου(Κόχυλας το «Βουνό» των Σκυριανών) αποτελεί περιοχή μοναδικού φυσικού κάλους και με σημαντικό οικολογικό ενδιαφέρον και προσφέρεται για εναλλακτικό περιπατητικό και φυσιολατρικό τουρισμό (www.skyrianhorsesociety.gr).

Διασχίζοντας το πέλαγος από την Κύμη της Εύβοιας, μέχρι το λιμάνι της Λιναριάς, το νησί φαίνεται σαν να είναι χωρισμένο στα δύο. Το Βορειοδυτικό κομμάτι της είναι σχεδόν επίπεδο, ένας γόνιμος κάμπος με πευκοδάσος και πολύ νερό. Αντίθετα, στο νοτιοανατολικό τμήμα του νησιού εκτείνεται το χαμηλό βουνό "Κόχυλας" είναι πετρώδες και κακοτράχηλο, και παρότι το υψόμετρο του δεν είναι υψηλό (δεν υπερβαίνει τα 792 μέτρα) οι Σκυριανοί το λένε "*Βουνό*". Τα δύο τμήματα του νησιού ενώνονται με ένα ισθμό, κοντά στον οποίο υπάρχει μια πηγή ονόματι "Νύφη"..(Δήμος Σκύρου 2008)(εικόνα 1).

Το Βουνό χρησιμεύει μόνο ως βοσκότοπος, καθώς το έδαφος του είναι άγονο. Παρά όμως την εκ πρώτης όψεως άγονη μορφή του όρους Κόχυλα η περιοχή παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον ως προς τα σπάνια είδη της χλωρίδας της αλλά και της ορνιθοπανίδας της. Λόγω αυτής της ιδιαιτερότητας της η περιοχή του Κόχυλα έχει κηρυχτεί προστατευόμενη ζώνη και περιοχή ιδιαίτερου φυσικού κάλους. Η μεγαλύτερη έκταση (περίπου 40.000 στρ.) είναι ενταγμένη στο δίκτυο NATURA 2000 (οδηγία 79/43/EEC). Επίσης έχει κηρυχθεί ως ζώνη ειδικής προστασίας ορνιθοπανίδας (οδηγία 79/409EEC) της Ε.Ε .

Η περιοχή προσφέρεται κυρίως για ήπιες μορφές αναψυχής, για περιβαλλοντική εκπαίδευση, για ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με περιβαλλοντικά θέματα, καθώς σε τέτοιες περιοχές απαιτείται αυξημένη επαγρύπνηση, συστηματική παρακολούθηση, πιθανή λήψη διαχειριστικών μέτρων, έλεγχος και ρύθμιση των ανθρωπογενών δραστηριοτήτων και εφαρμογή χαμηλής έντασης αναπτυξιακών δράσεων(Δήμος Σκύρου2008, www.skyrianhorsesociety.gr).

1.1.1 Χλωρίδα

Η βλάστηση, που επικρατεί στον Κόχυλα, είναι αραιή και κυρίως θαμνώδης. Υπάρχουν όμως και αρκετά σημεία με δενδρώδη βλάστηση. Τα πιο γνωστά είδη είναι τα σφενδάμια, τα πουρνάρια, οι αριές και οι αγριελίες. Στον Κόχυλα απαντάται ένας σημαντικός αριθμός σπάνιων φυτικών ειδών, στενοεδημικών και ενδημικών του Αιγαίου και της Ελλάδας. Οι παράκτιοι και εσωτερικοί βραχώδεις σχηματισμοί του Κόχυλα φιλοξενούν τα σπάνια και απειλούμενα φυτικά είδη της Σκύρου (χασμοφυτικά είδη που αναπτύσσονται σχεδόν αποκλειστικά σε βραχώδη επιφάνειες και σχισμές βράχων).

1.1.2 Άγρια Πανίδα-FAUNA

Απο τα είδη της ορνιθοπανίδας του Κόχυλα αξίζει να αναφέρουμε τον **Μαυροπετρίτη (*Falco Eleonore*)**, ένα σπάνιο είδος γερακιού, απειλούμενο με εξαφάνιση(εικόνα 6). Το 70% του παγκόσμιου πληθυσμού αυτού του είδους ζει στις περιοχές του Αιγαίου και κυρίως στη Σκύρο. Η προτίμηση του Μαυροπετρίτη να τρέφεται με μικρά μεταναστευτικά πτηνά, κατά την περίοδο της αναπαραγωγής του, μαρτυρά πως ο Κόχυλας είναι ένας από τους σημαντικούς σταθμούς των μεταναστευτικών πουλιών και ως εκ τούτου ιδιαίτερα πολύτιμος ως φυσικό περιβάλλον (Δήμος Σκύρου2008). Στο νησί δεν διαβιούν άλλα άγρια σαρκοβόρα ζώα π.χ. λύκοι τσακάλια αλεπούδες (Κωστάρας Ν.1997).

1.1.3 Παραγωγικά- Ποιμενικά Ζώα

Από τα παραγωγικά ζώα των Σποράδων και ποιό ειδικά της Σκύρου, που καταγράφονται από τον περασμένο αιώνα μέχρι σήμερα, εν ζωή βρίσκονται μόνο οι εκπρόσωποι των αιγοπροβάτων και από τους Κύνες το ποιό αντιπροσωπευτικό είδος το Κορδολούρι είναι στα πρόθυρα εξαφάνισης.

Βοοειδή

Τα βοοειδή της Σκύρου ήταν Βραχυκερατικού Τύπου όμως διαφοροποιημένα σε σχέση με τους πληθυσμούς στον υπόλοιπο Ελλαδικό χώρο. Ήταν επίσης μικρόσωμα όπως το Σκυριανό Αλογάκι, με μακρύ τρίχωμα και σκούρα χρώματα ποικίλων τόνων. Αντίθετα με ότι πιστεύεται, η Βραχυκερατική Φυλή δεν έχει εξαφανιστεί ακόμη και εξακολουθεί να υπάρχει στον ελλαδικό χώρο, όμως βρίσκεται και αυτή στα πρόθυρα εξαφάνισης. Δυστυχώς η δοξασία αυτή δεν επέτρεψε ποτέ μια

εμπεριστατωμένη έρευνα των πληθυσμών αυτών, με αποτέλεσμα την εξαφάνιση του πληθυσμού της Σκύρου. Πρώτη φορά φωτογραφήθηκαν από τον Thomas Schultze Westrum το 1958 στον κόλπο της Καλαμίτσας ανατολικά από τα Λινάρια, όπου και εκτρέφονταν. Σε διερεύνηση που έκανε ο παραπάνω ερευνητής το 1977 δεν βρήκε κανένα στο νησί. Οι ντόπιοι πάντα τα θεωρούσαν διαφορετική "φυλή", και μέχρι πριν 50 χρόνια υπήρχαν άφθονα στο νότιο μέρος του νησιού. Όλες οι ενδείξεις τείνουν στο ότι μέχρι το 1980 είχαν εξαφανιστεί (εικόνα 7, 8, 9). Από το τέλος του 1970, άρχισαν να εισάγονται ξενικές φυλές, και έτσι ακόμα και τα τελευταία άτομα της φυλής εκτοπίστηκαν και πιθανότατα κάποιες από αυτές διασταυρώθηκαν με τις ξενικές φυλές οι οποίες διατηρούν την ανάλογη μικροσωμία με τα ντόπια βοοειδή της Σκύρου, αλλά οι χρωματισμοί τους υποδηλώνουν ξεκάθαρα την διασταύρωση τους. Ένας τέτοιος πληθυσμός μικρόσωμων ξενικών βοοειδών παρατηρήθηκε το 2012. (Westrum T.S. (2010), <http://www.eco-communications.net/2010/08/25/skyros-pastoral-traditions/>, Αμάλθεια, 2014)

Πρόβατα

Είναι πρωτόγονου- αβελτίωτου τύπου Αιγαίου αλλά ιδιαίτερος και ομοιογενής πληθυσμός που δεν μελετήθηκε ποτέ σε σχέση με τους άλλους νησιωτικούς και ηπειρωτικούς πληθυσμούς. Δεν απειλούνται με εξαφάνιση και αναφέρονται σε παλαιότερη βιβλιογραφία (Δημητριάδης, 1900) (εικόνα 10,11). Ο πληθυσμός τους το 2012 κυμαίνονταν στα 16-17.000(Βραχνάκης και Φωτιάδης, 2012, Αμάλθεια 2014, [http://www.skyroslife.gr/PRImages/EditorImages/PDF/Agro Pastoral Action Plan.pdf](http://www.skyroslife.gr/PRImages/EditorImages/PDF/Agro_Pastoral_Action_Plan.pdf)).

Αίγες

Οι Αίγες Σκύρου μοιάζουν με μικρότερη παραλλαγή του κυρίαρχου Βλάχικου Τύπου Αίγας, για το οποίο επίσης δεν υπάρχει επίσημη δημοσιευμένη μελέτη, όμως η μορφολογία τους διαφέρει παντελώς από την Αίγα Σκοπέλου. Είναι ομοιογενής και μεγάλος πληθυσμός και δεν κινδυνεύει με εξαφάνιση (εικόνα 12,13).

Ο πολυπληθής πληθυσμός των προβάτων και των αιγώντης Σκύρου συνολικά, όπως θα αναλυθεί και σε επόμενα κεφάλαια, συνεισβάλλουν στην υποβάθμιση του εδάφους. Όμως δεδομένου ότι ο χώρος βόσκησης τους είναι κυρίως το Όρος του Κόχυλα, δηλαδή ο φυσικός τόπος διαβίωσης και του Σκυριανού Αλόγου, δημιουργεί επιπρόσθετο πρόβλημα. Η ανταγωνιστική συνύπαρξη μεταξύ των δύο ειδών, έχει

διαγνωσθεί και από την Ένωση Μικρόσωμης Φυλής Σκυριανού Αλόγου και την τοπική κοινωνία της Σκύρου, όπως και από την Αμάλθεια (Εκπρόσωπος στην Ελλάδα του SAVE Foundation). Στα πλαίσια αντιμετώπισης της αρμονικής συνύπαρξης των ειδών, σε ημερίδα που πραγματοποιήθηκε το 2012 στην Σκύρο, δηλώθηκε συνολικά η πρόθεση τα πρόβατα και οι αίγες να μειωθούν κατά 5000 ανά είδος (Βραχνάκης και Φωτιάδης 2012, Αμάλθεια, 2014 http://www.skyroslife.gr/PRImages/EditorImages/PDF/Agro_Pastoral_Action_Plan.f).

Ποιμενικά Ζώα Εργασίας

Το **Κορδολούρι** είναι το παραδοσιακό ποιμενικό σκυλί της Σκύρου, με ξεχωριστή ταυτότητα και εργασιακή εξειδίκευση. Είναι κοντότριχο με μαύρο πύρηνο χρώμα και κρεμαστά αυτιά, μεσαίου μεγέθους (εικόνα 14).

Στην Σκύρο, παραδοσιακά, τα κοπάδια έβοσκαν όλα μαζί και ανακατεύονταν. Ωστόσο για πρακτικούς λόγους μία με δύο φορές το χρόνο έπρεπε να διαχωρίζονται, όπως στην περίοδο της πώλησης, σφαγής, κουράς, κλπ. Τα Κορδολούρια είναι ειδικά εκπαιδευμένα σκυλιά, τα οποία βοηθούσαν στη συγκέντρωση και στο διαχωρισμό των κοπαδιών, ακινητοποιώντας τα ζώα, κυρίως τις αίγες, δαγκώνοντας ελαφρά τους αστραγάλους χωρίς να τα τραυματίζουν, ώστε να περιέλθουν στον έλεγχο του ιδιοκτήτη. Αυτό γινόταν στα περίφημα "Μαζώχματα" σημαντική γιορτή του νησιού, στην οποία συμμετείχαν οι κτηνοτρόφοι με τα Κορδολούρια τους. Τα "Μαζώχματα" περιήλθαν σε παρακμή και μαζί με αυτά μειώθηκε και ο πληθυσμός του Κορδολουριού.

Σήμερα τα άτομα που διασώζονται, είναι παρα πολύ λίγα και κινδυνεύουν και αυτά με εξαφάνιση (Τα νέα της Αμάλθειας, 2013 Βασίλης Λέκκας, 2013).

Η Ένωση και η Αμάλθεια οι δύο κύριες και συνεργαζόμενες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, από την δημιουργία τους, καταγράφουν και μελετάνε αυτούς τους πληθυσμούς των Παραγωγικών ζώων, καθώς όπως καταστάται σαφές από τα παραπάνω, στο σύνολο της Αγρο-βιοποικιλότητας των Σποράδων και ειδικά, στην περίπτωση της Σκύρου, όλα τα είδη είναι άρρηκτα συνδεδεμένα μεταξύ τους, καθώς η αυξομείωση ενός είδους υπέρ του άλλου, μπορεί να απειλήσει την επιβίωση του δεύτερου.

1.2 Περιβάλλον Διαβίωσης Σκυριανού Αλόγου

Το Σκυριανό άλογο, χωρίς να έχει να αντιμετωπίσει φυσικούς εχθρούς, περνούσε το χειμώνα στο Βουνό (μαζί με τα αιγοπρόβατα του νησιού), από τα πρωτοβρόχια του φθινοπώρου μέχρι αργά την άνοιξη, πριν από την περίοδο του αλωνίσματος για να προσφέρει τις υπηρεσίες του στους Σκυριανούς.

Κατά την διάρκεια αυτής της περιόδου, λόγω των τοπικών βροχοπτώσεων, οι βοσκότοποι στο Βουνό προσέφεραν στα αλογάκια αρκετή τροφή για να επιβιώσουν, μολονότι είχαν να αντιμετωπίσουν αντίξοες καιρικές συνθήκες, όπως καταιγίδες και ανεμοθύελλες.

Αντιθέτως το καλοκαίρι, λόγω της ξηρασίας και της λειψυδρίας, οι βοσκές και οι λιμνούλες του Βουνού ξηραίνονταν. Στο τέλος τη άνοιξης, όταν δεν έβρεχε πια, τα αλογάκια και τα πουλάρια τους που είχαν γεννηθεί μέχρι το Μάιο κατέβαιναν για να ξεδιψάσουν στην πηγή "*Νύφη*" (www.amaltheia.org.gr, Κωστάρας, 1997).

Η πηγή "*Νύφη*" (προφανώς παραλλαγή της παλαιότερης ονομασίας, «**Πηγή των Νυμφών**» ή κάτι παραπλήσιο) ήταν η τελευταία στάση για να ξεδιψάσουν τα άλογα πριν να μπουν στο στενό πέραςμα για το Βουνό. Στην τοποθεσία "*Νύφη*" υπήρχε ξερολιθιά με πόρτα, που κυριολεκτικά χώριζε το νησί στα δύο. Την κρατούσαν κλειστή το χειμώνα και την άνοιγαν την άνοιξη για τα άλογα, ώστε η επερχόμενη λόγω καλοκαιριού λειψυδρία, να τα οδηγήσει στην πηγή και να τα πιάσουν (εικόνα 1) (www.amaltheia.org.gr, Δήμος Σκύρου, 2008).

1.2.1 Διατροφή του Σκυριανού Αλόγου

Η τροφή των αλόγων στο Βουνό είναι κυρίως αγριόχορτα, αλλά και άλλα θαμνώδη φυτά όπως το θυμάρι, καθώς και φύλλα που πέφτουν από τις αγριελιές, τους σφενδάμους και τις βελανιδιές. Το χειμώνα αν δεν πέσει πολύ χιόνι και δεν κάνει μεγάλη παγωνιά, τα πιο πολλά επιβιώνουν. Την άνοιξη και το καλοκαίρι βόσκουν σχεδόν όλη μέρα, για να καλύψουν τις θρεπτικές τους ανάγκες με τη διαθέσιμη βοσκή, κάνοντας μικρά διαλλείματα για να αναπαυθούν. Σε περιόδους μεγάλης ξηρασίας τρώνε ότι βρουν, ακόμα και αγκάθια και κλαδιά, κόβουν με τα δόντια τους και τρώνε ακόμη και φλούδες από τα δέντρα (εικόνα εξωφύλλου). Ίσως ένα από τα χαρακτηριστικά που συμβάλλει στην ιδιαιτερότητα αυτών των αλόγων, είναι το

γεγονός ότι το πεπτικό τους σύστημα είναι σε θέση να αξιοποιεί ακόμα και τις ποιό χαμηλής θρεπτικής αξίας τροφές. Παρόλο που θα περιμέναμε τα ελεύθερα άλογα να αντιμετωπίζουν πρόβλημα με παράσιτα και άρα απώλειες σε θρεπτική κατάσταση, αυτό δεν συμβαίνει. Το 1997 κατά την καταγραφή του πληθυσμού διαπιστώθηκε, ότι παρόλο που δεν χορηγούνται αντιπαρασιτικά, τα αλογάκια δεν αντιμετώπιζαν σοβαρά προβλήματα μόλυνσης του πεπτικού τους συστήματος από παράσιτα. Συχνά παρατηρείται το φαινόμενο να μασούν τις χაίτες και τις ουρές τους, που είναι πλούσια σε φώσφορο. Επειδή το έδαφος του Βουνού είναι ασβεστολιθικό άλλα ελλειπές σε φώσφορο το αναπληρώνουν από εκεί. Το φαινόμενο αυτό, με τον όρο **Pica** δηλαδή αλλοτριοφαγία, περιγράφεται και από τον Cothran (1997), δείχνοντας την τάση για αναζήτηση διαιτητικού φωσφόρου από άλλες πηγές (Κωστάρας, 1997). Συνήθως δεν καταφεύγουν στη σκιά παρακείμενων δέντρων, καθώς δεν φαίνεται να ενοχλούνται από τον ήλιο και τη ζέστη. Μια φορά την ημέρα πηγαίνουν στις πιο κοντινές λιμνούλες για να πιούν νερό. Οι περισσότερες από αυτές είναι φυσικές στεγανές κοιλάτες του εδάφους που γεμίζουν το χειμώνα με όμβρια ύδατα, αλλά το καλοκαίρι σταδιακά στερεύουν λόγω της ξηρασίας (www.amaltheia.org.gr , Κωστάρας, 1997).

1.2.2 Κίνηση- Κατανομή του Πληθυσμού του Σκυριανού Αλόγου στο Όρος Κόχυλας

Τα άλογα ζουν σε μικρές αγέλες στο Βουνό, με αρχηγό έναν επιβήτορα ανά 5-7 θηλυκά με τα μικρά τους. Κάθε αγέλη έχει το δικό της λημέρι σε κάποια πλατώματα του Βουνού. Η αγέλη σχηματίζεται συνήθως από άλογα που ήταν μαζί από τον καιρό που γεννήθηκαν, που είχαν την ίδια μάνα ή τον ίδιο πατέρα ή προέρχονται από τον ίδιο στάβλο. Οι νεαροί επιβήτορες δεν έχουν δικό τους χαρέμι, συχνά σχηματίζουν αγέλη με άλλα αρσενικά άλογα ή περιφέρονται μόνα τους στο Βουνό. Κάθε αγέλη κινείται στην δικιά της περιοχή, που, κατά τα φαινόμενα, νέμεται κατά αποκλειστικότητα. Δεν περνούν όλο τον καιρό τους σε προφυλαγμένους τόπους, κοντά σε λιμνούλες προστατευμένες από δέντρα, αλλά ζουν σκορπισμένα στις πιο απρόσιτες μεριές. (Δήμος Σκύρου 2008 , Αμάλθεια 2012, www.amaltheia.org.gr Κωστάρας,.1997).

Πολλά άλογα εξακολουθούν να ζουν ελεύθερα στην περιοχή Βουνό όπου ισχύει το εθνικό δίκαιο της ελεύθερης χρήσης των βοσκοτόπων συνολικής έκτασης 35.000 στρεμμάτων, που είναι ιδιοκτησία της **Ιεράς Μονής Μεγίστης Λαύρας**.

Μέρος της περιοχής όπως προαναφέρθηκε έχει ενταχθεί στο εθνικό δίκτυο **NATURA 2000** (εικόνα 15).

Τους θερινούς μήνες, όταν η βοσκή και το νερό εξαντλούνται, τα αλογάκια κατεβαίνουν από το Βουνό στα κτήματα των Σκυριανών για να βρουν τροφή και να ξεδιψάσουν. Συνήθως μετακινούνται κατά τη διάρκεια της νύχτας, προκαλώντας καμιά φορά τροχαία ατυχήματα. Επίσης προκαλούν ζημιές στα σπαρτά και για αυτό οι γεωργοί ειδοποιούν τους ιδιοκτήτες τους να τα απομακρύνουν από τις καλλιέργειες τους (Αμάλθεια 2012, Κωστάρας, 1997, www.amaltheia.org.gr)

Αυτό ακριβώς το περιβάλλον του Κόχυλα αποτελεί εκτός των άλλων και το φυσικό χώρο ελεύθερης διαβίωσης του Σκυριανού αλόγου, μετά βεβαιότητας από την κλασσική αρχαιότητα, πιθανότατα όμως και από την προϊστορική..(Δήμος Σκύρου 2008). Το γεγονός της αρχαίας καταγωγής του Σκυριανού Αλόγου, γίνεται ποιο σαφές, μελετώντας την κατάταξή του και την καταγωγή του.

1.3 Η Κατάταξη των Πόνυ και των Αλόγων

Στο τέλος της εποχής των παγετώνων, πριν 10.000-15.000 χρόνια, υπήρχαν τρεις κύριοι τύποι πρωτόγονων αλόγων και πόνυ στην Ευρασία. Το Ορεινού τύπου ή *Equus caballus sylvaticus* από το οποίο πιθανότατα, τουλάχιστον εν μέρει, προέρχονται όλα τα βαρέως τύπου άλογα. Το άλογο *Przewalski Equus caballus przewalskii* (εικόνα 24). Και ο τρίτος πρωτόγονος τύπος ήταν το southern Ρωσικό Tarpan ή *Equus caballus gmelini* (εικόνα 22, 23). Είναι κοινή πεποίθηση ότι πολλά από τα πόνυ και τα ελαφρού τύπου άλογα προέρχονται εν μέρει από το Tarpan (MacBane, 1997). Το Tarpan εξαφανίστηκε από το φυσικό του περιβάλλον το 1897(Κωστάρας Ν.1997).

Μετά 7.000-10.000 χρόνια, μέσω διασταυρώσεων, γενετικών αλλαγών και περιβαλλοντικών επιδράσεων που επήλθαν, φαίνεται να έχουν δημιουργηθεί τέσσερις παραλλαγές. Σε αυτές τις 4 παραλλαγές δίνονται γενικά οι τίτλοι Τύπος Πόνυ 1, Τύπος Πόνυ 2, Τύπος Αλόγου 3, και Τύπος Αλόγου 4.

Τύπος Πόνυ 1

Αυτός ο τύπος ζούσε στην Βόρεια και Δυτική Ευρώπη, ήταν μικρόσωμο, γύρω στα 125 εκατοστά. Ήταν σκληροτράχηλο και σκληραγωγημένο και πολύ

ανθεκτικό στον αέρα και στο κρύο και στο υγρό περιβάλλον. Είχε ονομαστεί ως Βόρειο Πόνυ, Κέλτικο Πόνυ ή Οροπεδινό Πόνυ. Το Tarpan πιθανότατα ήταν ο κύριος πρόγονος του και σήμερα εκπροσωπείται από το Exmoor και το Ισλανδικό πόνυ.

Τύπος Πόνυ 2

Ο τύπος αυτός ήταν μεγαλύτερο ως προς το σωματότυπο, πιθανότατα με μέσο όρο ύψους γύρω στα 150 εκατοστά, και ζούσε στη Βόρεια Ευρώπη και Ασία. Φαίνεται να μοιραζόταν πολλά από τα φαινοτυπικά και ψυχογραφικά χαρακτηριστικά του αλόγου Przewalski. Σήμερα, το Norwegian Fjord πόνυ και άλλα βαρέως τύπου πόνυ είναι οι εκπρόσωποι του.

Τύπος Αλόγου 3

Διαβιούσε στην κεντρική Ασία και κεντρική και Δυτική Ευρώπη. Εξελίχθηκε σε έναν νέο τύπο αλόγου που το ύψος του κυμαίνεται περίπου στα 155 εκατοστά. Αποτελούνταν ταυτόχρονα από συνδυασμό των γονιδιωμάτων των αλόγων Tarpan και του Przewalski, και ήταν λεπτό, ευκίνητο και ανθεκτικό στην ξηρασία και την ζέστη, χάρη στη γενετική προσαρμοστικότητα του στο περιβάλλον της ερήμου. Με τον καιρό ονομάστηκε Άλογο της Ερήμου ή Άλογο της Στέππας. Σήμερα εκπρόσωποι του είναι φυλές όπως το Akhal –Teke, το African Barb και Turcoman.

Τύπος Αλόγου 4

Ο Τύπος Αλόγου 4, εναλλακτικά γνωστό και ως "Primeval Arabian" δηλαδή Πρωτόγονο Αραβικό ή "Proto-Arab", ήταν επίσης ένα άλογο της Ερήμου, άλλα ήταν μικρό σε μέγεθος με ύψος περίπου στα 122 εκατοστά. Αυτό το πόνυ επί της ουσίας ήταν επίσης λεπτό και ευκίνητο και σίγουρα είχε επηρεαστεί από το Tarpan. Ζούσε στην Μέση Ανατολή και στην Νότια Ασία και είχε μικρό κεφάλι, θολωτό μέτωπο και κοντό και συμπαγές σώμα. Σήμερα υποστηρίζεται ότι ο απευθείας απόγονος του είναι το Caspian pony, δηλαδή το πόνυ της Κασπίας.

Τέλος η οικογένεια των Ιπποειδών εκπροσωπείται από 6 υποείδη (Κωστάρας, 1997).

Τα αποτελέσματα της μελέτης το 1996 και η παρατήρηση του Σκυριανού αλόγου στο φυσικό του περιβάλλον έδειξε ότι έχει ευρεία ποικιλία φαινοτυπικών και

ψυχογραφικών χαρακτηριστικών. Έχει ένα μείγμα χαρακτηριστικών των αλόγων τόσο των θερμόαιμων όσο και των ψυχρόαιμων.

Η επιστημονική μελέτη και μέτρηση σε κρανία όπως και σε ειδικά ενζυμα στο αίμα από τον Δημητριάδη το 1937 και τον Cothran το 1996 δείχνει συγγένεια μεταξύ του Σκυριανού αλόγου και του Τύπου Πόνυ 1. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που υποδεικνύουν αυτή την υπόθεση είναι η χαμηλά τοποθετημένη ουρά και ο συμπαγής τράχηλος.

Παρόλα αυτά, άλλα χαρακτηριστικά του Σκυριανού αλόγου όπως τα λεπτά άκρα, τα μακριά αυτιά και η ικανότητα του να ανέχεται με ευκολία το θερμό κλίμα, υποδεικνύει συγγένεια με τον Τύπο Αλόγου 3 ή τον Τύπο Αλόγου 4. Εφόσον κανένα σύστημα επιλεκτικών διασταυρώσεων δεν έχει μεταβάλει τα χαρακτηριστικά του Σκυριανού αλόγου, καταλήγουμε στην υπόθεση ότι το σύνολο των χαρακτηριστικών του έχουν διαμορφωθεί μέσω της εξέλιξης και της φυσικής επιλογής.

Εδώ πρέπει να τονίσουμε ότι δοκιμές με θέμα τον εγκλιματισμό σε αγωνιστικά αλόγα που έλαβαν μέρος στην Ολυμπιάδα της Ατλάντα, έδειξαν ότι τα αλόγα που προσαρμόστηκαν άψογα στις κλιματικές αλλαγές του θερμού και υγρού κλίματος ήταν τα γονοτυπικά καθαρά Thoroughbred με πρόγονους θερμόαιμους. Ενώ ακόμα και τότε τα $\frac{3}{4}$ των Thoroughbreds αποσύρθηκαν για την αποφυγή υπερβολικού στρες καθώς επέδειξαν δυσκολία στην προσαρμογή της κλιματικής αλλαγής (MacBane 1997). Η παραπάνω μελέτη αποδεικνύει ότι η ανοχή στο θερμό κλίμα δεν μπορεί να καταστεί αποτελεσματικά δυνατή από τα ψυχρόαιμα αλόγα ή πόνυ, ακόμα και αν έχουν περάσει αιώνες επιλεκτικής εκτροφής.

Επομένως, εάν το αλογάκι είναι απόγονος του Τύπου Πόνυ 1 (ψυχρόαιμο), τότε θα πρέπει να απομονώθηκε για πολλούς αιώνες σε μια περιοχή με θερμό κλίμα, στο οποίο αναγκάστηκε να προσαρμοστεί. Αυτή η "θερμή περιοχή" δεν θα μπορούσε να είναι άλλη από την Νότια Μεσόγειο ή την Εγγύς Ανατολή. Εάν υιοθετηθεί η θεωρία της Νότιας Μεσογείου, τότε το αλογάκι είναι το ίδιο πόνυ με αυτό που απεικονίζεται στη ζωοφόρο του Παρθενώνα. Εάν όμως, υιοθετηθεί η θεωρία της Εγγύς Ανατολής τότε το αλογάκι είναι πιθανόν να συγγενεύει ή να μοιράζεται τις ίδιες επιρροές με το πόνυ της Κασπίας (Caspian pony) (Κωστάρας, 1997).

Αναλύοντας τα φαινοτυπικά χαρακτηριστικά του Σκυριανού αλόγου, είναι εύκολο να το συγκρίνουμε με τα γλυπτά του Παρθενώνα. Και τα δύο μοιράζονται την ίδια ομορφιά και τα ίδια «λάθη» (εικόνα 3). Το κεφάλι και στις δύο περιπτώσεις είναι σχετικά μεγάλο με μεγάλους οφθαλμούς, μεγάλους ρώθωνες και πλούσια χαιτή. Ο

τράχηλος είναι ισχυρός και χοντρός, δίνοντας την εντύπωση ότι τράχηλος και ώμοι είναι ένα σώμα συμπαγές χωρίς διαχωρισμό μεταξύ τους. Οι ώμοι είναι σχετικά επικλινείς και το στέρνο στενό. Το σώμα είναι σχετικά τετράγωνο και στις δύο περιπτώσεις, με μία μάλλον μεγάλη κοιλία και χαμηλή έκφυση της ουράς. Τα άκρα είναι λεπτά και ισχυρά και γενικά είναι επικλινή (cow-hocked) όπως της αγελάδας. Τέλος υπάρχει και η ομοιότητα στο συγκρινόμενο ύψος των αναβατών.

Επιπλέον εάν θα θέλαμε να βρούμε με ποιά άλλα ψυχρόαιμα άλογα ή πόνυ ομοιάζει ή συγγενεύει γονοτυπικά το Σκυριανό αλογάκι θα οδηγούμασταν στη συσχέτιση του με το Shetland πόνυ. Λαμβάνοντας υπόψη όμως ότι το Shetland είναι αποτέλεσμα επιλεκτικής εκτροφής για την μικροσωμία του από την Βικτωριανή εποχή (Hodson, 1990), τότε οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι το Σκυριανό αλογάκι παραμένει ένα από τα φυσικά εξελισσόμενα μικρόσωμα πόνυ στον κόσμο, που υπάρχουν από τους αρχαίους χρόνους. (Κωστάρας, 1997, Κωστάρας, 2011).

1.4 Η Κατάταξη του Σκυριανού Αλόγου

Η μικρόσωμη φυλή αλόγων Σκύρου είναι σήμερα μία από τις σπάνιες φυλές αλόγων που υπάρχουν στον κόσμο. Πρόκειται για μία από τις αυτόχθονες φυλές αλόγων της Ελλάδας που υπήρχε στην αρχαιότητα σε όλη την Ελλάδα. Κατάφερε να επιβιώσει στη νήσο Σκύρο από όπου πήρε και την ονομασία. Σήμερα σκυριανά αλογάκια υπάρχουν 260 σε όλη την Ελλάδα, εκ των οποίων τα 187 ζουν στη Σκύρο. Είναι προστατευόμενο είδος. (www.skyrianhorsesociety.gr).

Η επιστημονική ονομασία του γνωστού μας αλόγου και των ειδών του, που ζουν σήμερα σε οποιοδήποτε μέρος της γης είναι ***Equus Cabalus***. Τα οστεολογικά χαρακτηριστικά του Σκυριανού αλόγου, εκτός από το μέγεθος τους, μοιάζουν πάρα πολύ με τα αντίστοιχα του μεγαλόσωμου αλόγου. Ανήκει, επομένως και το Σκυριανό άλογο, στο είδος *Equus Cabalus*, αλλά το μικρό του μέγεθος επιβάλλει να θεωρείται ως ξεχωριστό υποείδος ή φυλή. Για να χαρακτηριστεί η φυλή του οι ειδικοί το έχουν ονομάσει «***Equus Cabalus Skyriano***». Στην καθομιλουμένη χρησιμοποιούμε συνήθως την ονομασία «**Σκυριανό αλογάκι**». Σε πολλές γραπτές αναφορές θα συναντήσουμε το αλογάκι και ως «***Equus Cabalus Skyros Poni***» (Δήμος Σκύρου 2008).

Οι περισσότεροι από τους ειδικούς επιστήμονες που ασχολούνται με το Σκυριανό αλογάκι, το κατατάσσουν στο φαινότυπο του Κρητικού (ή Αιγαϊκού) ίππου, του οποίου αποτελεί μικρογραφία. Το Σκυριανό αλογάκι (*Equus Cabalus Skyros Poni*) είναι μια από τις αυτόχθονες φυλές αλόγων, που υπήρχε κατά την αρχαιότητα σε όλη την Ελλάδα και κυρίως στην Αττική, Θάσο, Ρόδο και Μυτιλήνη και ήταν εκπρόσωποι του *Pindos Pony*. (Δήμος Σκύρου 2008, Κωστάρας, 1997).

1.5 Καταγωγή και Ιστορία του Σκυριανού Αλόγου

Μυθολογικά αρχαιολογικά και ιστορικά στοιχεία που αφορούν το Σκυριανό Αλογάκι

Η καταγωγή του Σκυριανού αλόγου ή αλογάκι, όπως οι ντόπιοι αποκαλούν που ζει για αιώνες σε μια ημιάγρια κατάσταση στο νότιο κομμάτι του νησιού της Σκύρου, αποτελεί ένα μπερδεμένο και αντιφατικό θέμα. Κανείς δεν γνωρίζει πότε ακριβώς τα Σκυριανά αλογάκια πρωτοεμφανίστηκαν στο νησί της Σκύρου, ούτε υπάρχουν σχετικές γραπτές μαρτυρίες για το θέμα αυτό. Οι απόψεις των επιστημόνων (ιστορικοί, βιολόγοι, παλαιοντολόγοι και άλλοι επιστήμονες) σχετικά με την προέλευση του Σκυριανού αλόγου δίστανται, καθώς έχουν διατυπωθεί διάφορες θεωρίες για το ζήτημα αυτό. Πολλές θεωρίες έχουν διαμορφωθεί και πολλές έχουν ήδη καταρριφθεί λόγω νέων ευρημάτων και αποδείξεων. Παρόλα αυτά η επικρατούσα θεωρητική προσέγγιση σήμερα προτείνει ότι το αλογάκι έχει προέλθει από τον τύπο Πόνυ 1. Το τελευταίο υποστηρίζεται και από τον Γιθκόπουλο (1984) ο οποίος κατέληξε στο συμπέρασμα- συγκρίνοντας κρανία Σκυριανών αλόγων –ότι το αλογάκι προήλθε από το Ταρπάν. (Κωστάρας, 1997, www.amaltheia.org.gr)

Υπάρχει συγγένεια του Σκυριανού Αλόγου με το "Ιππάριον";

Υπάρχει μια εσφαλμένη θεωρία, που μοιάζει με θρύλο, πως η φυλή του Σκυριανού αλόγου προέρχεται από ένα μικρόσωμο ιπποειδές με τρία δάκτυλα, στο μέγεθος ζέβρας, που ονομάζεται Ιππάριον. Απολιθώματά του βρέθηκαν στο Πικέρμι (κοντά στην Αθήνα), στην Εύβοια, στην Σάμο και στην Ρόδο. Γι' αυτό το λόγο και τα Σκυριανά άλογα καμιά φορά αναφέρονται και ως «ιπάρια». Ο μόνος λόγος που επιτρέπει το συσχετισμό ανάμεσα στο Ιππάριον και το Σκυριανό φαίνεται να είναι το

μικρό του μέγεθος. Όμως το Ιππάριον δεν ήταν άλογο με την σημερινή έννοια, καθώς δεν ήταν καν ο άμεσος πρόγονος του αλόγου (www.amaltheia.org.gr 2012)

Η σχέση με το άλογο Ταρπάν

Το Ταρπάν ήταν άγριο άλογο που ξεκινώντας από τις στέπες της Νότιας και Ανατολικής Ρωσίας περιφερόταν κάποτε σε μεγάλες αγέλες σε όλη τη Δυτική Ευρώπη για να εξαφανιστεί τελικά προς τα μέσα του 19^{ου} αιώνα. Είναι αλήθεια πως υπάρχουν σημαντικές ομοιότητες του Ταρπάν με το Σκυριανό άλογο. Μακριά κάπως αυτιά, στενές και απότομες ωμοπλάτες, αποκλίνοντες μηροί, σκούρα χαίτη και ραχοκοκαλιά με ράβδωση. Τα Ταρπάν όμως ήταν πλαγιοτροχαστικά, δηλαδή κινούσαν τα δύο πόδια της κάθε πλευράς μαζί, ενώ κάτι τέτοιο δεν έχει παρατηρηθεί στα Σκυριανά άλογα. Επίσης, τα Ταρπάν είχαν χρώμα καφετί και γκριζο και όρθια χαίτη, ενώ τα χρώματα των Σκυριανών είναι το άσπρο, το γκριζόφαιο, και διάφορες αποχρώσεις του καστανού και του κοκκινόφαιου, ενώ η χαίτη τους είναι μακριά. (Δήμος Σκύρου 2008, Κωστάρας 1997)

Ορισμένοι Ιππολόγοι (όπως ο Δημητριάδης το 1939 και ο Γιθκόπουλος το 1984) πιστεύουν ότι το Σκυριανό άλογο προήλθε από το άλογο Ταρπάν. Το Ταρπάν θεωρείται ο πρόγονος πολλών μικρόσωμων φυλών αλόγων της Ευρώπης. Οι εν λόγω ερευνητές στηρίζουν την θεωρία τους στο γεγονός ότι τα κρανία Σκυριανών αλόγων είναι συγκρίσιμα σε μέγεθος και αναλογίες με κρανία των αλόγων Ταρπάν (www.amaltheia.org.gr, Κωστάρας, 1997).

Την ίδια πεποίθηση διατυπώνει και ο Δημητριάδης (1937) ο οποίος υποστηρίζει ότι το αλογάκι ανήκει στο νοτιοανατολικό Ευρωπαϊκό τύπο Πόνυ (Τύπος Πόνυ 1) (Cothran, 1997) αφού εξέτασε 23 δείγματα αίματος από Σκυριανά αλογάκια (εικόνα 25) αποδεικνύοντας ότι 18 δείγματα περιείχαν έναν πρωτεϊνικό παράγοντα που βρίσκεται στα Εκμοορ Πόνυ. Περαιτέρω ο Γιθκόπουλος (1984) δηλώνει ότι το σύνολο του Ελληνικού πληθυσμού αλόγων επηρεάστηκε σημαντικά από το Ταρπάν. (Κωστάρας Ν. 1997).

Η σχέση με τα Ρονυ της Βόρειας Ευρώπης

Κάποιοι ερευνητές (Δημητριάδης 1939, Copland 1994 και Cothran 1997) πιστεύουν ότι τα Σκυριανά άλογα είναι συγγενείς με ορεσίβιες φυλές μικρόσωμων αλόγων (που επίσης κατάγονται εν μέρει από το άλογο Ταρπάν), τα οποία

μετανάστευσαν από την Αρκτική και την Αλάσκα και κατά μήκος της Ασιατικής ορεινής αλυσίδας έφτασαν στη Νοτιοανατολική Ευρώπη πριν 100.000 έτη. Για αυτό το λόγο θεωρούν ότι τα Σκυριανά άλογα έχουν πολλές ομοιότητες με σημερινές φυλές μικρόσωμων αλόγων Βορειο-Ευρωπαϊκών κρατών π.χ. τα Exmoor Ponies της Βρετανίας (Κωστάρας, 1997, www.amaltheia.org.gr , Δήμος Σκύρου,2008)

Άλλοι ερευνητές όπως ο Κτηνίατρος Πέτρος Κωνσταντινίδης (1896) εκφράζουν την άποψη ότι οι μικρόσωμοι ίπποι της Βόρειας Ευρώπης διαδόθηκαν από τις Σκανδιναβικές χώρες και τα Βρετανικά νησιά στα νησιά της Μεσογείου (Σαρδηνία, Κορσική, νησιά του Αιγαίου Πελάγους) κατά τους Ρωμαϊκούς χρόνους και ότι διασώζονται σήμερα στη Σκύρο, διότι το νησί αυτό ήταν για αιώνες απομονωμένο από την υπόλοιπη Ελλάδα (Αμάλθεια 2012, www.amaltheia.org.gr)

Σύμφωνα με τους Κωνσταντινίδη και Παπαθανασόπουλο το αλογάκι εισήχθη κατά την Ρωμαϊκή περίοδο ή κατά τον Μεσαίωνα από την Ίστρια την πρώην Γιουγκοσλαβική χερσόνησο κοντά στα Ιταλικά σύνορα. (Κρητικός, 1986). Ο Δημητριάδης (1937) όμως αντίθετα διαφωνεί δηλώνοντας ότι δεν υπάρχει τίποτε το καθοριστικό όσο αφορά την εποχή που τα αλογάκια εμφανίστηκαν (Κωστάρας, 1997).

Περί τα μέσα του περασμένου αιώνα ο τότε Διευθυντής της Κτηνιατρικής Κλινικής Αθηνών Πέτρος Κωνσταντινίδης γράφει :

«Επειδή τα εκ των αρχαίων μνημείων σωζόμενα ημίν ανάγλυφα ίππων ουδεμία σωματική αναλογία έχουσι προς τα ιπάρια της Σκύρου, ουδέ των αρχαίων συγγραφέων τις περιγράφει ή μνείαν ποιείται τοιούτων μικρόσωμων ίππων ,εικάσουζι τίνες ότι ήσαν άγνωστα τοις αρχαίοις, και ότι τα Σκύρια ιπάρια είναι ίπποι νάνοι του βορείου τύπου , καταγόμενοι εκ των βορείων χωρών της Ασίας και της Ευρώπης , μετενεχθέντες δια του εμπορίου εις τας νήσους του Αιγαίου κατά τους Ρωμαϊκούς χρόνους, και ότι ένεκα της απομονώσεως της νήσου Σκύρου και της ελλείψεως συγκοινωνίας οι νάνοι ούτοι ίπποι διεσώθησαν αμιγείς και διατήρησαν τον αρχικόν αυτών τύπον.

Άλλοι δέχονται ότι εις την Αττική υπήρχε κατά παλαιότητα εποχή είδος μικρού ίππου έχοντος ανάστημα τράγου με τρεις όνυχας καλούμενο ιπάριον. Το είδος τούτο, το οποίον και από τας παλαιοντολογικάς ανασκαφάς του Πικερμίου εξηκριβώθη, εξέλειπε εντελώς, πιστεύεται δε ότι τα ιπάρια της Σκύρου είναι οι τελευταίοι αντιπρόσωποι του είδους τούτου.

Νομίζομεν ότι ούτε η γλυπτική ούτε οι αρχαίοι συγγραφείς ηδύναντο να ασχοληθώσι περί ίππων , οίτινες δεν ηδύναντο να χρησιμεύσωσιν ούτε εις τας πολεμικάς επιχειρήσεις των αρχαίων , ούτε δια τας ιπποδρομίας, ούτε δια την έλξιν των αρμάτων. Ούτε δυνάμεθα να δεχθώμεν ότι η Σκύρος ευρίσκετο εν τοιαύτη απομονώσει ώστε να καθίστατο αδύνατος η μεταφορά φορβάδων και επιβητόρων άλλου είδους προς βελτίωσιν του Σκυρίου ιππαρίου. Αλλά και η των άλλων γνώμη δεν φαίνεται πιθανή, καθόσον εξέλιξις βελτιούσα μεν και αυξάνουσα το σώμα, μειούσα δέ τον αριθμόν των ονύχων, δεν γίνεται ευκόλως πιστευτή .

Βέβαιον είναι ότι πολλοί από πολλών ετών και πολλάκις επεχείρησαν να βελτιώσωσι το ιπάριον της Σκύρου εισάγοντες φορβάδας και επιβήτορας σημιτικού τύπου εκ διαφόρων μερών και ίδια της ανατολής, αλλά μόλην την επίμονον επιμέλειαν και φροντίδα μετά την δευτέραν ή τρίτην γενεάν καθίστανται μιγάδες ίπποι και μετά την τετάρτην γενεάν δεν διακρίνονται των ιθαγενών ιππαρίων κατά τέ το ανάστημα και τας λοιπάς αυτών ιδιότητας. Αφ' ενός μεν λοιπών τούτο αφ' ετέρου δε το μικρόσωμον των βοών, όνων, λαγών και περδίκων και των αστακών αυτών έτι μη εξαιρουμένων, άγει ημάς εις το συμπέρασμα ότι αυτός ο τόπος και αι κλιματολογικαί συνθήκαι της διαίτης των ζώων είναι αιτία του να είναι πάντα ταύτα μικρόσωμα».

Ο καθηγητής Ιππίατρος Θ.Αντίκας γράφει για το ίδιο θέμα :

«Το ιπάριο της Σκύρου είναι απ' τις αρχαιότερες και σπανιότερες μικροσωματικές φυλές ίππων του κόσμου. Δεν αναφέρεται σε αρχαίες πηγές, είναι όμως πιθανό να προέρχεται από τη Θεσσαλική ή τη γειτονική της Πίνδου και να πέρασε στις Σποράδες το 18^ο με 19^ο αιώνα, ή πολύ νωρίτερα. Στην Εποχή του Χαλκού, το ιππικό του Αχιλλέα πέρασε από τη Σκύρο καθ' οδόν προς την Τροία (Ιλιάς I.668, T.326, 332). Η μικροσωμία του, όπως και άλλων νησιώτικων φυλών (Shetland, Κασπίας, Chincoteague κ.α.), οφείλεται στη λιτή διατροφή, στις αντίξοες συνθήκες του περιβάλλοντος και στη συγγενική αναπαραγωγή, που κατά τεκμήριο δημιούργησαν το γενότυπο και φαινότυπο του. Αναλύσεις στο Εργαστήριο Φυσιολογίας Αναπαραγωγής Αγροτικών Ζώων του ΑΠΘ (Apostolidis και συν., 2000) έδειξαν πως η φυλή της Σκύρου είναι η πιο ομοιογενής φυλή της Ελλάδος. Πιθανό μάλιστα το μικρόσωμο αυτό άλογο να ζούσε και αλλού στην αρχαιότητα , αφού οι σωματομετρικές μελέτες παραστάσεων αλόγων (λ.χ. στον Παρθενώνα κ.α.) έδειξαν ότι στην κλασσική περίοδο ήδη υπήρχαν άλογα με το ίδιο περίπου ύψος» (Δήμος Σκύρου 2008).

Σύμφωνα με απόσπασμα παλαιότερης διάλεξης του Σκυριανού Γεωπόνου Ζωοτέχνη κ Νίκου Κρητικού «Το Σκυριανό αλογάκι είναι μια από τις αυτόχθονες φυλές αλόγων της Ελλάδας, που υπήρχε στην αρχαιότητα σε όλη την Ελλάδα και κυρίως στην Αττική, Θάσο, Ρόδο και Μυτιλήνη και ήταν εκπρόσωποι του Pindos Pony. Είχε μεγαλύτερη διάπλαση από την σημερινή και κατέστη πιο μικρόσωμο ίσως εξαιτίας των δυσμενών συνθηκών διαβίωσης στην Σκύρο (Δήμος Σκύρου 2008).

Σύμφωνα με τον Α. Ζαφράκα (1999) η μικρόσωμη φυλή ίππων Σκύρου είναι η μοναδική ομοιογενής ελληνική φυλή που διατηρείται μέχρι σήμερα έστω και σε μικρό αριθμό ατόμων. Είναι ο πιο μικρόσωμος ίππος στην περιοχή της Μεσογείου και μαζί με τον ίππο Shetland είναι οι δύο πιο μικρόσωμοι ίπποι στον κόσμο. Η φυλή αυτή πιστεύεται ότι αναπτύχθηκε από αρχαιοτάτων χρόνων στην ορεινή και βραχώδη Ν.Α. περιοχή της Νήσου Σκύρου, καθώς και σε άλλα αιγαιοπελαγίτικα νησιά, όπως η Λέσβος, η Σκόπελος και η Εύβοια, όπου υπάρχουν μαρτυρίες για την παρουσία της φυλής αυτής των ίππων. Δεν είναι γνωστό αν είναι γηγενής φυλή ή εισαχθείσα από κάπου αλλού.

1.6 Μυθολογικά αρχαιολογικά και ιστορικά στοιχεία που αφορούν το Σκυριανό Αλογάκι

Η ομοιότητα με τα άλογα του Παρθενώνα

Τα άλογα της Σκύρου παρουσιάζουν εκπληκτική ομοιότητα με εκείνα που είναι σκαλισμένα στη μαρμάρινη ζωοφόρο του Παρθενώνα, που φιλοτέχνησε ο διάσημος γλύπτης Φειδίας. Το άλογο της Σκύρου και το άλογο της ζωοφόρου του Παρθενώνα έχουν την ίδια ομορφιά και την σωματική διάπλαση. Όμως η πιο σημαντική ομοιότητα αφορά το μέγεθος. Τα πόδια των ιππέων της ζωοφόρου κρέμονται κάτω από την κοιλιά του αλόγου στην ίδια περίπου απόσταση όπως και των αναβατών των σημερινών Σκυριανών αλόγων. Αν υποθέσουμε ότι οι ανάγλυφες μορφές των αλόγων της ζωοφόρου ήταν πιστή αναπαράσταση (όπως φημολογούνταν ότι συνήθιζε ο Φειδίας να δημιουργεί πιστές αναπαραστάσεις των μοντέλων του) των αλόγων του πέμπτου Π.Χ. αιώνα τότε βάσιμα μπορούμε να υποθέσουμε ότι τα Σκυριανά άλογα είναι απόγονοι των αλόγων που ζούσαν στην αρχαία Ελλάδα.

Για να τους δίνεται τέτοια περίοπτη θέση στην πομπή των Παναθηναίων σημαίνει πως τα μικρόσωμα άλογα ήταν διαδεδομένα στην Αττική τον 5^ο Π.Χ. αιώνα. Την εποχή εκείνη το νησί της Σκύρου είχε ανακηρυχθεί σε δήμο των Αθηναίων και

είχε αποικιστεί από κληρούχους της Ραμνούντας, τοποθεσίας πάνω από τον Μαραθώνα. Ο Γιθκόπουλος (1984) υποστηρίζει ότι οι άποικοι αυτοί εισήγαγαν το Σκυριανό αλογάκι στην Σκύρο. Η Διαβίωση των μικρόσωμων αλόγων στην Ραμνούντα τεκμηριώνεται από αρχαιολογικά ευρήματα, καθώς κοντά στον Μαραθώνα, σε θολωτό τάφο της Μυκηναϊκής εποχής, έχουν βρεθεί οι σκελετοί δύο μικροκαμωμένων αλόγων.

Επιπλέον στοιχεία που μας βεβαιώνουν ως προς την ομοιότητα των δύο αλόγων, είναι ότι ακόμα και σήμερα οι ιπποδρομίες που λαμβάνουν μέρος, τις εορταστικές ημέρες και μετά από τις λατρευτικές τελετές θυμίζουν την πομπή των Παναθηναίων που απεικονίζεται στον Παρθενώνα. (Κωστάρας Ν. 1997, Αμάλθεια 2012 www.amaltheia.org.gr).

Αυτό που πρέπει να τονισθεί όμως είναι ότι, τέτοιου τύπου μικρόσωμα πόνυ υπήρχαν και σε άλλα νησιά του Αιγαίου, όπως στη Λέσβο στη Ρόδο και στην Θάσο καθώς και στην ηπειρωτική χώρα. Αναφορές για αυτά τα πόνυ έχουν γίνει από πολλούς ταξιδιώτες όπως ο Stochove, Fauvel και ο Baldovin De Launay που είπε: «στην Μυτιλήνη βρίσκετε ένα μεγάλος αριθμός από πόνυ που παρόλο μικρόσωμα, είναι τόσο δυνατά και αξιόπιστα στο βηματισμό τους που μπορούν να μεταφέρουν τους ιππείς ακόμη και στις πιο απόκρημνες διαδρομές με ασφάλεια (Σιμόπουλος, 1976α). Επιπρόσθετα, ο Fourmont Abbas ένας διατετραμένος αντιπρόσωπος του Λουδοβίκου του 15^{ου} δήλωσε ότι τα μικρόσωμα πόνυ της Λέσβου, τα Μυτιληνιά (προφανώς αναφέρεται στο Μυντιλί σύμφωνα με την ντοπιολαλιά των Λέσβιων) όπως τα αποκαλούν, τρέχουν πιο γρήγορα από ελάφι» (Σιμόπουλος, 1976β, Κωστάρας, 1997).

Μια λογοτεχνική αναφορά του Γάλλου συγγραφέα Εντμόντ Αμπού στο βιβλίο του «Ο Βασιλεύς των Ορέων» έχει αναφορές στα ζώα τη Αττικής και την περιγραφή της φύσης γύρω από την Αθήνα του 1850 «έβοσκαν τα άλογα της Αττικής, μικρόσωμα και χοντρά όπως τα δείχνει η ζωφόρος του Παρθενώνα» είναι γνωστό το γεγονός λοιπόν ότι στην Αττική υπήρχαν μικρόσωμα άλογα, τα οποία αδιαμφισβήτητα ήταν ελληνικής φυλής, αλλά δεν μπορούμε να γνωρίζουμε αν ήταν Σκυριανά ή ίσως κάποια άλλη φυλή που χάθηκε μέσα στο χρόνο (Κ. Πλασσαρά, 2005).

1.7 Μορφολογία- Φαινότυπος

Τα χαρακτηριστικά του Σκυριανού αλόγου που περιγράφονται κατά καιρούς από διάφορους μελετητές, διαφέρουν κυρίως ως προς το ύψος ή το χρώμα. Αυτό συμβαίνει, γιατί παλαιότερα δεν υπήρχε γεννεαλόγιο (**Studbook**) και επομένως υπάρχει κενό και διχασμός, ως προς το αν όλα τα αλογάκια είναι καθαρόαιμα, το ποσοστό καθαροαιμίας που φέρουν ή αν θα πρέπει να συμπεριληφθούν ή αποκλειστούν κάποιοι χρωματισμοί.

Η γενετική ταυτοποίηση γονιδίων είναι μια νέα επιστήμη, η οποία εξελίχθηκε μόλις τις τελευταίες δεκαετίες. Όμως είναι σίγουρο, ότι μπορεί να λύσει το πρόβλημα, των αγνώστων γενεαλογίων ή της ταυτοποίησης των κυρίαρχων γονιδίων, στο σύνολο της γενετικής δεξαμενής της φυλής του Σκυριανού Αλόγου.

Από την στιγμή που δημιουργήθηκε η Ένωση των Ιπποπαραγωγών, έως σήμερα, υπάρχει σημαντική βελτίωση όσο αφορά τα γενεολόγια.

Είναι σημαντικό όμως να τονίσουμε, ότι μόλις πρόσφατα γονοτυπήθηκε ο πληθυσμός της Λάρισας και μέχρι αυτή την στιγμή δεν έχει γονοτυπηθεί ο πληθυσμός της Θεσσαλονίκης ή πιθανά άλλα άτομα της φυλής, στην ενδοχώρα, που δεν έχουν εντοπιστεί ακόμα. Λόγω αυτών των αδυναμιών, δεν έχει δημιουργηθεί ένα διεθνές πρότυπο μορφολογίας του Σκυριανού Αλόγου. Στην ημερίδα του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών τον Ιούλιο του 2014, ο Νίκος Κρητικός ανέφερε, ότι οι Ιπποτρόφοι της Ένωσης δουλεύουν εντατικά ωστέ αυτό να δημιουργηθεί και κοινοποιηθεί σύντομα.

A.Μορφολογικά χαρακτηριστικά

Το πρότυπο μέχρι τώρα περιγράφεται από τους διάφορους ειδικούς μελετητές ως το ακόλουθο (εικόνα 36).

Τα Σκυριανά αλογάκια είναι ζώα συντροφικά, κοινωνικά, εύρωστα, έξυπνα, με ιδιαίτερα προσιτή συμπεριφορά προς τα παιδιά. Αυτό το χαρακτηριστικό τους τα κάνει ιδανικά για ιππασία από μικρά παιδιά και χρήσιμα στην θεραπευτική ιππασία.

Ύψος

Ο ίππος της Σκύρου είναι από τους πιο μικρόσωμους ίππους στον κόσμο, το **ύψος** του από το ακρώμιο μέχρι το έδαφος, κυμαίνεται από 100 έως 120 εκατοστά του μέτρου. Το ύψος ακρωμίου στους επιβήτορες κυμαίνεται από 102 έως 122 εκατοστά (109 εκατοστά το μέσο ύψος ακρωμίου όλων των αρρένων στην Σκύρο) και στις φοράδες από 100 έως 119 εκατοστά (107 εκατοστά το μέσο ύψος ακρωμίου όλων των θηλυκών) (εικόνα 26) (Κωστάρας 1997, Αρσένος 2005, www.Kgbzath.gr , www.amaltheia.org.gr).

Σωματικό βάρος

Το **σωματικό βάρος** των ενήλικων είναι κατά μέσο όρο 151 κιλά. (Κωστάρας 1997, www.silvaproject.org).

Οι **σωματικές αναλογίες** και ο σωματότυπος, του Σκυριανού αλόγου, παρά το μικρό μέγεθός του, μοιάζουν πάρα πολύ με τις αντιστοιχίες του μεγαλόσωμου αλόγου (Κωστάρας 1997, Αμάλθεια www.amaltheia.org.gr, www.skyrianhorsesociety.gr).

Κεφαλή

Το **κεφάλι** του είναι ιδιαίτερα όμορφο ευμέγεθες με ευρύ μέτωπο Τα **αυτιά** του αλόγου είναι, εντόνως όρθια μικρά και μακριά που προεξέχουν, εκατέρωθεν της μετωπιαίας χαίτης. Οι **οφθαλμοί** προεξέχουν και ατενίζουν το περιβάλλον με έντονο βλέμμα. Τα μάτια του περιγράφονται ως μεγάλα και έξυπνα (Κωστάρας 1997, Ζαφράκας 1999, Αληφακιώτης 2000, Αρσένος 2005, www.skyrianhorsesociety.gr , www.amaltheia.org.gr, Δήμος Σκύρου 2008).

Ρύγχος

Πολλά αλογάκια έχουν μια υπόλευκη **άλω** γύρω από το στόμα τους. Το ρύγχος καταλήγει σε μεγάλους **ρώθωνες** (ρουθούνια) και λεπτά **χείλη** (Κωστάρας 1997, Ζαφράκας 1999, Αληφακιώτης 2000, Αρσένος 2005, www.amaltheia.org.gr).

Τράχηλος

Ο **λαιμός** είναι μυώδης ευρύς και συμπαγής και δίνει την εντύπωση ότι είναι βραχύς, ενώ είναι μακρύτες σε σχέση με τον κορμό του σώματος, και του προσδίδει την χαρακτηριστική δύναμη έλξης. Επίσης, είναι πολύ δυνατός και χοντρός σε αναλογία με τις ωμοπλάτες και το στέρνο, ενώ το στέρνο είναι στενό και το στήθος είναι

επίπεδο. (Κωστάρας 1997, Αληφακιώτης 2000, Δήμος Σκύρου 2008, www.kgbzath.gr, www.amaltheia.gr, www.skyrianhorsesociety.gr).

Χαίτη

Είναι πυκνή μακριά και πλούσια με χρώμα πιο σκούρο από το υπόλοιπο τρίχωμα και το δέρμα. Η χαίτη, επίσης είναι μεγάλη σε έκταση και μήκος, ιδιαίτερα στους ενήλικες επιβήτορες καλύπτει ολόκληρη την μια πλευρά του τραχήλου και κατέρχεται, στα υπερήλικα αρσενικά, μέχρι σχεδόν του εδάφους. Πρόσθια, η χαίτη επεκτείνεται στην μετωπική χώρα, κατερχόμενη συνήθως μέχρι τους οφθαλμούς (Κωστάρας 1997, Αληφακιώτης 2000, Δήμος Σκύρου 2008, www.amaltheia.org.gr, www.skyrianhorsesociety.gr).

Σώμα

Το **σώμα** είναι στενό, ο τράχηλος βραχύς, το **στήθος** επίπεδο, ενώ οι **ωμοπλάτες** και τα **ισχία** επικλινή. Το σώμα τους μυώδες και συμπαγές, και παρουσιάζει εντυπωσιακή για το μέγεθος τους δύναμη έλξης. Η ανάπτυξη των **μυϊκών μαζών** είναι ιδιαίτερα έντονη στο πρόσθιο τμήμα του σώματος (Κωστάρας 1997, Ζαφράκας 1999, Αληφακιώτης 2000, Αρσένος 2005, www.amaltheia.org.gr).

Κορμός

Ο **κορμός** έχει σχήμα σχεδόν τετράγωνο, καθώς οι **γλουτοί** είναι ισοϋψείς με τους **ώμους** και το **μήκος του σώματος** είναι ίσο περίπου με το **ύψος ακρωμίου** (κυμαίνεται από 90 έως 120 εκατοστά) (Κωστάρας 1997, www.amaltheia.org.gr).

Η **ράχη** καμπυλώνεται ελαφρά (Κωστάρας 1997, Ζαφράκας 1999, www.amaltheia.org.gr).

Η **κοιλιά** είναι συνήθως αρκετά μεγάλη, συγκριτικά με άλλα είδη αλόγων (Κωστάρας 1997, Δήμος Σκύρου 2008, www.amaltheia.org.gr www.skyrianhorse-society.gr).

Άκρα

Τα **πόδια** είναι λεπτά και μακριά με γερά οστά, είναι ισχυρά νευρώδη και μυώδη με δυνατές και σχετικά ογκώδεις **αρθρώσεις** (κλειδώσεις) και απολήγουν σε μικρές σκληρές και ωοειδείς **οπλές**, συνήθως είναι μαύρες και δεν χρειάζονται πετάλωμα (Κωστάρας, 1997). Χαρακτηριστικό τους, οι τρίχες στις **οπλές**, τα

λεγόμενα «**φτερά**» (**Feathering**). Οι **κνήμες** και οι **ταρσοί** συγκλίνουν όπως της αγελάδας (**cow-hocked**), γεγονός που επιτρέπει την μετακίνησή τους σε ανώμαλο και πετρώδες έδαφος χωρίς προβλήματα (Κωστάρας1997, Ζαφράκας 1999, Αληφακιώτης 2000, Αρσένος 2005, Δήμος Σκύρου 2008, www.amaltheia.org.gr , www.skyrianhorsesociety.gr).

Ουρά

Η **ουρά** έντονα πυκνή (θυσανωτή) και μεγάλη σε μήκος, φέρεται προς τα κάτω μέχρι το μέσον του **μεταταρσίου** και πολλές φορές αγγίζει τους **κυνήποδες**. Η **έκφυση** της ουράς αρχίζει χαμηλά, όπως στα γαϊδούρια, και στα ενήλικα φαίνεται να φτάνει ως τη γη (Κωστάρας1997, Ζαφράκας 1999, Αληφακιώτης 2000, Αρσένος 2005, www.amaltheia.org.gr).

Δέρμα

Το **δέρμα** είναι πάντα σκούρο άσχετα από τον Χρωματισμό του **μανδύα** (τρίχωμα) (Κωστάρας1997).

Γενικά το Σκυριανό αλογάκι είναι ζωνρό και νευρικό όπως και το Κρητικό άλογο, πλην όμως είναι ταυτόχρονα ήρεμο και ευάγωγο με τον ιδιοκτήτη του, με τα άτομα που γνωρίζει και ιδιαίτερα με τα παιδιά. Έχει ισχυρή κράση, είναι αρκετά λιτοδίαιτο και μπορεί να επιζήσει σε περιβάλλον όπου η βλάστηση είναι θαμνώδης και κακής ποιότητας, όπως είναι το περιβάλλον της νήσου Σκύρου, στο Όρος Κόχυλας όπου ζει ελεύθερα για ένα διάστημα του χρόνου. (Αληφακιώτης Θ. 2000).

B. ΧΡΩΜΑΤΙΣΜΟΙ

Σύμφωνα με τον Ιππολόγο Κωστάρα Νίκο (2014), τα χρώματα και η ονοματολογία τους στη διεθνή κατάταξη είναι χιλιάδες.

Η γενετική γενικά αλλά και ποιο ειδικά η γενετική των χρωματισμών είναι ένα νέο ταχύτατα εξελισσόμενο πεδίο έρευνας, το οποίο μπορεί, με κάποιες νέες δοκιμές, να καθορίσει κάποια γονίδια στα οποία οφείλεται ένας χρωματισμός. Όμως ακόμη και σε αυτήν την περίπτωση δεν έχουν ταυτοποιηθεί πλήρως όλα τα γονίδια, καθώς πολλά από αυτά επιδρούν σύνθετα και σε άλλα αλληλόμορφα δίνοντας διχρωμίες, τριχρωμίες η ακόμα και διάφορα μοτίβα που μορφοποιούν το χρώμα του εκάστοτε αλόγου σε βάθος χρόνου. Αυτός είναι και ο λόγος που έχουμε διαφορές στις καταγραφές των χρωματισμών σε πολλούς πληθυσμούς σε σχέση με παλαιότερες.

Πολλά ονόματα έχουν αντικατασταθεί από άλλα και πολλά από αυτά έχουν ταυτοποιηθεί αλλάζοντας τις κατατάξεις αλόγων. Συνήθως οι ελληνικές ονομασίες καθώς είναι σύνθετες περιγράφουν ικανοποιητικά τα περισσότερα χρώματα, αλλά αδυνατούν να περιγράψουν σύνθετους χρωματισμούς όπως το **Roan** ή το **Dun**.

Είναι σκόπιμο λοιπόν, να εξετάσουμε την γενετική κάποιων χρωμάτων, σύμφωνα με την διεθνή ονοματολογία που έχουν εμφανιστεί ή εμφανίζονται και στον πληθυσμό του Σκυριανού Αλόγου.

Ξεκινώντας από τα ποιά κοινά χρώματα το **Bay** και **Bay Brown** περιγράφονται ως **Ορφνό κοινό** και αντίστοιχα **Ορφνό Καστανό** (εικόνα 27) είναι ένα πολύ κοινό κυρίαρχο χρώμα που υπάρχει σε πάρα πολλές φυλές. Περιγράφεται ως καφεκόκκινο χρώμα είτε ανοιχτό στο Bay, είτε λίγο ποιά σκούρο στο Bay Brown, η χ αίτη, η ουρά, τα κάτω άκρα και τα άκρα των αυτιών είναι πάντα μαύρα. Στην πραγματικότητα όμως, το Bay ή Bay Brown δεν μπορεί να υπάρχει, αν τα άκρα δεν είναι μαύρα. Οφείλεται σε συνδυασμό του αλληλόμορφου γονιδίου, που δίνει μαύρη βάση τριχώματος και ενός αλληλόμορφου γονιδίου διάλυσης το **Agouti**. Το γονίδιο Agouti, είναι ένα γονίδιο το οποίο αλληλεπιδρά στην μελανίνη, ως κυρίαρχο του μαύρου τριχώματος μόνο, με αποτέλεσμα να οδηγεί το χρώμα σε καφεκόκκινη διάλυση. Τα αλληλόμορφα γονίδια είναι το κυρίαρχο μαύρο **E**, σε συνδυασμό με το κυρίαρχο στο μαύρο χρώμα Agouti, συμβολιζόμενο με το γράμμα **A**. Εξαιρεση θεωρείται το **Seal Brown**, στο οποίο το άλογο έχει καφέ σκούρο χρώμα στο σώμα και ανοιχτότερες τρίχες γύρω από τα μάτια, το ρύγχος και τα καπούλια ([http://en.wikipedia.org/wiki/Bay_\(horse\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Bay_(horse)), http://en.wikipedia.org/wiki/Equine_coat_color_genetics, http://en.wikipedia.org/wiki/Equine_coat_color).

Το **Chestnut** ή το **Ερυθρόφαιο** (εικόνα 27) είναι επίσης ένα κοινό χρώμα, στις περισσότερες φυλές αλόγων. Περιγράφεται ως ενιαίο ερυθρό χρώμα, με ίδιο χρώμα στην χ αίτη και στην ουρά, όπως και στο σώμα ή ένα τόνο ανοιχτότερη ουρά και χ αίτη. Τα άλογα με αυτό το χρώμα, έχουν μαύρα μάτια, μαύρο χρώμα δέρματος, αλλά απουσιάζουν εντελώς οι μαύρες τρίχες από το μανδύα. Οφείλεται στο υπολλειπομενο γονιδιο **e**. Όμως παρόλο που είναι υπολλειπόμενο, θεωρείται ως το πιο αξιόπιστα παραγόμενο χρώμα σε μια εκτροφή. Δύο γονείς με Chestnut χρώμα, θα παράγουν πάντα πουλάρια με το ίδιο χρώμα και για να βγει ένα πουλάρι Chestnut, αρκεί να φέρει το γονίδιο έστω ένας γεννήτορας.

Το **Gray** ή **Γκρί** ή στην περίπτωσή μας **Γρίβιο** (εικόνα 28), είναι επίσης ένα πολύ κοινό χρώμα. Συνήθως το χρώμα της βάσης, είναι μπερδεμένο με ασπρες τρίχες, οι οποίες σταδιακά αυξάνουν. Το πουλάρι μπορεί να γεννηθεί με οποιοδήποτε χρώμα και στη συνέχεια να γίνει γκρί. Συνήθως, τα πρώτα σημάδια του γκρί ,εμφανίζονται στην κεφαλή και κυρίως γύρω από τους οφθαλμούς ([www.vgl.ucdavis.edu /services/horse/gray.php](http://www.vgl.ucdavis.edu/services/horse/gray.php)). Το γονίδιο που κληροδοτεί το φαιό χρώμα στους απογόνους είναι κυρίαρχο. Αυτό σημαίνει, ότι ένας πώλος με δύο φαιούς γονείς έχει τουλάχιστον 25% πιθανότητες να είναι ομοζυωτικός στο φαιό χρώμα, που σημαίνει ότι αυτός ο ομοζυωτικός πώλος μπορεί να παράγει μόνο φαιούς απογόνους (Bowling 1996) αν είναι χαρακτηριστικό που μεταδίδεται από γεννήτορες που έχουν κυρίαρχο το γκρι χρώμα (Κωστάρας Ν. 1997). Αξίζει όμως να προσθέσουμε ότι ,το γκρί χρώμα αντιπροσωπεύεται από το κυρίαρχο αυτοσωμικό αλληλόμορφο **G** και όταν το γονιδίωμα είναι ομόζυγο, έχει δύο αλληλόμορφα **GG**, το πουλάρι θα μπορεί να παράγει μόνο γκρί απογόνους. Εάν όμως κληρονομήσει μόνο το υπολειπόμενο γονίδιο **g**, τότε το 50% των απόγονων του, ανάλογα και με τα γονίδια του άλλου γεννήτορα , μπορούν να μην είναι γκρί. Το γκρί είναι ένα γονίδιο αποχρωματισμού και πάντα με γρήγορο ή με ποιο αργό ρυθμό, θα καταλήξει στο άσπρο, σε όλο τον μανδύα και το τρίχωμα του σώματος του αλόγου, συνήθως μετά το 6^ο με 8^ο έτος (www.vgl.ucdavis.edu/services/horse/gray.php). Πολλές φορές συγχέεται με το **Roan**, όταν το άλογο είναι σε νεαρή ηλικία και δεν έχει αλλάξει πλήρως χρώμα, η διαφορά έγκειται στο ότι στο γκρί αλλάζει και το χρώμα της χαίτης και της ουράς, και τα μοτίβα που δημιουργεί δεν μοιάζουν με το Roan, αλλά μπορεί να οφείλονται σε άλλο γονότυπο. Π.χ. το **Flea-bitten grey** (δεν έχει μετάφραση και περιγράφει τα στίγματα σκουρότερου χρώματος διάσπαρτα σε όλο το άλογο,εικόνα 28) δημιουργείται μόνο σε ετεροζυωτικά Γκρί άλογα. Ενώ το **Dapple Gray**(εικόνα 28), το γνωστό μας **Μηλωτό**, έχει καταγραφεί και συνδέεται με υπέρβαρα και καλής θρεπτικής κατάστασης άλογα, ενώ έχει καταγραφεί, το Μηλωτό να εξαφανίζεται όταν χάσουν κιλά ή δεν είναι σε καλή θρεπτική κατάσταση. ([http://en.wikipedia.org/wiki/Gray_\(horse\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Gray_(horse)), www.vgl.ucdavis.edu/services/horse/gray.php,http://en.wikipedia.org/wiki/Equine_coat_color_genetics,http://en.wikipedia.org/wiki/Equine_coat_color)

Το **Roan**, στα Ισλανδικά σημαίνει συνεχώς εναλλασσόμενο χρώμα και οφείλεται σε ένα αλληλόμορφο γονίδιο διάλυσης του βαθύ βασικού χρωματισμού. Συμβολίζεται με το **Rn**. Τα άλογα με αυτό το χρώμα, εμφανίζουν ισόποσα

διανεμημένες τρίχες του βασικού βαθέως χρωματισμού, σε συνδυασμό με λευκές αποχρωματισμένες τρίχες και συνήθως, η αίσθηση του χρώματος σε κάποιες φυλές περιγράφεται ως **Steel-Gray=Salt and Pepper** ή το **Silver=Ασημένιο** . Οι λευκές τρίχες συνήθως είναι πιο αραιές ή απουσιάζουν από το κεφάλι, την χαιτή , την ουρά και το κάτω μέρος των άκρων. Συνήθως, το βασικό χρώμα στα κάτω άκρα που δεν επηρεάζεται από το αλληλόμορφο, σχηματίζει ένα αντεστραμένο **V** (εικόνα 32). Ένα άλλο χαρακτηριστικό του πραγματικού **Roan**, είναι ότι σε περίπτωση τραυματισμού οι λευκές τρίχες εξαφανίζονται και στη θέση τους βγαίνουν τρίχες μόνο με τον βασικό χρωματισμό (εικόνα 29). Επίσης, το **Roan** εμφανίζει ένα μοτίβο όπως το **Μηλωτό**, αλλά αυτό είναι αντεστραμένο, καθώς οι τρίχες στους δακτυλίους δεν είναι σκουρότερες αλλά ανοιχτότερες. Ο χρωματισμός μπορεί να εμφανιστεί σε οποιαδήποτε βάση σκούρου χρώματος, και το ποσοστό λευκών τριχών τείνει να αυξάνεται η γενικά να φαίνεται ποιά έντονα στον καλοκαιρινό μανδύα παρά στον χειμερινό. Σε αντίθεση με το **Γκρί**, τα άλογα με αυτό το χρώμα τείνουν να σκουραίνουν με τα χρόνια και δεν γίνονται ποτέ άσπρα. Τα χρώματα που εμφανίζονται είναι τα εξής :

Blue Roan: Λευκές τρίχες αναμεμειγμένες σε μαύρη βάση η κεφαλή, η χαιτή και η ουρά παραμένουν χωρίς διάλυση χρώματος. Συνήθως χρησιμοποιείται το μπλέ, γιατί το λευκό με το μαύρο δίνει την αίσθηση του μπλέ χρώματος (εικόνα 31).

Bay Roan: Λευκές τρίχες αναμεμειγμένες σε καφέ βάση η κεφαλή, η χαιτή και η ουρά παραμένουν χωρίς διάλυση χρώματος, όμως έχουν χρώμα μαύρο καθώς εδώ συνυπάρχουν τα αλληλόμορφα μαύρο, το **Agouti** και το **Roan** (εικόνα 29).

Red Roan (Strawberry Roan): Λευκές τρίχες αναμεμειγμένες σε καστανέρυθρη βάση, η κεφαλή, η χαιτή και η ουρά παραμένουν χωρίς διάλυση χρώματος (εικόνα 30).

(<http://www.horse-genetics.com/roan-horses.html>,
<http://knowledgenuts.com/2013/12/18/difference-between-sorrel-chestnut-and-red-roan-horses/>,
<http://www.equusite.com/articles/basics/colors/colorsRoan.shtml>
<http://www.grullablue.com/colors/roangenetics.htm>, <http://www.vgl.ucdavis.edu/services/Roan.php>, <http://www.ridearohan.com/whatisarohan.html>, http://en.wikipedia.org/wiki/Equine_coat_color_genetics, http://en.wikipedia.org/wiki/Equine_coat_color)

Το **Dun** είναι ίσως ένα από τα ποιά ενδιαφέρον χρώματα, καθώς το κλασσικό **Dun** είναι γονότυπος πρωτόγονος και ήταν το κύριο χρώμα των αλόγων **Przewalski**,

το **Ταρπάν**(εικόνες 22,23,24,33) και το **Equus Lambei**. Το Dun είναι επίσης ένα κυρίαρχο αλληλόμορφο γονίδιο διάλυσης του χρώματος ,που είναι υπεύθυνο για τα αταβιστικά σημάδια που παρουσιάζονται. Επενεργεί στα σκούρα χρώματα βάσης **Μαύρο** και **Κόκκινο** , είναι όμως ποιο ισχυρό αλληλόμορφο διάλυσης, σε σχέση με άλλα που επενεργούν μόνο σε ένα χρώμα. Συμβολίζεται με το αλληλόμορφο **D** και οι πιθανοί γονότυποι είναι **DD/ Dd /dd**, όμως παρόλο που το **D** είναι κυρίαρχο, ακριβώς επειδή είναι πολύ σπάνιο αντιμετωπίζεται ως μετάλλαξη και συμβολίζει πρωτόγονο γονότυπο. Επηρεάζοντας την εμφάνιση των **Μαυρων Καφέ** και **Κόκκινων** αλόγων, ανοίγοντας το κύριο σκούρο χρώμα στο σώμα και καταπιέζοντας την εμφάνιση του κανονικού χρώματος ,μόνο στα σημεία όπου εμφανίζονται τα πρωτόγονα σημάδια, στην χ αίτη, την ουρά και τα κάτω άκρα, το **Dun** δίνει χρώματα του **Γκρι-Χρυσού=Gray-Gold** ή **Μπρονζέ =Tan** και στο σώμα το χρώμα διαβαθμίζεται από το Χρυσό της Αμμου έως το Κοκκινοκαφέ. Άλλα Dun άλογα μπορεί να εμφανίζουν **Κιτρινωπό χρώμα= Yellow Dun** ή το Γκρι του **Χάλυβα =Steel Gray**. Έχουν πάντα σκούρη ρίγα =**Dorsal stripe** κατά μήκος της ράχης, σκούρη χ αίτη και ουρά,σκούρο κεφάλι και κάτω άκρα. Σχεδόν πάντα, εμφανίζουν πτυχιές ή ρίγες=**Brindle marks** ή **Leg Barring** στα κάτω άκρα (εικόνα 32,40), ενώ ποιο σπάνια εμφανίζεται η **Σταυροειδής Έγχελος =Blade Stripe** (εικόνα 33) στο ακρώμιο, και πτυχιές στην κοιλιά. Τα χρώματα που εμφανίζονται είναι :

Dun (ονομάζεται και **Bay dun** ή **Classic Dun** ή **Zebra Dun**): Γεννητικά το άλογο με κλασσικό Dun, έχει βάση Bay στην οποία επενεργεί το αλληλόμορφο του Dun. Έχει Χρυσό χρώμα στο σώμα και μαύρα πρωτόγονα σημάδια. Bay (Black +Agouti) +Dun γονίδιο= Classic Dun (εικόνα 33).

Red Dun (ονομάζεται και Claybank ή Fox Dun): Γεννητικά το άλογο αυτό έχει βάση Chestnut Κόκκινη στην οποία επενεργεί το αλληλόμορφο του Dun.Τα πρωτόγονα σημάδια δεν είναι μαύρα, καθώς δεν υπάρχει μαύρο χρώμα στην βάση, αλλά μάλλον ένα ποιο σκούρο κόκκινο σε σχέση με το χρώμα του σώματος (εικόνα 34).

Blue Dun (ονομάζεται και **Grullo**): Γεννητικά το άλογο αυτό, έχει βάση Μαύρη στην οποία επενεργεί το αλληλόμορφο του Dun. Μπορεί να διαφέρει από ανοιχτό έως ποιο σκούρο χρώμα και δίνει την αίσθηση χρώματος Καπνισμένου , Μπλέ ή Μυόχρωμου. Έχουν μαύρα έντονα πρωτόγονα σημάδια και συνήθως έχουν σκούρο ή μαύρο κεφάλι, χαρακτηριστικό από το οποίο αναγνωρίζεται το Blue Dun(εικόνα 34). Σε αντίθεση με το Blue Roan, το Dun δεν έχει αναμεμιγμένες

άσπρες τρίχες με σκούρες, αλλά το χρώμα στο σώμα είναι ενιαίο, αλλά σε ανοιχτό ή πολύ ανοιχτότερο τόνο από αυτόν της βάσης (<http://www.vgl.ucdavis.edu/services/dunhorse.php>, <http://colorgenetics.info/equine/pictorial-guide-horse-colors-part-3-red-dun-bay-dun-brown-dun-and-black-dun-grullo>, http://en.m.wikipedia.org/wiki/Dun_gene, <http://colorgenetics.info/equine/dilutions-horses-cream-dun-champagne-pearl-and-silver>, http://en.wikipedia.org/wiki/Equine_coat_color_genetics, http://en.wikipedia.org/wiki/Equine_coat_color)

Γ. ΧΡΩΜΑΤΙΣΜΟΙ ΣΤΑ ΣΚΥΡΙΑΝΑ ΑΛΟΓΑΚΙΑ

Πολλά αλογάκια έχουν μία μελανή ράβδωση (σταυροειδής έγγελυς) κατά μήκος της ραχοκοκαλιάς όπως τα γαϊδούρια και μερικά έχουν μελανές ραβδώσεις (πτυχιές ή brindle stripes, χαρακτηριστικό το οποίο θεωρείται πρωτόγονο) στο εσωτερικό μέρος των μπροστινών ποδιών τους όπως οι ζέβρες. Τα κάτω άκρα και η κεφαλή είναι πάντα ποιά σκούρα (εικόνα 40).

Το συνηθέστερο χρώμα του τριχώματος των Σκυριανών αλόγων είναι το **ορφνό**, δηλαδή οι τρίχες του σώματος είναι καστανές, ενώ οι τρίχες της χαιτίης, της ουράς και των κατώτερων τμημάτων των ποδιών είναι μαύρες. Περίπου το ένα τρίτο των αλόγων της φυλής αυτής έχουν **φαιό** (ψαρί) χρώμα, δηλαδή το τριχώμα τους αποτελείται από ανάμικτες λευκές και μελανές τρίχες (εικόνες 15,16,17,18,19,20,21,35). Οι ντόπιοι αποκαλούν αυτά τα αλογάκια **γκρί** ή **Γρίβιο**. Αυτό σημαίνει ότι το φαιό είναι το δεύτερο κυρίαρχο χρώμα στο σύνολο του πληθυσμού. Ο Δημητριάδης -ο οποίος έκανε έρευνα το 1937 και θεωρείται ως μια από τις πιο αξιόπιστες πηγές όσον αφορά στο Σκυριανό αλογάκι-επίσης δήλωσε ως κυρίαρχο πρώτο χρώμα το ορφνό και τις διάφορες διαβαθμίσεις του. Παρ' όλα αυτά πρόσθεσε ως μειονότητα τα φαιά-γκρί αλογάκια. Αυτό σημαίνει ότι υπήρξε μια τεράστια αύξηση των γκρι αλόγων στο σύνολο του πληθυσμού τα τελευταία 60 χρόνια. Το γεγονός της αύξησης τους μπορεί να δικαιολογηθεί για δύο λόγους. Παλαιότερα τα φαιά αλογάκια ήταν σπάνια, αλλά πολλαπλασιάστηκαν τα τελευταία χρόνια γιατί πρώτον από φαιούς γονείς γεννιούνται πάντοτε φαιά πουλάρια. Και δεύτερον γιατί οι Σκυριανοί προτιμούν τα γκρι ή άσπρα αλογάκια όπως τα αποκαλούν και δοθείσης της ευκαιρίας θα ζευγαρώσουν τα θηλυκά τους με ένα γκρι επιβήτορα.

Δυστυχώς το γκρί, είναι ένας χρωματισμός, ο οποίος δεν βοηθάει την κάλυψη του αλόγου στο γεωφυσικό τοπίο του Βουνού. Με αποτέλεσμα, αυτά να γίνονται ορατά και ευάλωτα σε επιθέσεις από άλλα, σκουρόχρωμα ως επί το πλείστον, αλογάκια. Πιθανότατα είναι άλλος ένας λόγος, που ο πληθυσμός τους είναι μικρότερος, καθώς παλλά από αυτά υποκύπτουν στα τράυματά τους. (Κωστάρας Ν. 2011).

Σπανιότερο είναι το **ερυθρό** χρώμα, όπου οι τρίχες του τριχώματος είναι ξανθές η καστανέρυθρες. Ορισμένα νεαρά αλογάκια έχουν **ερυθρόφαιο** τρίχωμα, όπου οι τρίχες είναι ανάμικτες ερυθρές, μαύρες και λευκές. Συνήθως το ερυθρόφαιο τρίχωμα γίνεται φαιό με την πάροδο της ηλικίας. Ανεξαρτήτως του χρωματισμού του, το τρίχωμα των Σκυριανών αλόγων εκ φύσεως δεν είναι λαμπερό. Ο χρωματισμός του δέρματος είναι πάντα σκούρος άσχετα από το χρώμα του μανδύα.

Πολλά αλογάκια έχουν λευκές κηλίδες στην κεφαλή τους, ενώ αυτές είναι σπάνιες στα πόδια τους και δεν υπάρχουν σχεδόν ποτέ στον κορμό του σώματος τους. Συνήθως οι λευκές κηλίδες της κεφαλής (π.χ. μήνη, ανθυλίδα) δεν είναι εκτεταμένες, διότι οι λευκές επιφάνειες των αλόγων είναι ευάλωτες στην ηλιακή ακτινοβολία. Τα λευκά σημάδια στον κορμό του σώματος είναι συνήθως επίκτητα λόγω τραυματισμών από δαγκώματα άλλων αλόγων. Οι οπλές των ποδιών κατά κανόνα είναι μαύρες. Ακόμη και τα φαιά αλογάκια, που έχουν λευκές τρίχες στο τρίχωμα τους, έχουν κατά κανόνα **μαύρες οπλές**. (Κωστάρας Ν. 1997, www.amaltheia.org.gr).

Σύμφωνα με την πρώτη καταγραφή του συνολικού πληθυσμού Σκυριανών αλόγων της Σκύρου, από τον Ιππολόγο Νίκο Κωστάρα το έτος 1996, τα ποσοστά εμφάνισης του κάθε χρωματισμού τριχώματος είναι τα εξής :

Bay 3% (n=49 45), Black 9% (n=1 0), Brown 3% (n=9 8), Blue Roan 4% (n=8 7), Bay Brown 6% (n=5 4), Chestnut 4% (n=8 7), Yellow Dun 7% (n=4 3), Gray 3% (n=22-20)

Πίνακας 1: Καταγραφή ποσοστών εμφάνισης του χρωματισμού στο Σκυριανό άλογο

Καταγραφή Χρωματισμών			
Τύπος	Χαρακτηριστικά	No	%
Χρώμα Σώματος n=106	Μαύρο	1	0.9%
	Ορφνό	9	8.3%
	Ορφνό Μέλαν	8	7.4%
	Ορφνό Καστανό	5	4.6%
	Ορφνό Κοινό	49	45.3%
	Ερυθρόφαιο	8	7.4%
	Ισαβέλλειο Κίτρινο	4	3.7%
	Φαιό Γκρί ή Γρίβιο	22	20.3%
Χρωματισμός Χαίτης-Ουράς- Άκρων n=107	Μαύρο	73	67.6%
	Γκρί	25	23.1%
	Ορφνό	0	0.0%
	Ερυθρόφαιο	9	8.3%

Πηγή: Κωστάρας, 1997

Το χρώμα των αλόγων είναι συνήθως στις αποχρώσεις του καφεκόκκινου και του καστανού (ορφνό) πιο σπάνια του λευκού ή γκριζόφαιου (φαιά) και σπανιότερα του ξανθού. Κάποια έχουν λευκό σημάδι στο πρόσωπο (αστεράτα ή ρεμπά). (www.skyrianhorsesociety.gr).

Τα χρώματα των Σκυριανών αλόγων έχουν συνήθως διάφορες αποχρώσεις του καστανού και του καφεκόκκινου και σπανιότερα του λευκού ή του γκριζόφαιου. (Δήμος Σκύρου 2008)

Σύμφωνα με τις μετρήσεις της Ένωσης Μικρόσωμης Φυλής Σκυριανού Αλόγου, σε πληθυσμό 245 ατόμων το έτος 2011, τα ποσοστά εμφάνισης του κάθε χρωματισμού τριχώματος είναι τα εξής :

ΧΡΩΜΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΖΩΩΝ (n)	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
Φαιό κοινό	60	24,5
Φαιό βαθύ	11	4,5
Ορφνό κοινό	116	47,4
Ορφνό βαθύ	18	7,4
Ορφνο μέλαν	18	7,4
Ορφνό ανοιχτό	16	6,6
Ισαβέλλειο	6	2,5
ΣΥΝΟΛΟ	n= 245	100

Πηγή: Κομινάκης και συν., 2013

Συνηθέστερος χρωματισμός είναι ο ορφνός με τις αποχρώσεις του και λιγότερο συνήθης ο φαιός, ο ερυθρόφαιος και ο ξανθός (Αρσένος, 2005). Οι επικρατέστεροι χρωματισμοί είναι ο ορφνός, ο ερυθρός, ο φαιός και σπανιότερα ο μυόχρωμος (Ζαφράκας 1999).

Το χρώμα που επικρατεί, όπως και στο Κρητικό άλογο, είναι το ορφνό (57%των αλόγων της Σκύρου) σε διάφορες αποχρώσεις (κοινό, βαθύ, καστανό και ορφνομελανό) και ακολουθεί το φαιό (19%) σε αποχρώσεις ερυθρόστικτο, πολύ ανοικτό και μηλωτό, το ερυθρόφαιο (16%) και το ξανθό (7%). Σπάνια βέβαια αλλά υπαρκτά είναι και άλλα χρώματα όπως το ισαβέλλειο και το υπομελανό. Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά χρωματισμού συναντώνται κυρίως στα άλογα με ορφνό χρωματισμό ενώ απεναντίας όλα τα άλογα φέρουν διάσπαρτα κορυφές στην κεφαλή, λαιμό, τράχηλο, και κορμό (Αληφακιώτης 2000).

4. ΣΩΜΑΤΟΜΕΤΡΗΣΕΙΣ

Στους παρακάτω πίνακες παρέχονται πληροφορίες σχετικά με τις σωματομετρήσεις (πίνακας 2), οι οποίες μας δίνουν τις μετρήσεις ανάμεσα στα αλογάκια για την αναγνώριση των τυπικών σωματομετρήσεων στο πρότυπο, όπως και των πιθανών μη καθαρόαιμων στο σύνολο του πληθυσμού τους. Επιπλέον μας παρέχουν πληροφορίες για την περιγραφή των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους σε σχέση με άλλες φυλές αλόγων. Συνδυάζοντας το ύψος ακρωμίου με το μήκος σώματος συμπεραίνουμε ότι το αλογάκι έχει τετράγωνο κορμό. Ομοίως συγκρίνοντας το ύψος ακρωμίου με το ύψος της πλάτης και το ύψος γοφών συμπεραίνουμε ότι η ράχη καμπυλώνει ελαφρά (πίνακας 3). Η Μέθοδος των σωματομετρήσεων φαίνεται στην εικόνα 36.

Πίνακας 2: Σωματομετρήσεις όπως καταγράφηκαν από τους Δημητριάδη και Κωστάρα

	ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ (1937)	ΚΩΣΤΑΡΑΣ (1997)
Ύψος Ακρωμίου	105.3	107.5
Ύψος Γομφών	106.1	107.8
Περιφέρεια	117.3	128
Μήκος Σώματος	106.4	108
Εύρος Στήθους	22.9	23.7
Εύρος Κεφαλής	16.8	18.5
Διάμετρος Μετακάρπιου	12	14
Ύψος Πλάτης		102.8

Πηγή: Κωστάρας, 1997

Πίνακας 3: Καταγραφή ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του Σκυριανού αλόγου

Ιδιότητα	Αρσενικά		Θηλυκά	
	n	μ (ΤΣ)	n	μ (ΤΣ)
Εύρος κεφαλής (cm)	51	17,7 (0,2)	78	17,6 (0,1)
Εύρος θώρακος (cm)	50	18,0 (0,3)	78	19,2 (0,4)
Περιφέρεια θώρακος (cm)	47	129 (1)	77	131 (1)
Ύψος ράχης (cm)	51	105,1 (0,5)	77	105,0 (0,5)
Ύψος έκφυσης ουράς (cm)	49	101,0 (0,7)	77	102,0 (0,5)
Ύψος γομφών (cm)	49	109,0 (0,7)	77	110,0 (0,6)
Ύψος ακρωμίου (cm)	55	110,0 (0,7)	82	109,0 (0,6)

Πηγή: Κομινάκης και συν., 2013

1.8 Η Εξέλιξη της Φυλής

Τα Σκυριανά άλογα διακρίνονται σε Α΄ κατηγορίας, δηλαδή άλογα με όλα τα χαρακτηριστικά της πραγματικής Σκυριανής φυλής, σε Β΄ κατηγορίας και σε Γ΄ κατηγορίας. Τα Β΄ κατηγορίας παρουσιάζουν μια πολύ μικρή παραλλαγή στα χαρακτηριστικά αυτά. Η Γ΄ κατηγορία δεν έχει τα χαρακτηριστικά της φυλής, αλλά οι φοράδες της μπορούν να ζευγαρωθούν με επιβήτορες Α΄ κατηγορίας και σε δύο ή τρεις γενιές να παράγουν καλά Σκυριανά άλογα (Δήμος Σκύρου 2008). Εναλλακτικά θα μπορούσαν οι θηλυκές φοράδες της Γ΄ κατηγορίας να γονιμοποιηθούν ως παρένθετες φορβάδες με την μέθοδο της εμβρυομεταφοράς (Κωστάρας, 1997).

Στο παρελθόν έγιναν απόπειρες για να βελτιωθεί η φυλή, δηλαδή να αυξηθεί το μέγεθος των αλόγων. Κάποτε μερικοί Σκυριανοί θέλησαν να κάνουν τα άλογα τους μεγαλύτερα και έφεραν μεγάλα ζώα από τη Στερεά Ελλάδα (κυρίως άλογα Πίνδου). Αυτός είναι και ο λόγος, που υπάρχουν σήμερα μερικά μεγαλόσωμα αλογάκια στο νησί. Το εγχείρημα αυτό δεν στάθηκε ικανό να αλλάξει το χαρακτήρα της φυλής. Μετά από τη δεύτερη ή τρίτη γενιά, το γένος ήταν ένα κράμα, πιο μικρό από το ξένο άλογο αλλά πιο ψηλό από το ντόπιο. Ύστερα από την τρίτη ή τέταρτη γενιά, το ξένο δεν διακρινόταν πια από το Σκυριανό. Αυτό το μικτό γένος αποτελεί μέρος της Β' και Γ' κατηγορίας. Το Σκυριανό άλογο, ας σημειωθεί, κάνει θαυμάσια μουλάρια. Άλλοτε συνήθιζαν να ευνουχίζουν τα πιο άγρια αρσενικά, από χρόνια όμως αυτό έχει σταματήσει. (Κωστάρας 1997, Δήμος Σκύρου 2008).

Χαρακτηριστικό της παύσης αυτής της συνήθειας, είναι ότι στη διάρκεια τουλάχιστον της απογραφής του 1998 δεν βρέθηκε ούτε ένα ευνουχισμένο αρσενικό στο νησί (Κωστάρας, 1997, Αληφακιώτης 2000).

1.9 Αναπαραγωγή

Η αναπαραγωγική περίοδος, όπως και στα άλλα εγχώρια άλογα, εκτείνεται από την αρχή της άνοιξης μέχρι την αρχή του θέρους. Το αλογάκι της Σκύρου είναι αρκετά γόνιμο και ενηβώνεται σχεδόν από το πρώτο έτος της ηλικίας του. Ο αριθμός των επιβητόρων στο νησί είναι δυσανάλογα μεγάλος (33,3% του πληθυσμού), έτσι ο ιδιοκτήτης κάθε φοράδας έχει μεγάλο φάσμα επιλογής επιβήτορα, εφόσον η φοράδα του σταβλίζεται. Απεναντίας, στην ελεύθερη διαβίωση της φοράδας στο «βουνό», μια περιοχή όπου αφήνονται ελεύθερα τα άλογα από τον Οκτώβρη μέχρι τον Μάιο, τότε η επίβαση είναι τυχαία και εξαρτάται από την ομάδα του επιβήτορα (χαρέμι) όπου η φοράδα συμβιώνει. Οι τοκετοί πραγματοποιούνται νωρίς την άνοιξη για τα ζώα που αφήνονται ελεύθερα τον χειμώνα, έτσι το θέρος οι φοράδες χρησιμοποιούνται από τους ιδιοκτήτες τους για γεωργικές εργασίες (εικόνα 37). Ο πώλος κατά τη γέννηση είναι πολύ μικρός και όμορφος αλλά πολύ ζωηρός και ακολουθεί τη φοράδα στις γεωργικές εργασίες (εικόνα 40). Λόγω του μεγάλου αριθμού των επιβητόρων, πολλοί από αυτούς δεν χρησιμοποιούνται στην αναπαραγωγή, αλλά διατηρούνται από τους ιδιοκτήτες τους απλά και μόνο για ευχαρίστηση και κοινωνική προβολή. (www.kgbzath.gr, Αληφακιώτης 2000).

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία από τις ελάχιστες συστηματικές εκτροφές σκυριανών αλόγων στην ηπειρωτική Ελλάδα και στη Σκύρο, προκύπτει ότι κατά μέσο όρο η κυοφορία των σκυριανών φοράδων διαρκεί 345 ημέρες. Οι περισσότερες φοράδες μπορούν να γεννήσουν ένα πουλάρι κάθε χρόνο, αλλά λόγω του θηλασμού χάνουν σωματικό βάρος και για αυτό είναι προτιμότερο να γεννούν κάθε δύο χρόνια. Κατά κανόνα τα θηλυκά πουλάρια γεννιούνται νωρίτερα από τα αρσενικά, και το βάρος των νεογέννητων πουλαριών κυμαίνεται από 16 έως 25 κιλά. Οι τοκετοί συμβαίνουν κυρίως τους μήνες Μάρτιο έως Ιούνιο. Τα νεαρά άλογα ενηθώνονται συνήθως την επόμενη άνοιξη από την γέννηση τους, σε ηλικία κατά μέσο όρο 14-15 μηνών, έχοντας αποκτήσει περίπου το 62% του τελικού σωματικού βάρους τους. (www.amaltheia.org.gr 2010, Κωσταρας 1997).

Σύμφωνα με τον Καθηγητή Θ. Αντίκα η ενήβωση του Ιππαρίου είναι πρόωμη, σχεδόν από το πρώτο έτος της ηλικίας του, η δε περίοδος αναπαραγωγής αρχίζει νωρίς την άνοιξη και κρατά ως το καλοκαίρι. Λόγω του μεγάλου αριθμού επιβητόρων οι ιδιοκτήτες φοράδων έχουν τη δυνατότητα επιλογής μεγάλου φάσματος αρσενικών φαινοτύπων, εφ' όσον βέβαια σταυλίζουν τα ζώα τους. Αντίθετα την περίοδο ελεύθερης διαβίωσης των ζώων στο Βουνό (Οκτώβριο έως Μάιο), οι επιβάσεις είναι τυχαίες εξαρτώμενες από την ομάδα («χαρέμι») του επιβήτορα όπου ανήκει η φοράδα. Οι τοκετοί γίνονται την άνοιξη για όσα ζώα αφήνονται ελεύθερα το χειμώνα, γεγονός που επιτρέπει στους ιδιοκτήτες να χρησιμοποιούν τις φοράδες για γεωργικές εργασίες το θέρος, αφού τα πουλάρια είναι ήδη μεγάλα και τις ακολουθούν.

Ο δε Κτηνίατρος Πέτρος Κωνσταντινίδης αναφέρει «τον Μάρτιον και Απρίλιον, όταν άπασα η πέριξ φύσις αναγεννάτε και η νομή των αλόγων καθίσταται άφθονος, βαθμηδόν αναλαμβάνουσι τας απολεσθείσας αυτών δυνάμεις, καθίστανται ζωηρότερα, οργώσι, βατεύονται και συντηρούσιν ούτω το είδος των. Οι επιβήτορες και αι φορβάδες άρχονται της γονιμοποιήσεώς των ευθύς άμα αναπτυχθεί εν αυτοίς ο πρώτος σπινθήρ του οργασμού, ήτοι κατά το δεύτερον ή δεύτερον και ήμισυ έτος της ηλικίας των. Επειδή δε επιβήτορες, πάλοι, φορβάδες, κήλωνες, εκτομίαι πάντες ομού συναγελάζονται, εννοείτε οίκοθεν, ότι ουδείς περιορισμός ή εκλογή δύναται να επιβληθεί προς βελτίωσιν αυτών» (Δήμος Σκύρου 2008).

Είναι σαφές ότι υπάρχουν διαφορές στις παρατηρήσεις σχετικά με την ηλικία ενήβωσης και την πρώτη γονιμοποίηση των αλόγων. Αυτό όμως γίνεται ξεκάθαρο, αν αναλογιστούμε τη θρεπτική κατάσταση, η οποία διαφέρει στα σταυλισμένα άλογα σε

σχέση με αυτά που διαβιούν ελεύθερα στο Βουνό η έστω διαβιούν σε αυτό κατά το μισό και παραπάνω χρόνο.

Η θρεπτική κατάσταση στα σταυλισμένα ζώα είναι πολύ καλύτερη και ισορροπημένη καθώς διατηρούν ένα σταθερό βάρος κατά την διάρκεια του χρόνου, και πιο ομαλή αυξομείωση του βάρους τους. Είναι φυσικό, και λόγω της αυξημένης ποιότητας της τροφής τους να ενηλώνονται νωρίτερα από τα ελεύθερα αλογάκια. Επιπλέον, η ηλικία ενήβωσης εξαρτάται από την εποχή γέννησης του πώλου. Έχει παρατηρηθεί, βάση στοιχείων καταγραφής (Μ. Κωνσταντινίδου), ότι όταν ο πώλος γεννηθεί αργά την άνοιξη προς το καλοκαίρι, είναι πιθανό να ενηβωθεί ακόμη και από τον 7^ο μήνα της ζωής του, καθώς την επόμενη άνοιξη (και με την επίδραση του φωτοπεριοδισμού) είναι νεότερος των άλλων νεαρών αλόγων. Αυτό συνήθως συμβαίνει για δύο λόγους. Ο πρώτος λόγος είναι, όταν ζευγαρώνει αργά η φορβάδα, γεννάει και πιο αργά από τις άλλες, και ο δεύτερος (Μ. Κωνσταντινίδου) είναι όταν η φορβάδα παρουσιάζει κρυφούς οίστρους, στην προσπάθεια της να προστατεύσει το πουλάρι (συνήθως από επίθεση του επίδοξου επιβήτορα), που έχει γεννηθεί λίγο καιρό πριν την εμφάνιση του επόμενου οίστρου της. Επομένως οι παρατηρήσεις αυτές μας δίνουν ένα εύρος ενήβωσης και εμφάνισης του οίστρου στα θηλυκά από τον 7^ο μήνα έως τον 15^ο μήνα της ζωής τους.

1.9.1 Τα Προβλήματα Αναπαραγωγής

Τα κύρια προβλήματα που διαπιστώνονται στην αναπαραγωγική διαδικασία στο αλογάκι της Σκύρου είναι τα ακόλουθα :

1. Είναι αδύνατον να σχεδιαστούν συζεύξεις στην ελεύθερη διαβίωση των αλόγων στο Βουνό. Η επιλογή γίνεται από τον επιβήτορα κυρίως (κυριαρχική θέση που κατέχει στην αγέλη) και δευτερευόντως από την φορβάδα, πλην όμως είναι εντελώς αδύνατον να προκαθοριστεί ή να προβλεφθεί.
2. Τα τελευταία χρόνια, επειδή περιορίστηκε η γεωργική απασχόληση και γενικά ο αγροτικός πληθυσμός, πολλά άλογα διατηρούνται καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου σταυλισμένα επειδή οι ιδιοκτήτες δεν θέλουν οι φορβάδες τους να γεννήσουν για οικονομικούς κυρίως λόγους (πρόσθετη τροφή και σταυλισμός) με αποτέλεσμα να περιορίζεται ο αριθμός των απογόνων από κάθε φορβάδα και να μειώνεται το ποσοστό των νεαρών ζώων και στη

συνέχεια ο πληθυσμός των αλόγων να παρεμένει περίπου στάσιμος (Αληφακιώτης Θ 2000, Αντίκας Ν., Κωστάρας Ν. 1997, www.amaltheia.org.gr, www.skyrianhorsessociety.gr). Η γενικότερη έλλειψη κινήτρων για τους ιδιοκτήτες των αλόγων έχει ως αποτέλεσμα να μην αυξάνουν τον πληθυσμό αλλά και κατά περίπτωση να τον μειώνουν. Το 2006 ο αριθμός των αλόγων στο νησί ήταν μικρότερος από εκατό (www.skyrianhorsessociety.gr, Κωστάρας Ν. 1997).

3. Το μεγαλύτερο όμως πρόβλημα που διαπιστώθηκε πρόσφατα, είναι η είσοδος στην ελεύθερη αγέλη επιβητόρων-όνων, οι οποίοι επειδή είναι αναπαραγωγικά περισσότερο δραστήριοι σε σχέση με τους επιβήτορες, γονιμοποιούν τις φοράδες, με αποτέλεσμα οι περισσότερες γεννήσεις το έτος αυτό να είναι ημίονοι και όχι πώλοι. Για την επίλυση του προβλήματος αυτού ο μόνος τρόπος είναι ο περιορισμός μιας έκτασης βοσκής στο βουνό όπου να ελέγχεται η είσοδος των ζώων τουλάχιστον κατά την αναπαραγωγική περίοδο και έτσι να επανέλθει η αναπαραγωγή μόνο μεταξύ αλόγων. Το εθιμικό δίκαιο της περιοχής επιτρέπει στους ιδιοκτήτες να αφήνουν ελεύθερα τα γαϊδούρια και τα μουλάρια τους, αυτό έχει ως αποτέλεσμα τα τελευταία χρόνια να μη γίνεται ελεγχόμενη αναπαραγωγή και να γεννιούνται πολλά μουλάρια αντί για άλογα. Πρέπει να επιμεληθεί οργανωμένη απομάκρυνση τους από την περιοχή με τρόπο που δεν θα βλάπτει τα ζώα και θα εξασφαλίσει τη διαίωσιση και των τριών ειδών. (www.skyrianhorsessociety.gr , www.amaltheia.org.gr, Αντίκας Ν, Κωστάρας Ν. 1997, Αληφακιώτης Θ. 2000).

1.10 Δημογραφικά

Λέγεται πως τον καιρό της επανάστασης του '21 εξήχθησαν από το νησί 5000 ως 7000 άλογα, για τις ανάγκες του Αγώνα. Σύμφωνα με τον Κτηνίατρο Πέτρο Κωνσταντινίδη, ο οποίος επισκέφτηκε το νησί το έτος 1896, τα αλογάκια δεν υπερέβαιναν τα 2000 άτομα. Τον προηγούμενο αιώνα πρέπει το χειμώνα να ζούσαν στο Βουνό εκατοντάδες αλογάκια (www.amaltheia.org.gr). Το 1967 ο αριθμός τους μειώθηκε σε 168.

Με την λαθραία εξαγωγή πολλών αλόγων από το νησί, και το θάνατο πολλών άλλων λόγω αντίξοων συνθηκών στο Βουνό, το 1970 ο αριθμός τους είχε

μειωθεί από 2000, που ήταν στις αρχές του αιώνα, σε 130 ή 140. Σε απογραφή του 1996 ο πληθυσμός τους στη Σκύρο ανέρχονταν μόλις σε 111 ενήλικα άτομα, εκ των οποίων 37 ήταν αρσενικά και 74 θηλυκά, (Κωστάρας Ν, 1997). Συνολικά 120 (95% του πληθυσμού) εκ των οποίων τέσσερα δεν καταγράφηκαν ποτέ από τον Κωστάρα (1997) και 5 αλογάκια κρίθηκαν ως μη Σκυριανά.

Τα Σκυριανά αλογάκια δεν αποτέλεσαν αντικείμενο σοβαρής μελέτης, όσο αφορά το φαινότυπό ή γονότυπό τους και τα κληρονομήσιμα ειδικά χαρακτηριστικά τους που τα διαχωρίζουν από τα άλλα μέλη του ίδιου είδους, πριν το 1930.

Η πρώτη αξιόπιστη μελέτη πραγματοποιήθηκε από τον Δημητριάδη το 1937 ως μέρος της διδακτορικής διατριβής του στο Berlin University. Η μελέτη εμπεριείχε σωματομετρήσεις από τρεις φοράδες και μετρήσεις κρανίων από τρεις φοράδες και τρεις επιβήτορες. Υπήρχαν κάποιες καταγραφές τα προηγούμενα χρόνια από το Υπουργείο Γεωργίας τα οποία περιορίζονταν όμως στο όνομα του ιδιοκτήτη, τον αριθμό αλόγων που ήταν στην κατοχή του το φύλο και την ημερομηνία γέννησης (Κωστάρας Ν. 1997).

Η επόμενη σοβαρή μελέτη του φαινότυπου του Σκυριανού αλόγου, καταγραφή και καταμέτρηση με σωματομετρήσεις όπως και παρατήρηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του γονότυπού τους, έγινε το Σεπτέμβριο του 1996 από τον Ιππολόγο Νίκο Κωστάρα.

Το 2010 ο πληθυσμός τους υπολογιζόταν γύρω στα 200 με 220 συνολικά σε όλη την Ελλάδα. Με τον μεγαλύτερο πληθυσμό να εξακολουθεί να διαβιεί στην Σκύρο (107 αλογάκια), ενώ μικρότεροι πληθυσμοί εκτρέφονται σε άλλες περιοχές της χώρας. Ενδεικτικά στο Αγρόκτημα του Τμήματος Ζωικής Παραγωγής του Α.Π.Θ. εκτρέφονται 26 αλογάκια, στο κτήμα της κ Σύλβια Δημητριάδη-Steen στην Κέρκυρα 21 αλογάκια, στο κτήμα του κ Καούνα Αχιλλέα στη Λάρισα περίπου 20 αλογάκια, στο οικολογικό αγρόκτημα του κ Δήμου Δημητρίου περίπου 10 αλογάκια, και στο αγροτουριστικό αγρόκτημα «Αμφίκαια» του κ. Μώρου, στην Αμφίκλεια στους πρόποδες του Παρνασσού, μερικά αλογάκια (www.amaltheia.org.gr).

Μέχρι το 2012 στιγμή κατά την οποία τα γενεαλόγια και οι νέες εγγραφές πραγματοποιούνται από την Ένωση Σκυριανού Αλόγου τα ζώα που υπήρχαν εν ζωή ήταν 250 συνολικά εκ των οποίων 148 θηλυκά 105 αρσενικά και 85 νέες εγγραφές.(Κέντρο Γενετικής Βελτίωσης Αθηνών ,2014)

Αυτή την στιγμή στην Σκύρο υπάρχουν εν ζωή καθαρόαιμα βάση ύψους ακρωμίου 170 άλογα από τα οποία τα 103 είναι θηλυκά, 67 αρσενικά και εκτός

Σκύρου 31 θηλυκά και 24 αρσενικά. Το 2014 οι γεννήσεις έδωσαν επιπλέον 17 αλογάκια αυξάνοντας τον πληθυσμό στα 187. (www.skyrianhorsesociety.gr)

Το 2013 στο βουνό υπήρχαν 20 ελεύθερα άλογα που αφέθηκαν από τους ιδιοκτήτες τους λόγω της οικονομικής κρίσης και της προφανούς δυσκολίας τους να ανταποκριθούν στην φροντίδα του. Ο αριθμός αυτός ανά χρόνο εναλλάσσεται καθώς το 2012 υπήρχαν μόνο 3 ελεύθερα.(Ένωση Μικροσωμης Φυλής Σκυριανού Αλόγου 2014).

1.10.1 Διασπορά του Πληθυσμού των Σκυριανών Αλόγων

Σκυριανά αλογάκια μπορούμε να βρούμε και σε άλλα μέρη της Ελλάδας εκτός της Σκύρου. Η Ένωση ήρθε σε επαφή με τους ιδιοκτήτες των αλόγων, επισκέφθηκε το χώρο τους και κατέγραψε τα άλογα. Τέτοιοι χώροι ανά την Ελλάδα που μπορεί να επισκεφθεί κάποιος ένα Σκυριανό αλογάκι είναι:

Στην Αθήνα στο άλσος της πρώην σχολής χωροφυλακής στους Αμπελόκηπους. Στο Αττικό Ζωολογικό Πάρκο (1 αρσενικό και 1 θηλυκό από την Κέρκυρα) (www.atticapark.com). Στην Κέρκυρα στο κτήμα της κυρίας Silva Δημητριάδη-Steen συνολικά 34 αλογάκια 5 επιβήτορες 6 ευνουχισμένα 23 θηλυκά (www.thesilvaprosject.org). Στο αγρόκτημα Αμφίκαια στην Αμφίκλεια στον Παρνασσό 7 αλογάκια (www.amfikaiia.gr). Στα Ιωάννινα στο αγρόκτημα Ιπποστρώθ (www.ippostrowth.com). Στην Αύρα Τρικάλων στο αγρόκτημα του κύριου Δήμου Δημήτριου. (14 θηλυκά 3 αρσενικά αλογάκια) (εικόνες 20,21). Στην Καλαμάτα στη Μονή Αγίου Σιλουανού (1 αρσενικό από Κέρκυρα και 1 θηλυκό από το Αττικό πάρκο).

Άλλα μέρη αυτή τη στιγμή που μπορούμε να βρούμε Σκυριανά αλογάκια είναι :

Το Αγρόκτημα της Γεωπονικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης περίπου 21 αλογάκια. Στη Φαλάνη Λάρισας στο κτήμα του Ιππόλυτου. Στο αγρόκτημα του Κ Σταμούλη Τραιαντάφυλλου στην Λάρισα (4 θηλυκά 1 αρσενικό. Στην Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου Λάρισας (5 συνολικά, 3 θηλυκά 1 αρσενικό και 1 πώλο))(www.kgbzk.gr). Στα Ιωάννινα στο Κέντρο Θεραπευτικής Ιππασίας 1 ζεύγος (1 αρσενικό από την Κέρκυρα και 1 θηλυκό από το Αττικό πάρκο) (<http://www.ioanninaridingcenter.gr/>). Στο νομό Μεσσηνίας στο Κάθισμα της Μεταμορφώσεως του Σωτήρα 1 αρσενικό από την Κέρκυρα, θηλυκά από το Αττικό

πάрко. Στο Γυμνό Εύβοιας 3 αλογάκια. Στο Peebles Σκωτίας 14 αλογάκια (από πυρήνα 3 θηλυκών και 2 αρσενικών από τον πληθυσμό της Κέρκυρας) από αυτά έγιναν 3 διαφορετικοί πυρήνες με συνολικά πάνω από 30 αλογάκια (2 ευνουχισμένα αρσενικά). Τέλος 1 αρσενικό στην Ιρλανδία ευνουχισμένο από τον πυρήνα της Σκωτίας(www.silvaproject.org).

1.11 Η Χρήση των Σκυριανών Αλόγων στο Παρελθόν και στη Σύγχρονη Εποχή - Η σχέση του με την τοπική κοινωνία της Σκύρου

1.11.1 Το Παραδοσιακό Αλώνισμα

Από τα βάθη των αιώνων τα αλογάκια της Σκύρου, ζούσαν κατά την μεγαλύτερη διάρκεια του έτους, στο περιβάλλον που προαναφέραμε αυτοσυντηρούμενα. Το καλοκαίρι, κατά την εποχή του θερισμού και του αλωνίσματος, (πριν ακόμη η τεχνολογία φτάσει στην σημερινή της πρόοδο) τα ελεύθερα μέχρι τότε αλογάκια υποτάσσονταν από τον άνθρωπο προκειμένου να του προσφέρουν αναγκαστικά τις υπηρεσίες τους (Δήμος Σκύρου 2008).

Η ξηρασία του Βουνού συνέπιπτε με την εποχή που γινόταν το αλώνισμα. Την εποχή πριν την δεκαετία του '60 οι κάτοικοι του νησιού καλλιεργούσαν στις εύφορες περιοχές του νησιού σιτηρά (π.χ. σιτηρά, κριθάρι και φάβα). Κάθε γεωργός γνώριζε τα δικά του άλογα στο Βουνό από την περσινή χρονιά και τα ξεχώριζε από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ή από σημάδια στο αυτί τους. Η παραποίηση των σημαδιών αυτών θεωρείτο ζωοκλοπή. Οι ιδιοκτήτες των αλόγων παραφύλαγαν στην πηγή Νύφη για να τα συλλάβουν με θηλιές και να τα οδηγήσουν να λιώσουν τα στάχυα με τα πόδια τους στο αλώνι. Αν για κάποιο λόγο ήθελαν να τελειώσουν το αλώνισμα πιο νωρίς, έπρεπε να πιάσουν τα άλογά τους πριν ξεραθεί το Βουνό. Εκεί τα έζευαν ανά πεντάδες ή δεκάδες με ένα μακρύ σκοινί γύρω από τον τράχηλο τους σε μυλόπετρες, οι οποίες έλιωναν τα στάχυα των σιτηρών προκειμένου να διαχωριστεί το άχυρο από τον καρπό. Το ζέψιμο γινόταν με τέτοιο τρόπο, ώστε όλα τα αλογάκια να είναι δεμένα με το ίδιο σκοινί και να λύνονται ταυτόχρονα με ένα απλό τράβηγμα του σκοινιού από τον ιδιοκτήτη τους. Με δύο ακόμη σκοινιά έζευαν τα άλογα που ήταν στην άκρη και στο κέντρο του ζυγού, ώστε να συντονίζονται οι κινήσεις τους για την περιστροφή των μυλόπετρων. Συνήθως το αλώνισμα γινόταν τις πρωινές και απογευματινές ώρες, λόγω της μεσημεριανής ζέστης.

Αφού τα άλογα χρησιμοποιούνταν στο αλώνισμα, δηλαδή παρήγαγαν έργο, ήταν χρήσιμα και οι γεωργοί τα πρόσεχαν και τα τάζαν με σανό. Επίσης όσο διαρκούσαν οι καλοκαιρινές γεωργικές εργασίες τα μικρά έτρωγαν κριθάρι, σανό και τα υπολείμματα του κοσκινίσματος ενώ μπορούσαν να βοσκήσουν τα χλωρά αγριόχορτα στα λιβάδια κοντά στο αλώνι. Όταν όμως τελείωνε το αλώνισμα, τελείωνε και η σύμβαση εργασίας των αλόγων με τους Σκυριανούς. Η δουλειά τους διαρκούσε από 40 ως 50 ημέρες, ανάλογα τη σοδειά. Μετά το τέλος του αλωνίσματος και τις γιορτές του Αυγούστου, τα άλογα γύριζαν στο Βουνό αρχές Σεπτεμβρίου, καλοταϊσμένα, έτοιμα να αντιμετωπίσουν το χειμώνα(www.amaltheia.org.gr, Κωστάρας Ν. 1997). Σχεδόν τελετουργικά αφήνονταν τα άλογα, ελεύθερα και πάλι να επιστρέψουν και να αναζητήσουν την τύχη τους στην άγρια φύση του Σκυριανού Νότου(Δήμος Σκύρου 2008).

Σύμφωνα με μαρτυρίες των γεροντότερων κατοίκων του νησιού, τα αλογάκια τα χρησιμοποιούσαν για υποζύγια λόγω της μεγάλης ελκτικής τους ικανότητας (εικόνες 37). Προτού να αντικατασταθούν από τα αυτοκίνητα, τα αλογάκια ήταν το πιο αποτελεσματικό μέσο μεταφοράς αγαθών και προσώπων στο νησί, διότι έχουν μεγάλη σωματική δύναμη, ευστάθεια στα κακοτράχαλα μονοπάτια, ήπιο χαρακτήρα και καθότι λιτοδίαιτα, έχουν μικρό κόστος συντήρησης (www.amaltheia.org.gr , Κωστάρας Ν. 1997).

1.11.2 Αναβίωση του Παραδοσιακού Σκυριανού Αλωνίσματος

Πριν την εκβιομηχάνιση της αγροτικής παραγωγής, το αλώνισμα της τοπικής ποικιλίας φάβας στη Σκύρο γινόταν με τη χρήση σκυριανών αλόγων και αποτελούσε συλλογική προσπάθεια των κατοίκων του νησιού, μία πρακτική που έχει εγκαταλειφθεί τις τελευταίες δεκαετίες. Στις 26 Ιουνίου 2011 στο Κτήμα «Μουριές» στην περιοχή Καλικρί Σκύρου, το πρόγραμμα Life, ο Σκυριανός Σύλλογος Οργάνωσης Παραδοσιακών και Πολιτιστικών Αγαθών και το Κτήμα με Σκυριανά Αλογάκια «Μουριές», πραγματοποίησαν εκδήλωση με θέμα το Παραδοσιακό Σκυριανό Αλώνισμα. Στόχος της εκδήλωσης ήταν η ανάδειξη του παραδοσιακού τρόπου αλωνίσματος και η χρησιμότητα του σκυριανού αλόγου σε αυτήν την διαδικασία.

Οι επισκέπτες είχαν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν ολόκληρη τη διαδικασία από το στάδιο του στρωσίματος του φυτού στο αλώνι, το αλώνισμα με τα άλογα, το ξανέμισμα και το κοσκίνισμα με τα παραδοσιακά εργαλεία. Την εκδήλωση παρακολούθησε πλήθος κόσμου και λόγω της μεγάλης της επιτυχίας επαναλήφθηκε στις 17 Ιουλίου(www.skyroslife.gr).

1.11.3 Ιπποδρομίες

Κανείς δεν ξέρει πότε άρχισαν στα παλαιότερα χρόνια αυτοί οι αγώνες. Στις αρχές πάντως του περασμένου αιώνα, έφηβοι και αγόρια συνήθιζαν να αγωνίζονται πάνω στα άλογα χωρίς σέλες και αναβολείς.(Δήμος Σκύρου 2008).

Μετά τον δεκαπενταύγουστο, όταν τελείωνε το αλώνισμα και ερχόταν ο καιρός για να γυρίσουν τα άλογα στο Βουνό, στην παραλία οργανώνονταν ιπποδρομίες. Έφηβοι και αγόρια συνήθιζαν να αγωνίζονται πάνω στα άλογα χωρίς σέλες και αναβολείς. Την 29^η Ιουνίου, των Αγίων Αποστόλων, την 1^η Αυγούστου, στο πλαίσιο των εορταστικών εκδηλώσεων του δεκαπενταύγουστου και την 2^η Σεπτεμβρίου του Αγίου Μάμα, πήγαιναν με τα άλογα σε ένα εκκλησάκι κάπου δύο ώρες δρόμο από το χωριό. Εκεί πανηγύριζαν, έψηναν αρνιά στη σούβλα και το απόγευμα επέστρεφαν καβάλα, στολισμένοι με λουλούδια. Περνούσαν τον κεντρικό δρόμο του χωριού τραβώντας για το μοναστήρι του Αϊ Γιώργη, χτισμένο δίπλα στο Κάστρο, που δεσπόζει από ψηλά σε όλη την περιοχή, ενώ τους ακολουθούσε ένα πλήθος από συγγενείς και φίλους.

Ύστερα κατηφόριζαν στον τόπο που είχε οριστεί ως ιππόδρομος (εικόνες 38,39) και άρχιζαν οι αγώνες. Παιδιά και έφηβοι έτρεχαν πρώτα μια σειρά κούρσες με έξι περίπου άλογα η καθεμία. Στην εκκίνηση οι αναβάτες στέκονταν στο πλευρό του αλόγου τους, και μόλις δινόταν το σινιάλο για να ξεκινήσουν, ανέβαιναν γρήγορα στη ράχη του. Οι αναβάτες οδηγούσαν το άλογο τους χωρίς σέλα και αναβολείς και κρατιόνταν πάνω του σφίγγοντας τις γάμπες τους κάτω από την κοιλιά του ζώου. Οι τρεις πρώτοι από κάθε αγώνισμα ξανάτρεχαν στην τελική κούρσα και οι νικητές κέρδιζαν ένα χρηματικό έπαθλο, που το μοιράζονταν με το ιδιοκτήτη, αν το ζώο δεν ήταν δικό τους. Οι κάτοικοι του χωριού περίμεναν ανυπόμονοι στο τέρμα και όλοι γιόρταζαν τις ιπποδρομίες αυτές με πανηγυρικές εκδηλώσεις.

Συνήθως η επιστροφή των αλόγων στο Βουνό συνέπιπτε με την γιορτή του Αγίου Μάμα, που γινόταν σε ένα μικρό εκκλησάκι στην είσοδο του Βουνού. Σύμφωνα με τη παράδοση, την ημέρα της εορτής του Αγίου Μάμα διεξάγονταν ιπποδρομίες και στην συνέχεια οι αναβάτες άφηναν τα άλογα ελεύθερα για να αναχωρήσουν για το Βουνό (www.amaltheia.org.gr, Κωστάρας Ν. 1997).

Ο Αγροτικός Ιππικός Όμιλος, που υπήρξε πριν από καιρό και για μερικά χρόνια στη Σκύρο, προσπάθησε να ξαναζωντανέψει το ενδιαφέρον των χωριανών για τα άλογα.

Οι ιπποδρομίες είχαν σταματήσει από το 1860 και αναβίωσαν χάρη σε μερικούς Σκυριανούς το 1957. Για πολλά χρόνια οργανώνονταν εκθέσεις ίππων στις οποίες βραβεύονταν κάποιοι ιδιοκτήτες ζώων. Η έκθεση για την ταξινόμηση των αλόγων σε κατηγορίες άρχισε το 1961. Αργότερα οργανώθηκε διεξαγωγή ιπποδρομιών ταυτόχρονα με την έκθεση μορφολογίας.

Οι γιορτασμοί αυτοί διαρκούσαν μερικές μέρες. Πρώτα οργανώνονταν οι προκριματικοί αγώνες στους οποίους τα άλογα ταξινομούνταν σε κατηγορίες μετά από μετρήσεις ύψους και διαστάσεων κορμού, στέρνου καπουλιών και μέσης. Στη διαλογή αυτή τα άλογα, που δεν είχαν μαύρο νύχι (ανεξαρτήτως χρώματος του τριχώματος τους), αποκλείονταν ως μη Σκυριανά. Τα άλογα σημαδεύονταν με καυτό σίδερο ανάλογα με την κατηγορία και όλα έπαιρναν αριθμό. Η βράβευση γινόταν ανά κατηγορία από ειδική επιτροπή. Την τελευταία ημέρα αυτής της γιορτής γινόταν διαγωνισμός ενδυμασιών και στολίσματος σελών. Επακολουθούσαν οι ιπποδρομίες. Οι γιορτές αυτές άλλαζαν από χρόνο σε χρόνο, αλλά γίνονταν πάντα την περίοδο των δύο πρώτων εβδομάδων του Αυγούστου (Δήμος Σκύρου 2008).

1.12 Απειλές - Κίνδυνος Εξαφάνισης - Αιτίες

Τα βασικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα η φυλή του Σκυριανού αλόγου εντοπίζονται κυρίως :

α) Στη μη ελεγχόμενη αναπαραγωγή

Μεγάλο πρόβλημα αποτελεί το σύστημα διαχείρισης που ίσχυε παλαιότερα και εξασφάλιζε την ανέξοδη διατήρηση των αλόγων για τους ιδιοκτήτες. Στην περιοχή αυτή λόγω του εθνικού δικαίου για δωρεάν διαβίωση μόνοπλων ζώων σε συνδυασμό με την περιθωριοποίηση των γαϊδουριών που έχουν αφηθεί επίσης

ελεύθερα και την ταυτόχρονη συμβίωση τους με τα αιγοπρόβατα, που υποβαθμίζουν το έδαφος και το φυσικό βιότοπο, με την βόσκηση στο όρος Κόχυλας που επίσης ορίζεται ως βοσκότοπος, έχει επιφέρει πρόσθετες δυσκολίες ως προς την επιβίωση στα αλογάκια. Βέβαια στο παρελθόν τους βαρείς χειμώνες στο Βουνό υπήρχαν απώλειες. Τα αλογάκια σ' αυτήν την περιοχή υπέφεραν πραγματικά. Πολλά πουλάρια πέθαιναν λόγω της κακοκαιρίας και της έλλειψης τροφής. Αυτές οι απώλειες δεν αναπληρώνονταν από την αναπαραγωγή, γι' αυτό και συνεχώς ο αριθμός των αλόγων μειώθηκε σταδιακά. Η μείωση του πληθυσμού, πλέον σήμερα οφείλεται και στην γέννηση μουλαριών, αντί αλόγων. Η δε σωματική υπεροχή του μουλαριού σε σχέση με τα Σκυριανά τα θέτει σε επιπλέον κίνδυνο καθώς στις όποιες διαμάχες μεταξύ τους, τα Σκυριανά αλογάκια καταλήγουν σοβαρά τραυματισμένα ή ακόμα και νεκρά.

β) Στην εκβιομηχάνιση της γεωργίας

Τις τελευταίες δεκαετίες το Σκυριανό άλογο κινδυνεύει να εξαφανιστεί. Άλλοτε στη Σκύρο καλλιεργούσαν περισσότερη έκταση γης και τα άλογα είχαν επαρκή τροφή ύστερα από το αλώνισμα το καλοκαίρι για να μπορέσουν να αντέξουν το χειμώνα. Οι λόγοι που επιτάχυναν αυτή τη μείωση του αριθμού των αλόγων σε σημείο που η φυλή πραγματικά να απειλείται με εξαφάνιση είναι και η εκβιομηχάνιση της γεωργίας.

Η εκβιομηχάνιση των καλλιεργειών έχει σαν συνέπεια και τη χρησιμοποίηση της θεριζοαλωνιστικής μηχανής. Η οικονομία σε χρόνο, η εξοικονόμηση ανθρώπινης εργασίας και η αύξηση της παραγωγής, ήταν αρκετά για να περάσουν τα άλογα στο περιθώριο όσον αφορά το αλώνισμα. Και για τις μεταφορές ως υποζύγια προτιμήθηκαν τα οικονομικότερα σε τροφή γαϊδούρια.

γ) Η έλλειψη κινήτρων για τους ιδιοκτήτες

Από τη στιγμή που το αλογάκι έπαυσε να είναι χρήσιμο για τους καλλιεργητές, η συντήρησή του, έστω και για τους λίγους καλοκαιρινούς μήνες που το Βουνό ξεραίνεται, έπαυσε να είναι συμφέρουσα. Οι άνθρωποι δεν νοιάζονται για τα άλογα που δεν τους χρειάζονταν. Είναι ένα «στόμα που τρώει χωρίς να δίνει», όπως έλεγαν οι ντόπιοι. Ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι το έτος 1997 μόνο 54 αλογάκια είχαν ονόματα και ήταν αναγνωρίσιμα από τους ιδιοκτήτες τους (Κωστάρας Ν. 1997). Τα άλογα παρέμεναν στο Βουνό όλο το χρόνο, όπου το χειμώνα, υποσιτισμένα και

αδύνατα, υπέκυπταν στο κρύο και την πείνα. Εξάλλου η αναπαραγωγή των αλόγων στο Βουνό γινόταν ανεξέλεγκτα. Το έτος 1997 η πατρότητα ήταν γνωστή μόνο για 8 αλογάκια και η μητρότητα για 40 αλογάκια (Κωστάρας Ν. 1997).

δ) Η υπερβόσκηση

Η Σκύρος είναι κτηνοτροφικό νησί. Στην περιοχή Βουνό, έκτασης 38.000 στρεμμάτων, ζουν περίπου 35.000 αιγοπρόβατα, που σημαίνει ότι η πυκνότητα βόσκησης είναι 2.04 στρέμματα ανά ζώο. Τα χιλιάδες γίδια και πρόβατα της Σκύρου είναι ανταγωνιστικά ως προς το άλογο. Όλα τα αιγοπρόβατα του νησιού ζουν ελεύθερα και πολλά από αυτά βόσκουν στο Βουνό. Λόγω της εντατικής βόσκησης, μοιραία λιγότερα σημαντικά η διαθέσιμη τροφή για τα άλογα με αποτέλεσμα αυτά να υποσιτίζονται και το καλοκαίρι. Τα τελευταία χρόνια η κατάσταση έχει επιδεινωθεί από την επίδραση πρόσθετων παραγόντων :

1. Η επιδότηση των αιγοπροβάτων από την Ευρωπαϊκή Ένωση, κατά κεφαλήν, αύξησε υπερβολικά τον αριθμό των αιγοπροβάτων με αποτέλεσμα την υπερβόσκηση και υποβάθμιση των βοσκοτόπων και τη διάβρωση του εδάφους. Επιπλέον οι κτηνοτρόφοι θεωρούν τα αλογάκια ως απειλή για τα εισοδήματά τους, διότι επικρατεί η εσφαλμένη εντύπωση ότι ένα αλογάκι καταναλώνει τροφή όσο 40 αιγοπρόβατα.
2. Επιπλέον στο Βουνό δεν υπάρχει καθόλου νερό. Δεν υπάρχει καμιά φυσική υδαταποθήκη. Τελευταία τη δεκαετία του '80 πραγματοποιήθηκε εκεί ένα αξιόλογο έργο από το Δήμο Σκύρου. Μεταφέρθηκε, στο οροπέδιο **Άρι** , νερό με σωλήνες και με φυσική ροή. Κατά διαστήματα υπάρχουν ποτίστρες που γεμίζουν αυτόματα με νερό, όταν τα αιγοπρόβατα και τα άλογα το πιούν.

ε) Η απαγόρευση εξαγωγής αλόγων εκτός της Σκύρου

Τα θηλυκά άλογα δεν επιτρέπεται να πωληθούν εκτός της Σκύρου, όπου υπάρχει ζήτηση και υψηλές τιμές, λόγω του ισχύοντος αναχρονιστικού νόμου 1360/1942 περί απαγόρευσης εξαγωγής τους. Η έξοδος των αρσενικών αλόγων επιτρέπεται με ειδική άδεια από τον Περιφερειάρχη της Περιφερειακής Ενότητας της Ευβοίας, με στόχο να υπάρξει ένα οικονομικό κίνητρο στους ιπποτρόφους της Σκύρου να αναπαράγουν τα άλογα τους.

Το αποτέλεσμα αυτού του καθεστώτος είναι ότι οι καλύτεροι επιβήτορες πωλούνται εκτός του νησιού, διότι δεν υφίσταται πρόγραμμα επιλογής των καλύτερων γεννητόρων και ελεγχόμενων διασταυρώσεων μεταξύ τους. Με τον τρόπο αυτό το γενετικό υλικό των εξαγόμενων από την Σκύρο επιβητόρων χάνεται, καθώς συνήθως δεν υπάρχουν θηλυκά άλογα να ζευγαρώσουν στα μέρη όπου μεταβαίνουν. Παράλληλα οι φοράδες ζευγαρώνουν με τους εναπομείναντες, χειρότερης ποιότητας, επιβήτορες στη Σκύρο. Επίσης, καθώς απαγορεύεται η έξοδος των θηλυκών αλόγων εκτός της Σκύρου, δεν είναι εφικτή η δημιουργία πυρήνων εκτροφής Σκυριανών αλόγων σε άλλα μέρη της Ελλάδας και η πληθυσμιακή αύξηση της φυλής.

Η ελεγχόμενη από τον Δήμο και την Περιφερειακή Ενότητα εξαγωγή θηλυκών και αρσενικών, πάντα βέβαια με την προϋπόθεση ότι ο αγοραστής μπορεί να εξασφαλίσει την ευζωία των αλόγων, σε συνδυασμό με την τήρηση μητρώου των αλόγων στην Σκύρο από το σωματείο ιπποτρόφων «Ένωση μικρόσωμης φυλής αλόγων Σκύρου» θα έλυne πολλά προβλήματα.

στ) Διασταύρωση με γαϊδούρια

Ανέκαθεν κάποιοι ιπποτρόφοι ζευγάρωναν τα άλογα τους με γαϊδούρια, για να αποκτήσουν μουλάρια, τα οποία είναι εμπορεύσιμα και εξαγώγιμα από τη Σκύρο σε κάθε περίπτωση. Αντιθέτως από την αναπαραγωγή των Σκυριανών αλόγων μεταξύ τους γεννιούνται θηλυκά πουλάρια, με συχνότητα 50%, τα οποία απαγορεύεται να πωληθούν εκτός του νησιού και ως εκ τούτου έχουν χαμηλή αξία.

Εξάλλου, στην περιοχή του Βουνού πολλοί κάτοικοι τα τελευταία χρόνια εγκατέλειψαν αδέσποτα πολλά από τα γαϊδούρια τους. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τα τελευταία χρόνια να γεννιούνται πολλά μουλάρια αντί πουλάρια λόγω των διασταυρώσεων μεταξύ γαϊδάρων και φοράδων. Οι γεννήσεις αλόγων στο Βουνό ενδεικτικά το 2002 ήταν μόλις 7, ενώ το 2003 αυξήθηκαν στις 10, το 2004 παρέμεναν στις 11, ενώ το 2005 μειώθηκαν στις 5.

ζ) Καμμία ουσιαστική οικονομική ενίσχυση προς τους ιδιοκτήτες των αλόγων

Μέχρι το 2002 υπήρχε η μικρή επιδότηση των (40.000 δρχ) 117 ευρώ ανά άλογο ανά έτος, αλλά η καθυστέρηση των πληρωμών προκάλεσε την δυσανασχέτηση των κατοίκων. Το νέο πρόγραμμα (Μέτρο 3.7) του Υπουργείου Γεωργίας, που ίσχυσε

μέχρι το 2006, για ενίσχυση των εγχώριων φυλών ζώων που απειλούνται με εξαφάνιση επιδοτεί το κάθε ενήλικο άλογο με το ποσό των 475,00 ευρώ ετησίως.

Όμως η οικονομική ενίσχυση αυτή δεν απέδωσε τα αναμενόμενα γιατί :

1. Είναι απαραίτητο οι ιδιοκτήτες να έχουν μισθωτήρια βοσκοτόπων (σε αναλογία 1 αλογάκι ανά 10 στρέμματα.), αλλά σχεδόν όλοι δεν έχουν τέτοια μισθωτήρια, γιατί σύμφωνα με το τοπικό εθιμικό δίκαιο η βόσκηση των αλόγων τους στο Βουνό είναι ελεύθερη και δωρεάν.
2. Το πρόγραμμα (Μέτρο 3.7) προϋποθέτει για τους ιδιοκτήτες θηλυκών δύο γεννήσεις στην πενταετία και για τους ιδιοκτήτες αρσενικών τουλάχιστον 1 επίβαση . Σε άλογα που ζουν και αναπαράγονται και ζουν ελεύθερα σε αγέλες είναι αδύνατον να γίνει ελεγχόμενη αναπαραγωγή ώστε να λαμβάνουν οι ιδιοκτήτες την επιδότηση.

η) Έλλειψη Υποδομών και Κτηνιάτρου.

Άλλο δευτερογενές αποτέλεσμα της ασύμφορου εκτροφής των αλόγων ήταν η εγκατάλειψη των υποδομών που χρησιμοποιούνταν από το άλογο , όπως οι σταύλοι και οι χώροι επιβάσεων. Επίσης αισθητή είναι η έλλειψη κτηνιάτρου στο νησί. Λόγω της γεωγραφικής απομόνωσης και της κτηνοτροφικής παραγωγής του νησιού, θα ανέμεινε κανείς ότι θα υπήρχε αγροτικό κτηνιατρείο στη Σκύρο, αλλά παραδόξως δεν υφίσταται. (www.amaltheia.org.gr).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΟΙ Μ.Κ.Ο ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΔΙΑΣΩΣΗ ΤΟΥ ΣΚΥΡΙΑΝΟΥ ΑΛΟΓΟΥ

2.1 Η Ένωση Μικρόσωμης Φυλής Σκυριανού Αλόγου

Τον Ιούνιο του 2006, 26 ιδιοκτήτες των σκυριανών αλόγων δημιούργησαν ένα μη κερδοσκοπικό σωματείο με την επωνυμία «Ένωση Μικρόσωμης Φυλής Αλόγων Σκύρου», το οποίο απαρτίζεται από μέλη φυσικά και νομικά πρόσωπα που έχουν Σκυριανά αλογάκια από όλη την Ελλάδα, με έδρα τη Σκύρο. Οι σκοποί της Ένωσης εντοπίζονται στην καταγραφή, την τήρηση γενεαλογικού βιβλίου, τη διάσωση, την προώθηση και εν γένει την ανάπτυξη της φυλής και πιο ειδικά:

- Η συλλογή και τήρηση των στοιχείων σήμανσης και ιδιοκτησίας, η τήρηση του γενεαλογικού βιβλίου, ο έλεγχος της αναπαραγωγής, η γενετική βελτίωση, η διάσωση και διατήρηση της φυλής και η ενίσχυση της σχετικής έρευνας
- Η τήρηση στοιχείων ιδιοκτησίας και αναγνώρισης εμβρύων και σπέρματος της φυλής και η έκδοση των σχετικών πιστοποιητικών
- Η βελτίωση των συνθηκών εκτροφής και αναπαραγωγής του Σκυριανού αλόγου
- Η παροχή πληροφοριών και τεχνικών υπηρεσιών στους εκτροφείς της φυλής
- Η προώθηση και εφαρμογή κανόνων ορθής γεωργικής και κτηνοτροφικής πρακτικής, η προστασία του περιβάλλοντος και η σωστή ενημέρωση των ιπποτρόφων
- Η συνεργασία με τις αρμόδιες αρχές της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- Η τόνωση του αισθήματος αγάπης προς το Σκυριανό αλογάκι και η ενημέρωση των κατοίκων του νησιού και των επισκεπτών αυτού με την οργάνωση εκθέσεων, διαλέξεων, δημιουργία εκδηλώσεων και χορήγηση εντύπου υλικού.
- Η οργάνωση ιππικών αγώνων κατά τη διάρκεια του θέρους με στόχο την ευαισθητοποίηση του ευρύτερου κοινού, αλλά και την συγκέντρωση πόρων για τη διάσωση του Σκυριανού αλόγου.

Η Ένωση βρίσκεται σε συνεργασία με την «Αμάθεια» (ο εκπρόσωπος στην Ελλάδα της οργάνωσης «Save Foundation») και με την «Ελληνική Εταιρία Προστασίας του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής κληρονομιάς». Η Ένωση χρηματοδοτείται (Μέτρο 5.1) από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων για να καταγράψει και να τηρεί γενεαλογικό βιβλίο για όλα τα Σκυριανά αλογάκια της Ελλάδας, από τις ετήσιες συνδρομές των μελών της και από δωρεές. Επίσης έχει δημιουργήσει πρόγραμμα υιοθεσίας Σκυριανών αλόγων κατά το οποίο εξασφαλίζεται ένα σημαντικό μέρος της διατροφής του αλόγου.

Από τον Φεβρουάριο του 2010 ξεκίνησε η προσπάθεια πλήρους απογραφής και καταγραφής των Σκυριανών αλόγων σε μητρώο και γενεαλογικό βιβλίο, από ειδικό συνεργείο του Σωματείου, χάρις στη χρηματοδότηση του Μέρους 5.1. Στο πλαίσιο της απογραφής καταγράφονται όλα τα ατομικά και μορφολογικά χαρακτηριστικά του κάθε αλόγου (ηλικία, φύλο, χρώμα, λευκές κηλίδες κ.α.), γίνονται σωματομετρήσεις για την εκτίμηση της σωματικής του διάπλασης και εμφυτεύεται microchip σε κάθε άλογο, ώστε να είναι ευχερής η αναγνώριση της ταυτότητας του στο μέλλον.

Επίσης λαμβάνεται δείγμα τριχών από κάθε άλογο, με το οποίο θα γίνουν εξετάσεις DNA (γενετικού υλικού) στο Roslin Institute του Εδιμβούργου. Με τις εξετάσεις αυτές οι γενετιστές θα ελέγξουν την πατρότητα των αλόγων (που συνήθως λόγω της μη ελεγχόμενης αναπαραγωγής είναι άγνωστη) και θα διαπιστώσουν το βαθμό συγγένειας των καταγεγραμμένων αλόγων. Τα στοιχεία αυτά θα χρησιμεύσουν για την κατάρτιση του γενεαλογικού βιβλίου που τηρεί το Σωματείο.

Με βάση το μητρώο και το γενεαλογικό βιβλίο, το Σωματείο, θα μπορέσει ως Φορέας Παραγωγών των Σκυριανών αλόγων, να ασκήσει και άλλες αρμοδιότητες όπως είναι η έκδοση πιστοποιητικών αυθεντικότητας για τα Σκυριανά αλογάκια, η διαχείριση του βιότοπου του αλόγου, η εκχώρηση αδειών εξαγωγής από το νησί σε συνεργασία με την Περιφερειακή Ενότητα Ευβοίας.

2.1.1 Παράλληλες Δράσεις της Ένωσης

Η Ένωση, συνεχώς προσπαθεί να βρει τρόπους, για την καλύτερη διαβίωση των αλόγων στον φυσικό τους βιότοπο και την ανάδειξη της αξίας των Σκυριανών αλόγων στη Σκύρο και στην Ελλάδα γενικότερα.

Έχει συμμετοχή σε συνέδρια και ημερίδες, όπως αυτό που διοργάνωσε ο Δήμος Σκύρου στις 2-3 Μαΐου 2008 στη Σκύρο, με θέμα «Η διάσωση του Σκυριανού αλόγου στο όρος Κόχυλας», στο οποίο αναδείχθηκε με σαφήνεια, από όλους τους συνέδρους, η αναγκαιότητα συνέχισης της δράσης της.

Επίσης, με τη χρηματοδότηση φίλων του Σκυριανού αλόγου, πραγματοποιήθηκε η παραγωγή ντοκιμαντέρ εξήντα λεπτών, στην Σκύρο, που παρουσιάζει το Σκυριανό άλογο και δράσεις της Ένωσης Μικρόσωμης Φυλής Αλόγων Σκύρου, το οποίο είναι στην διάθεση των υποστηρικτών του αλόγου. Έγινε δωρεάν προβολή του ντοκιμαντέρ «Το Σκυριανό Αλογάκι» στον προαύλιο χώρο του Γυμνασίου-Λυκείου Σκύρου τον Ιούνιο και τον Αύγουστο 2009. Προσκλήθηκαν όλοι οι ιππότες, οι αρχές και οι κάτοικοι του νησιού. Οι εκδηλώσεις είχαν μεγάλη επιτυχία και όλοι ενημερώθηκαν για την δράση της Ένωσης και τα προγράμματα στήριξης του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης.

Την άνοιξη του 2009, η Ένωση βοήθησε το Δημοτικό Σχολείο Σκύρου στην προσπάθεια του να υλοποιήσει τα προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης του νομού. Διαμόρφωσε ένα χώρο όπου φιλοξενήθηκαν έξι αντιπροσωπευτικά αλογάκια της φυλής, φτιάχτηκαν φυλλάδια και αφίσες και ενημερώθηκαν τετρακόσια παιδιά από όλη την Εύβοια για το αλογάκι. Τα παιδιά ενθουσιάστηκαν και ζήτησαν να ξαναπάνε. Επίσης, φιλοξενήθηκαν και δυο σχολεία από την Αθήνα στα πλαίσια παρόμοιων προγραμμάτων.

Οργανώνουν και συμμετέχουν σε εκδηλώσεις περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης. Έχουν πραγματοποιήσει στην Σκύρο, με την αρωγή του Πνευματικού Κέντρου Δήμου Σκύρου, εκδηλώσεις ιππικής τέχνης (καλοκαίρι 2006), εκπαιδευτική εκδρομή για τα παιδιά στο κτήμα SILVA στην Κέρκυρα (Σεπτέμβριος 2007). Το καλοκαίρι του 2008 συνεργαστήκαν με την Τοπική Επιτροπή της Ελληνικής Εταιρίας στην πραγματοποίηση έκθεσης φωτογραφίας. Ανά τακτά χρονικά διαστήματα κάνουν εκδρομές με παιδιά στο όρος Κόχυλας.

Στηρίζουν ιδιωτικές πρωτοβουλίες, όπου γίνονται μαθήματα και δραστηριότητες με τα άλογα στα παιδιά, τα οποία έχουν εντυπωσιαστεί και δείχνουν απίστευτο ενδιαφέρον.

Επίσης έχουν δημιουργήσει πρόγραμμα υιοθεσίας Σκυριανών αλόγων.

2.1.2 Χρηματοδότηση της Ένωσης

Η Ένωση Μικρόσωμης Φυλής Άλογων Σκύρου χρηματοδοτήθηκε από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης για την υλοποίηση της Δράσης 1 του Μέτρου 5.1 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Αγροτική Ανάπτυξη-Ανασυγκρότηση του Υπαίθρου 2000-2006» με τίτλο «Ίδρυση και τήρηση γενεαλογικών βιβλίων μικρόσωμης φυλής αλόγων Σκύρου» από 01/01/2007 έως 30/06/2008, την οποία δράση ολοκλήρωσε και χρηματοδοτείται από 01/03/2009 για την υλοποίηση της Δράσης 3.4 του Υπομέτρου 3, του Μέτρου 214 του Άξονα 2 Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 «ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΠΑΛΤΑΤΖΗΣ» με τίτλο «Συλλογή-Τήρηση στοιχείων γενεαλογίας των αλόγων φυλής Σκύρου από την Ένωση Μικρόσωμης Φυλής Αλόγων Σκύρου».

Από 1/1/2007 που ξεκίνησαν την προσπάθεια υλοποίησης της Δράσης μέχρι την 31/12/2009, είχαν καταγράψει 221 άλογα σε όλη την Ελλάδα εκ των οποίων τα 153 ζουν στην Σκύρο.

Επικοινωνήσανε με όλους τους ιδιοκτήτες, με σκοπό να ενημερωθούν για τη δράση τους και να τους ενημερώσουν για τα άλογα τους (πόσα έχουν, πού θα τα συναντήσουν και πότε). Για κάθε ίππο έγινε σήμανση με ηλεκτρονικό εμφύτευμα που φέρει ένα μοναδικό αριθμό, με τον οποίο ταυτοποιείται αναμφισβήτητα ο εν λόγω ίππος. Συμπληρώθηκε προκαταρκτικό δελτίο καταγραφής και αξιολόγησης ίππου, το οποίο έχει συνταχθεί από τον κτηνίατρο Παπαιωάννου Κωνσταντίνο και τον υπολόγο Κωστάρα Νικόλαο. Συλλέχθηκαν τρίχες για να χρησιμοποιηθούν στον προσδιορισμό του γενετικού υλικού του. Φωτογραφήθηκε ο ίππος σε εμπρόσθια, οπίσθια, πλάγια αριστερή και πλάγια δεξιά όψη.

Κατά τις επισκέψεις τους στο νότιο ορεινό τμήμα της νήσου, όπου υπάρχουν άλογα της φυλής Σκύρου σε ελεύθερη κατάσταση, εντοπίσανε αγέλες και παρακολουθούσαν τις δραστηριότητές τους, τα περισσότερα από αυτά τα κατέγραψαν όταν άφησαν το «βουνό» και επέστρεψαν στους ιδιοκτήτες τους όπως κάνουν σχεδόν κάθε χρόνο λόγω έλλειψης τροφής και νερού.

Τα δείγματα των τριχών που πήρανε από τους ίππους τα στείλανε στο **Roslin Institute Edinburgh** και έγινε ο προσδιορισμός και έλεγχος του γενετικού υλικού, γεγονός που βοήθησε στη τήρηση των γενεαλογικών τους βιβλίων.

Ολοκληρώθηκε η ηλεκτρονική καταχώρηση όλων των στοιχείων, με ειδικό πρόγραμμα εφαρμογής της **Microsoft Office Access**, το οποίο δημιουργήθηκε για τις

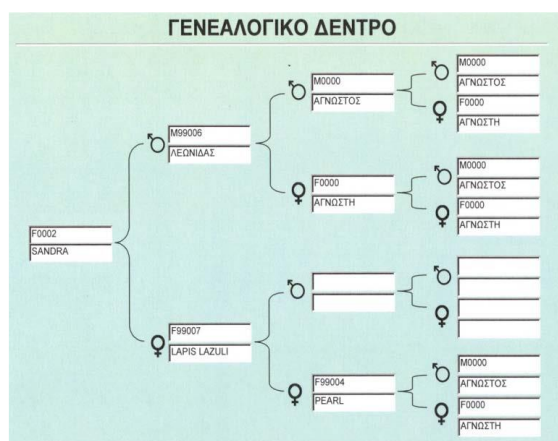
ανάγκες του συλλόγου για το πρόγραμμα της ίδρυσης και τήρησης των γενεαλογικών βιβλίων των αλόγων.

Στη προσπάθεια τους για ελεγχόμενη αναπαραγωγή κάνουν ελεγχόμενες συζεύξεις, μεταφέρουν τους καταλληλότερους μέχρι στιγμής επιβήτορες στις επιλεγμένες φοράδες και το αντίθετο. Οι ιδιοκτήτες άρχισαν να δείχνουν ενδιαφέρον και να τους ρωτούν για τις επιλογές τους. Μετά τις δικές τους προσπάθειες για ελεγχόμενη αναπαραγωγή είχαν ως αποτέλεσμα να γεννηθούν 25 αλογάκια.

Τα πρώτα αποτελέσματα από την δραστηριότητα της Ένωσης με την στήριξη του Υπουργείου είναι ήδη ορατά. Παρατηρείται αύξηση του πληθυσμού των ίππων, αύξηση της ζήτησης στην αγορά, περιορισμός των κλοπών και των λαθροεξαγωγών (πάγια τακτική που αφανίζει τη φυλή) και το βασικότερο, οι ιδιοκτήτες δείχνουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον και μαθαίνουν να προσέχουν και να φροντίζουν τα αλόγα τους. (Ένωση Μικρόσωμης Φυλής Σκυριανου Αλόγου, 2014, www.skyrianhorsessociety.gr)

2.1.3 Αρχεία Access

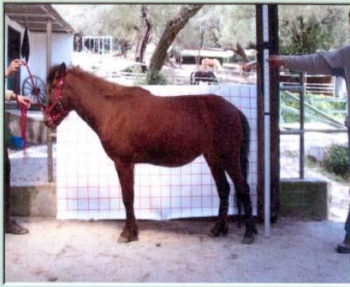
Τον Οκτώβριο του 2014, η Ένωση έγινε ο πρώτος Φορέας διαχείρισης ιππικής φυλής στην Ελλάδα, έχοντας την ευθύνη για την καταγραφή των Σκυριανών αλόγων και την τήρηση του γενεαλόγιου της φυλής (www.amalthia.org). Παρατίθενται εικόνες με την μορφή των αρχείων Access, που αποτελούν και το γενεαλόγιο (**Studbook**) της φυλής. Η δετής καταγραφή τους επέφερε και την επίσημη αναγνώριση του Φορέα.

Πηγή: Κομινάκης και συν., 2013

ΚΑΡΤΕΛΛΑ ΙΠΠΟΥ F0002

Επίσημο Όνομα	SANDRA	
Όνομα στάβλου		
Φύλο	Θηλυκό	
Κατηγορία		
Έτος Γέννησης	2000	Εκτ. ☐
F coef		
Αρ. Εμφυτεύματος	985100010704138	
AΔAMY		
Πατέρας	M99006	ΛΕΩΝΙΔΑΣ
Μητέρα	F99007	LAPIS LAZULI
Ημερ. Θανάτου		
Αιτία Θανάτου		

Χρωμ. Χαρακτηριστικά K k p 0 0 0 0 0 0 0 0

Ιδιοκτήτης ΣΥΛΒΙΑ ΔΗΜΗΡΙΑΔΗ ΣΤΙΝ 99

[Απόγονοι](#) | [Πρόγονοι](#) | [Ιστορικό](#) | [Φαινότυπος](#) | [Αξιολόγηση](#) | [photo / διάγραμμα](#)

[μητρώο ίππων](#) | [πίσω](#)

Πηγή: Κομινάκης και συν., 2013

2.1.4 Περίθαλψη

Σημαντικό είναι το έργο της ομάδας, στην περίθαλψη άρρωστων και τραυματισμένων από διάφορες αιτίες αλόγων. Τα άλογα που χρειάζονται ιδιαίτερη φροντίδα, ύστερα από συμφωνία με τον ιδιοκτήτη, μεταφέρονται σε ιδιωτικά κτήματα της Ένωσης και με καθημερινή βοήθεια και φροντίδα επιστρέφουν στους ιδιοκτήτες μετά την πλήρη ανάρρωσή τους.

Η Ένωση στις 12-18 Ιουλίου 2007 κάλεσε κτηνίατρο από την Ολλανδία, ο οποίος επισκέφθηκε 20 άλογα και έδωσε πολύ χρήσιμες συμβουλές τόσο στα μέλη της Ένωσης όσο και στους ιδιοκτήτες, ιδιαίτερα για τα προβλήματα στα δόντια και τις οπλές.

Το Σεπτέμβριο του 2008 και τον Δεκέμβριο του 2009 ομάδα από την οργάνωση Greek Animal Foundation με κτηνίατρο, οδοντίατρο και πεταλωτή (ορθοπεδικό) επισκέφθηκε ίππους με προβλήματα μετά από υπόδειξη της ομάδας της Ένωσης.

Στους ίππους κατά την καταγραφή γίνεται αντιτετανικός εμβολιασμός καθώς και αποπαρασιτισμός με χορήγηση αντιπαρασιτικής πάστας, προσφορά της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας Περιβάλλοντος και Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Το καλοκαίρι του 2009 η Ένωση συνεργάστηκε με το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών βοηθώντας την φοιτήτρια Τριανταφύλλου Δήμητρα να κάνει

αιμοληψία από το ένα τρίτο του πληθυσμού των αλόγων που ζουν στην Σκύρο για την πτυχιακή της μελέτη. Τα αποτελέσματα θα ανακοινωθούν και θα κρατήσουν δείγματα για να δημιουργήσουν τράπεζα αίματος.

Οι ιδιοκτήτες έχουν μάθει για τη δραστηριότητα της ομάδας και απευθύνονται στην Ένωση για τα προβλήματα των ίπων τους (www.skyrianhorsesociety.gr).

2.2 SAVE foundation-Safeguard for Agricultural Varieties in Europe

Το **Save Foundation** είναι μια ευρωπαϊκή οργάνωση με έδρα το Μόναχο, η οποία στοχεύει στη διατήρηση των αυτόχθονων φυλών οικόσιτων ζώων της Ευρώπης, κάτι που μπορεί να επιτευχθεί μόνο με την ενημέρωση των αρμοδίων και του κοινού, για την επιστημονική, διατροφική, οικονομική, ιστορική, αισθητική, συναισθηματική αξία των τοπικών φυλών κατοικίδιων ζώων.

Στο συνέδριο του 2005 στην Αθήνα, ήταν το πρώτο που οργάνωσε το **SAVE Foundation** στην Ελλάδα, εκεί για πρώτη φορά τέθηκε μπροστά σε κοινό, το θέμα της ύπαρξης εξαιρετικά σημαντικών, αλλά και σπάνιων πια, ελληνικών φυλών ζώων, καθώς και η ανάγκη της διάσωσης τους, αφού αυτά αποτελούν έναν εθνικό πλούτο για τα κράτη της καταγωγής τους.

Το δεύτερο συνέδριο που διοργάνωσε το **SAVE** έγινε στο Αγρίνιο το 2006 κατά την διάρκεια του συνεδρίου αυτού δημιουργήθηκε η **Αμάλθεια** ως εταίρος του **SAVE** και άλλων αντίστοιχων ευρωπαϊκών οργανώσεων. (Τα Νέα της Αμάλθειας, 2012).

2.3 Η Αμάλθεια –Ελληνική Εταιρεία Προστασίας και Διάσωσης Αγροτικών και Οικόσιτων Ζώων (εκπρόσωπος στην Ελλάδα του Save Foundation)

Η **Αμάλθεια** ιδρύθηκε το 2006 στο Αγρίνιο κατά το δεύτερο συνέδριο του **SAVE foundation**.

Σκοπός της Αμάλθειας είναι :

- Η προστασία, διάσωση και ανάδειξη όλων των ελληνικών αυτοχθόνων φυλών κατοικίδιων ζώων.

- Η βελτίωση των συνθηκών εκτροφής και αναπαραγωγής των φυλών αυτών.
- Η επανένταξη των φυλών αυτών στις κοινωνικές δραστηριότητες των τοπικών κοινωνιών στις οποίες διαβιούν.
- Η ενθάρρυνση, καθοδήγηση και επιμόρφωση των ιδιοκτητών, θαυμαστών , φίλων, μελετητών και εκτροφέων των φυλών αυτών.
- Η καταγραφή και διατήρηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών κάθε φυλής.
- Η στήριξη και βελτίωση της ελληνικής βιολογικής κτηνοτροφίας.
- Η ανάπτυξη της επικοινωνίας και η σύσφιξη των δεσμών μεταξύ των σωματείων η άλλων νομικών προσώπων που έχουν τους ίδιους η παρόμοιους στόχους με αυτήν.
- Η παρακίνηση των αρμοδίων αρχών να υποστηρίξουν με κάθε πρόσφορο τρόπο την ανάδειξη και διατήρηση των φυλών αυτών (www.amaltheia.org.gr).

Τα μέσα για την επίτευξη των ανωτέρω σκοπών είναι :

- Η δικτύωση των νομικών προσώπων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα που ασχολούνται με τη διάσωση και προστασία των ελληνικών αυτοχθόνων φυλών κατοικίδιων ζώων.
- Η σύναψη σχέσεων επικοινωνίας-συνεργασίας με ιδιώτες, σωματεία, διεθνείς οργανώσεις και κρατικούς φορείς που ασχολούνται με τις αυτόχθονες φυλές κατοικίδιων ζώων.
- Η καταγραφή και η οργάνωση γενεαλογικού υλικού όλων των αυτόχθονων φυλών κατοικίδιων ζώων σε συνεργασία με τα αρμόδια νομικά πρόσωπα και τους αρμόδιους κρατικούς φορείς (π.χ. Κέντρα Γενετικής Βελτίωσης).
- Η παροχή συμβουλών και πληροφοριών στους ιδιοκτήτες-εκτροφείς σε θέματα που σχετίζονται με την εκτροφή των φυλών αυτών (π.χ. σε θέματα όπως ο σταβλισμός, η διατροφή, η αναπαραγωγή, η εκπαίδευση).
- Η έκδοση ενημερωτικών φυλλαδίων και επιμορφωτικών εντύπων και η σύνταξη «Κώδικα Δεοντολογίας» για ιδιοκτήτες-εκτροφείς.
- Η οργάνωση βιβλιοθήκης και προμήθεια βιβλίων, video, ή άλλου σχετικού υλικού μέσω του διαδικτύου για όσους ενδιαφέρονται για τις εν λόγω φυλές .
- Η συμμετοχή σε προγράμματα κρατικών ή μη κρατικών οργανώσεων (Κρατικών Υπηρεσιών, Πανεπιστημίων, Διεθνών Οργανώσεων κ.λπ.), που αφορούν στις ελληνικές αυτόχθονες φυλές.

- Η προσφορά κτηνιατρικής βοήθειας σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης ,όπου αυτό είναι εφικτό.
- Η διοργάνωση εκπαιδευτικών σεμιναρίων σε ακαδημαϊκά, (ιστορία, προέλευση των φυλών) και πρακτικά θέματα (σταυλισμό, διατροφή κ.λπ.).
- Η διοργάνωση ή προώθηση εκδηλώσεων και εκθέσεων που προάγουν την ζωοφιλία.
- Η συμμετοχή σε συνεδριάσεις (meetings/forums), που αφορούν στις αυτόχθονες φυλές της Ελλάδας ή της Ευρώπης και της πανίδας γενικότερα.

Κάθε άλλη πρόσφορη δραστηριότητα, κατά την κρίση του Διοικητικού Συμβουλίου, για την επίτευξη των σκοπών του Σωματείου (www.amaltheia.org.gr)

Η Ελληνική Εταιρεία Προστασίας και Διάσωσης των Αυτοχθόνων Φυλών Κατοικίδιων Ζώων αναπτύσσει τις δραστηριότητες της σε όλη την ελληνική επικράτεια και συνεργάζεται με όλα τα συναφή σωματεία της ημεδαπής και της αλλοδαπής.

Στη διάρκεια των χρόνων από την ίδρυση της έως σήμερα , η Αμάλθεια έλαβε μέρος στις εξής εκθέσεις: έκθεση «DIANA» (Αθήνα 2009, 2010, 2011), έκθεση «Πελίτι» (Αγιά Λάρισα 2008 και 2009), έκθεση «ZOOTECHNIA» (Θεσσαλονίκη 2009, 2011 και 2013), «ΑΓΡΟΤΙΚΑ» (Θεσσαλονίκη 2009). Τον Ιούνιο του 2010 η Αμάλθεια (με χρηματοδότηση του SAVE και υπό την αιγίδα του Δήμου) διοργάνωσε στο Σχηματάρι συνέδριο επικεντρωμένο στα «μικρά μηρυκαστικά του ελληνικού χώρου». Επίσης έχει πραγματοποιήσει δράσεις με στόχο τη διάσωση σπάνιων φυλών οικόσιτων ζώων(Αμάλθεια 2012)

Επίσης, κάποιες από τις δράσεις που έχει πραγματοποιήσει η Αμάλθεια ή βρίσκονται σε εξέλιξη είναι οι εξής :

1. Καταγραφή και μελέτη του πληθυσμού των ελεύθερων αλόγων που υπάρχουν στο δέλτα του Αξιού.(Χρηματοδότηση από το ΥΠΕΧΩΔΕ και την Ευρωπαϊκή Ένωση).
2. Ανάλυση και μελέτη μιτοχονδριακού DNA από αντιπροσωπευτικό δείγμα όλων των ελληνικών φυλών αλόγων με σκοπό την σύγκριση μεταξύ τους αλλά και τη συσχέτιση των ελληνικών φυλών με ξενικές φυλές αλόγων.(Συνεργασία με το A&M Πανεπιστήμιο του Τέξας και τον Dr Gus Cothran).

3. Αναζήτηση, αγορά και ίδρυση εκτροφικού πυρήνα αυτοχθόνων αγελάδων Θράκης-Ροδόπης και εύρεση κτηνοτρόφου ο οποίος τις συντηρεί (χρηματοδότηση από SAVE).
4. Πρόγραμμα διάσωσης της σπάνιας Ουλόκερης Αίγας. Αναζήτηση των τελευταίων δειγμάτων της, τα οποία βρίσκονται διάσπαρτα σε μικτά κοπάδια, στην περιοχή Λοκρίδας, αγορά μερικών από αυτά και δημιουργία μικρών πυρήνων εκτροφής (Χρηματοδότηση από SAVE -1 πυρήνας- και από ιδιώτες οι οποίοι δημιούργησαν ιδιωτικούς πυρήνες).
5. Συνεργασία με το «ΦΑΕΘΩΝ» Κέντρο Διάσωσης και Αναπαραγωγής μικρόσωμου αλόγου Ρόδου.
6. Συνεργασία με το Φορέα Ιπποπαραγωγών «Ένωση Μικρόσωμης Φυλής Αλόγου Σκύρου» για τη δημιουργία του πρώτου γενεαλογικού βιβλίου των αλόγων της φυλής.
7. Αγορά των τελευταίων δειγμάτων μικρόσωμου όνου Περδικακίου Αιτωλοακαρνανίας και δημιουργία πυρήνα διάσωσης (Χρηματοδότηση από «Αμάλθεια» και SAVE).
8. Δημιουργία του μοναδικού πυρήνα προβάτων Άργους (Χρηματοδότηση από SAVE).
9. Δημιουργία προβάτων Ευδήλου-Ικαρίας (Χρηματοδότηση από SAVE)
10. Δημιουργία πυρήνα βοοειδών φυλής Συκιάς (Χρηματοδότηση έπο SAVE).
11. Εκτεταμένη επιτόπια έρευνα για εκτροφές αυτοχθόνων ορνίθων σε Αίγινα, Αντικύθηρα, Λοκρίδα, Αιτωλοακαρνανία, Θεσσαλία, Ήπειρο.
12. Διερεύνηση/καταγραφές σε κεντρική Μακεδονία-Χαλκιδική και Θεσσαλία, του πληθυσμού των μικρόσωμων σκύλων με πανελλήνια κατανομή, με την ανεπίσημη ονομασία «Αλωπεκίδες».
13. Παρακολούθηση των κοπαδιών αγρίων αλόγων Αξιού. Συνέντευξη για την ανησυχητική μείωση του πληθυσμού τους το τελευταίο διάστημα λόγω έλλειψης παροχής συμπληρωματικής τροφής κατά τους χειμερινούς μήνες εξ αιτίας της οικονομικής κρίσης.
14. Καταγραφή αγρίων αιγών, προβάτων και ορνίθων Αντι-Κυθήρων.
15. Διερεύνηση της τύχης του Συριανού Μπράκ/Πόιντερ σε Σύρο και Σάμο.
16. Συλλογή πληροφοριών και φωτογραφιών για αίγες της Σάμου και Χίου.
17. Επίσκεψη στην Σκύρο σε διάφορες εκτροφές Σκυριανών Αλόγων.
18. Σκύρος. Συμμετοχή σε ημερίδα με θέμα την διαχείριση των βοσκοτόπων του

- νησιού και την συμβατότητα των αυτοχθόνων προβάτων και αιγών με αυτούς.
Καταγραφή προβάτων και αιγών της Σκύρου.
19. Συλλογή πληροφοριών για το σχεδόν εξαφανισμένο Κορδολούρι-ποιμενικό σκυλί της Σκύρου-, για την εξαφανισμένη βραχυκερατική αγελάδα του νησιού, ντόπιες όρνιθες, γαϊδούρια, μουλάρια.
 20. Παρουσίαση της Αλωπεκίδας (μικρόσωμου πρωτόγονου σκύλου) και διανομή έντυπου υλικού στην Ζωοτεχνία 2013.
 21. Έρευνα Αλωπεκίδων στην περιοχή Έβρου.
 22. Έβρος-Διδυμότειχο-Ορεστιάδα. Έρευνα και καταγραφή αυτοχθόνων ορνίθων και άλλων πουλερικών.
 23. Θεσσαλία. Καταγραφή αυτοχθόνων ορνίθων και άλλων πουλερικών.
 24. . Επίσκεψη στην Ρόδο στο σύλλογο «Φαέθων» που εκτρέφει το Μικρόσωμο Άλογο του νησιού.
 25. Σαμοθράκη. Καταγραφή και πρώτη περιγραφή πιθανής ποικιλίας αλόγου.
 26. Συλλογή στοιχείων για ντόπια κυνηγετικά και μικρόσωμα αγροτικά σκυλιά στην Σαμοθράκη.
 27. Θεσσαλία. Αιμοληψίες από κλιμάκιο του ΑΠΘ με σκοπό την πιθανή γενετική ταυτοποίηση της Ουλόκερου αίγας.
 28. Συμβολή στην έρευνα του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών με θέμα τα αυτόχθονα βοοειδή της Αιτωλοακαρνανίας
 29. Έρευνα ντόπιων αιγών, ορνίθων και μικρόσωμων αγροτικών σκύλων στην Πιερία και Ημαθία.
 30. Λέσβος. Πρώτη καταγραφή του σχεδόν εξαφανισμένου αρχέγονου μικρόσωμου αλόγου του νησιού (αρχέγονου Μιντιλί) που ανήκει στα Μικρόσωμα Άλογα του Αιγαίου
 31. Δημιουργία παραρτήματος της Αμάλθειας στην Ικαρία.

Στο Δίκτυο της Αμάλθειας υπάγονται τα εξής σωματεία :

1. Ένωση Μικρόσωμης φυλής Αλόγων Σκύρου
2. «Παιωνία» (φυσιολατρικός και αθλητικός όμιλος Αιτωλοακαρνανίας)
3. Πανελλήνιος Σύνδεσμος Αγελαδοτρόφων
4. Θεσσαλών Φίλιππος Ένωση
5. Εταιρία Προστασίας Πρεσπών
6. Ελληνική Εταιρεία Κτηνιάτρων Μικρών Μηρυκαστικών

7. «Φαέθων» Σύλλογος Προστασίας Μικρόσωμου Αλόγου Ρόδου
8. Διασωστικός Όμιλος Μολοσσού Ηπείρου
9. Πανελλήνια Ένωση Αυτοχθόνων Φυλών Βοοειδών
10. Λέσχη Γάτας του Αιγαίου
11. Αγροτικός Συνεταιρισμός Προβατοτρόφων φυλής Χίου Μακεδονίας(υπό ένταξη) (Αμάλθεια 2012, 2014)

2.4 Η Ελληνική Εταιρεία Προστασίας του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής κληρονομιάς

Η Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος & Πολιτισμού ιδρύθηκε το 1972 (μετά από 2 χρόνια προετοιμασίας) από τον Κώστα και την Λυδία Καρρά, κατοίκους του Λονδίνου, ως αντίδραση στις τεράστιες καταστροφές που επέφερε η δικτατορία τόσο στον φυσικό πλούτο όσο και στην αρχιτεκτονική κληρονομιά της χώρας. Ήταν η εποχή της αντιπαροχής και η μία μετά την άλλη οι ιστορικές πόλεις γκρεμίζονταν για πάντα. Οι όποιες αμφιβολίες για ανάληψη δράσης την εποχή της δικτατορίας παραμερίστηκαν μετά τη βάρβαρη κατεδάφιση της εντυπωσιακής καθολικής εκκλησίας του Ηρακλείου που έγινε χώρος στάθμευσης με διαταγή του Παττακού.

Από το ξεκίνημα οι στόχοι επικεντρώθηκαν στην προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και της φύσης και γενικότερα σε κάθε τι που περιβάλλει τον άνθρωπο και επηρεάζει την ζωή του.

Η Ελληνική εταιρεία συνεργάζεται μαζί με την Ένωση και τους Σκυριανούς μέσω του προγράμματος Life Skyros. Το πρόγραμμα ως στόχο έχει την προσπάθεια να βρεθούν τρόποι για την καλύτερη διαβίωση των αλόγων στο φυσικό τους βίοτοπο και την ανάδειξη της αξίας τους στη Σκύρο και στην Ελλάδα γενικότερα. Άλλοι συνεργάτες στην προσπάθεια αυτή είναι η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, και το Εθνικό Κέντρο Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης (www.ellet.gr, Δήμος Σκύρου, 2008).

Πέραν απο το πρόγραμμα Life Skyros και τις δράσεις, που ως στόχο έχουν την προσπάθεια να βρεθούν τρόποι για την καλύτερη διαβίωση των αλόγων στο φυσικό τους βίοτοπο και την ανάδειξη της αξίας τους στη Σκύρο και στην Ελλάδα

γενικότερα, η Ελληνική Εταιρεία παρέχει δωρεά τα αντιπαρασιτικά που χορηγούνται στα Σκυριανά αλογάκια κατά την καταγραφή, τη σήμανση ή τον εμβολιασμό τους. (Δήμος Σκύρου, 2008).

2.5 To Silva Project

Το Silva Project είναι μια μη κερδοσκοπική οργάνωση με έδρα το Κανόνι και τους Καλαφατιώνες Κέρκυρας. Είναι αφιερωμένο στη διατήρηση και διάσωση του Σκυριανού αλόγου, και διαδραματίζει σημαντικότατο ρόλο ως προς τον στόχο αυτό.

Η κ Σύλβια Δημητριάδη–Steen κατάφερε πριν από δεκαεπτά χρόνια να περιθάλλει στο κτήμα της έξι Σκυριανά αλογάκια. Με προτροπή του καθηγητή Κτηνιατρικής Ανατομίας στο Πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου Alec Copland και με την βοήθεια και άλλων καθηγητών από την Ελλάδα και το εξωτερικό, ξεκίνησε την προστασία, την ανατροφή και την αναπαραγωγή του Σκυριανού αλόγου. Στο διάστημα αυτών των ετών, το κτήμα «Σίλβα» απαριθμεί συνολικά 34 αλογάκια. Το πρόγραμμα εκτροφής Σκυριανών Αλόγων του Σίλβα Project βασίστηκε αρχικά το 1997, στην εκτροφή 4 Σκυριανών Αλόγων 2 αρσενικών και 2 θηλυκών (Lapis, Rosie, Leonidas, Chameleon). Το 1998 ιδρύθηκε η Μη Κερδοσκοπική Οργάνωση Silva Project από την κ Σύλβια Steen –Δημητριάδη με σκοπό την προστασία του Σκυριανού αλόγου. Το 2004, από τα αλογάκια του Silva Project, δημιουργήθηκε μια αγέλη 5 αλόγων που στάλθηκαν στην Σκωτία.

Όπως δηλώνει και η κ Δημητριάδη–Steen, τα Σκυριανά αλογάκια είναι ιδανικοί «σύντροφοι» για τα παιδιά προεφηβικής και εφηβικής ηλικίας. Στο πλαίσιο του προγράμματος «Σίλβα», λοιπόν, περιλαμβάνονται μαθήματα ιππασίας για παιδιά, ένα πρόγραμμα θεραπευτικής ιππασίας και ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα, όπου παιδιά από τα δημοτικά σχολεία του νησιού επισκέπτονται το κτήμα και τους δίνεται η δυνατότητα να έρθουν σε επαφή με τα άλογα και να γνωρίσουν από κοντά τον εξαιρετο χαρακτήρα τους και το πόσο παιχνιδιάρικα, μελίχια, και υπομονετικά είναι.

Στην καρδιά ενός καταπράσινου δάσους, σε μία έκταση 60 στρεμμάτων, στην περιοχή των Καλαφατιώνων, έχει δημιουργήσει ένα υπερσύγχρονο και Ολυμπιακών προδιαγραφών Ιππικό Κέντρο το Silvaland – Equestrian & Life Enrichment Centre.

Πρόκειται για ένα από τα καλύτερα ιππικά κέντρα της Ευρώπης και είναι το μοναδικό που διαθέτει αρένα σκεπαστή στην Κέρκυρα.

Στο κέντρο Silvaland προσφέρονται πολλά προγράμματα και δραστηριότητες που έχουν ως κύριο στόχο την εξοικείωση του ανθρώπου με τον κόσμο των αλόγων.

Οι δραστηριότητες που υποστηρίζονται είναι :

- Θεραπευτική ιππασία , Equine Facilitated Learning
- Προγράμματα Δημιουργικής Ιππασίας με Σκυριανά αλογάκια για μικρά παιδιά Recreational
- Κλασική Ιππασία
- Μαθήματα Ιππικής Δεξιότητας και Υπερήδησης Εμποδίων
- Interdressage
- Μοναδικά προγράμματα Ιππασίας και αυτοβελτίωσης
- Ιππασία με ειδική δεξιότητα, Ιππασία Δυτικού (Αμερικάνικου) στυλ
- Υπηρεσίες Φιλοξενίας Αλόγων

Από το 1999 όπου οι πρώτοι καθαρόαιμοι πώλοι εντάσσονται στην αγέλη των αρχικών τεσσάρων Σκυριανών αλόγων έως και το 2014· η εξέλιξη των γενεών και η γέννηση καθαρόαιμων πώλων στο κτήμα Silva είναι εκπληκτική.

Μέχρι τώρα έχει 34 αλογάκια και έχει δώσει πολλά ζευγάρια σε πολλά μέρη στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.Είναι άξιο αναφοράς δε το γεγονός ότι από έναν πυρήνα 5 αλόγων που δώθηκαν από το κτήμα Silva στο Peebles της Σκωτίας μέχρι τώρα έχουν αυξηθεί στα 14 και από αυτά έχουν δημιουργηθεί άλλοι τρεις πυρήνες με συνολικά πάνω από 30 αλογάκια.

(www.silvaland.gr, www.silvaproperty.org)

2.6 Skyrian horses organization (Κτήμα Μουριές)

Το **Κτήμα Μουριές** ιδιοκτησίας του Μανώλη Τραχανά δημιουργήθηκε πριν 5 χρόνια και φιλοξενεί σήμερα 40 αλογάκια (εικόνες 18,26,35,40). Η αφορμή υπήρξε πριν 20 χρόνια νωρίτερα ένα αλογάκι η Αστραπή δώρο του πατέρα του στον νεαρό τότε Μανώλη. Σκοπός του κτήματος είναι καταρχήν η επιβίωση και η αναπαραγωγή των αλόγων αυτών αφού ο συνολικός αριθμός τους στην Σκύρο δεν ξεπερνούν τα 250. Δίνεται όμως η ευκαιρία τόσο στα παιδιά όσο και στους μεγάλους τις πρωινές

και απογευματινές ώρες να δουν από κοντά την σπάνια αυτή μικρόσωμη φυλή αλόγων που ακόμη και σήμερα αποτελεί είδος προς εξαφάνιση. Στο κτήμα τα μικρά παιδιά εντελώς δωρεάν μπορούν να έχουν καθημερινή επαφή με τα αλογάκια. Υπό την επιτήρηση των ανθρώπων του κτήματος και με όλες τις προφυλάξεις ασφαλείας μπορούν να κάνουν βόλτα μαζί τους. Στον ίδιο χώρο τους καλοκαιρινούς μήνες γίνεται η αναβίωση του παραδοσιακού αλωνίσματος της Φάβας (Πίσσες).

Ο Μανώλης είναι αγρότης και παραγωγός της ντόπιας ποικιλίας με την ονομασία λαθούρι ή πίσσες, (από απανθρακωμένο καρπό, που βρέθηκε στον προϊστορικό οικισμό Παλαμάρι, η έρευνα έδειξε πως πρόκειται για το ίδιο είδος που ευδοκimeί στο νησί εδώ και 4.000 χρόνια) που καλλιεργείται και την οποία μπορεί να προμηθευτεί κανείς από το κτήμα. Με την βοήθεια 4 αλόγων του κτήματος όπως ακριβώς γινόταν παλιότερα (εικόνα 37) αλωνίζει τη φάβα και στην προσπάθειά του αυτή συμπαραστάτες είναι ο πολιτιστικός σύλλογος ΣΣΟΠΠΑ (Σκυριανός Σύλλογος Οργάνωσης Παραδοσιακών και Πολιτιστικών Αγαθών) και το πρόγραμμα Life για την διατήρηση της βιοποικιλότητας που εκπονείται στη Σκύρο. Στο κτήμα πραγματοποιούνται σεμινάρια σε σχέση με το άλογο. Στόχος και φιλοσοφία των σεμιναρίων είναι η ανάπτυξη του σεβασμού και της εμπιστοσύνης στη σχέση των ανθρώπων με αυτά τα ζώα. Για όσα παιδιά επιθυμούν παραδίδονται και μαθήματα ιππασίας με τα ιδιαίτερα και μοναδικά στον κόσμο αυτό αλογάκια.

Στο κτήμα που βρίσκεται στο Καλικρί της Σκύρου, στο δρόμο προς Καλαμίτσα, από το 1969 λειτουργούσε καφενείο, στη συνέχεια από το 1986 και μέχρι σήμερα λειτουργεί και η ομώνυμη ταβέρνα βραβευμένη για τα παραδοσιακά της πιάτα.

Στο κτήμα λειτουργεί πρόγραμμα εθελοντικής εργασίας και το πρόγραμμα υιοθεσιών αντίστοιχο με αυτό που έχει δημιουργήσει και το σωματείο - Φορέας «Ένωση Μικρόσωμης Φυλής του Σκυριανού Αλόγου». Υιοθετώντας ένα Σκυριανό αλογάκι με μια μικρή οικονομική συμμετοχή «ο θετός γονέας» έχει το δικαίωμα να μαθαίνει νέα του αλόγου του καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου, να το επισκέπτεται και να περνάει όσο χρόνο επιθυμεί μαζί του. Πάνω απ' όλα όμως στηρίζει την προσπάθεια των ιδιοκτητών αλόγων στη Σκύρο, μιας και το κράτος σταμάτησε να δίνει εδώ και αρκετά χρόνια την μικρή επιδότηση που τουλάχιστον κάλυπτε εν μέρει τις τροφές τους (www.skyrianhorses.org www.facebook.com/pages/Fava-skyrou-Πίσες, [www.facebook.com/pages/Mouries Farm-SkyrianhorseConservationCenter](https://www.facebook.com/pages/Mouries-Farm-SkyrianhorseConservationCenter)).

Περίθαλψη στο Κτήμα Μουριές

Η Ελπίδα γεννήθηκε πριν από δυο χρόνια στο κτήμα Μουριές. Από την πρώτη στιγμή παρατηρήθηκε ένα πρόβλημα στο κάτω μέρος του ποδιού της. Αμέσως μπήκε σε νάρθηκα ωστόσο ένα μήνα μετά το πόδι παρουσίασε πληγή και απέβαλε το κάτω άκρο. Στις περιπτώσεις αυτές συνηθίζεται τα άλογα να θανατώνονται. Ο Μανώλης Τραχανάς ιδιοκτήτης του κτήματος Μουριές και η σύντροφός του Marion Auffray κόντρα σε όλες τις γνωματεύσεις των κτηνιάτρων που έλεγαν ευθανασία πήραν την απόφαση να κρατήσουν ζωντανή την Ελπίδα. Τα δυο χρόνια που ακολούθησαν έψαχναν να βρουν κάποιον ειδικό που να τους δώσει την χαρούμενη είδηση πως κάτι μπορεί να γίνει και να δοθεί λύση στο πρόβλημα κινητικότητας που αντιμετώπιζε η Ελπίδα η οποία μπορούσε να καλπάζει αλλά όχι να περπατάει. Τη λύση την έδωσε ο γιατρός κύριος Νικόπουλος Περικλής από τη Θεσσαλονίκη που διατηρεί εταιρεία με ορθοπαιδικά μέλη για ανθρώπους. Αφού κάνει την απαραίτητη προετοιμασία στην Θεσσαλονίκη φτάνει στην Σκύρο τον Αύγουστο του 2013. Κάποια υλικά που χρειαζόνταν τα έφερε μαζί τους με το αεροπλάνο και κάποια άλλα όπως υγρά που η αερομεταφορά τους απαγορεύονταν με το λεωφορείο. Μαζί με τον συνεργάτη του Γιώργο Γρηγοριάδη στήνουν ένα πρόχειρο εργαστήριο μέσα στο κτήμα και αρχίζουν να φτιάχνουν το τεχνητό μέλος. Λίγες ώρες αργότερα το μέλος τοποθετήθηκε και η Ελπίδα αρτιμελής πια κάνει τα πρώτα της βήματα. Πρόκειται για την πρώτη στην Ελλάδα τοποθέτηση πρόσθετου μέλους σε άλογο (εικόνα 41). Ο κύριος Νικόπουλος δώρισε το τεχνητό μέλος που μαζί με την εργασία του ξεπέρασαν τις 5000 ευρώ. (Τραχανά P. 2013, <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=389919> www.facebook.com/pages/MouriesFarm-SkyrianhorseConservationCenter).

Τον Ιούλιο του 2014, και όσο αυτή η εκπόνηση βρισκόταν σε εξέλιξη, ο Μανώλης Τραχανάς και το Κτήμα Μουριές ολοκλήρωσαν τις διαδικασίες σύστασης-δημιουργίας Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης. Οι μελλοντικές δράσεις τους και οι στόχοι, αυτής της τόσο υποσχόμενης οργάνωσης, αναμένουμε να ανακοινωθούν στο κοινό το επόμενο διάστημα.

2.7 Ο Ιππόλυτος

Είναι μια ιδιωτική επίσης πρωτοβουλία που δημιουργήθηκε με την μορφή μιας αστικής εταιρείας μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

Αρχισε να ασχολείται με την εκτροφή Σκυριανών αλόγων το 2006 στη Φαλάνη Λάρισας. Τα αλογάκια που φιλοξενούνται στο αγρόκτημα 10 στρεμμάτων προέρχονται από το Α.Π.Θ . Ο αριθμός που φιλοξενούν ξεπερνά το 10% του συνόλου της φυλής.

Στις αρχές του 2010 ιδρύθηκε ο Ιππόλυτος με σκοπό την πολιτιστική προβολή, τη διάσωση και την διατήρηση του Σκυριανού αλόγου. Σύμφωνα με το καταστατικό τους ως σκοπός της εταιρείας ορίζεται:

- α) Η διάσωση και η διατήρηση της σπάνιας και υπό εξαφάνιση αυτόχθονης φυλής αλόγων Σκύρου.
- β) Η πολιτιστική προβολή του Σκυριανού αλόγου τόσο στο εσωτερικό της χώρας όσο και στο εξωτερικό.
- γ) Η δημιουργία κέντρου ελεγχόμενης αναπαραγωγής Σκυριανών Αλόγων.
- δ) Η δημιουργία περιβαλλοντολογικού πάρκου ώστε τα Σκυριανά Αλογάκια να διαβιούν σε φυσικό περιβάλλον σε ελεγχόμενες συνθήκες.
- ε) Η δημιουργία κέντρου θεραπευτικής ιππασίας και εφαρμογή προγραμμάτων για παιδιά με αναπηρία.
- στ) Η δημιουργία κέντρου παιδικής ιππασίας για την διάδοση της παραδοσιακής ιππικής τέχνης και φροντίδας του ίππου.
- ζ) Η επανένταξη του Σκυριανού αλόγου στον κοινωνικό ιστό μέσω αγροτουριστικών δραστηριοτήτων.
- η) Η δημιουργία επισκέψιμου αγροκτήματος όπου θα δίνεται η ευκαιρία σε όλους της άμεσης επαφής και γνωριμίας με το Σκυριανό αλογάκι.

Η οργάνωση Ιππόλυτος προσπαθεί επομένως για την επανένταξη του Σκυριανού αλόγου στον κοινωνικό ιστό και την προσφορά του σε υπηρεσίες όπως η παιδική και θεραπευτική ιππασία, η προβολή του ως τουριστική ατραξιόν και πιο ειδικά για την ενημέρωση των μαθητών και νέων παιδιών σχετικά με την ιστορία του και την ανάγκη της προστασίας του.

Κατά καιρούς έχουν δώσει ζεύγη ή ομάδες Σκυριανών αλόγων σε άλλες τοποθεσίες και νέους που ενδιαφέρονται, επίσης, για την προβολή, διατήρηση και διάσωση του Σκυριανού αλόγου (www.ippolitos.gr).

2.8 Πρόγραμμα Κατσαρέλιας-Simpson στο Μώλο (Skyros Island Horse Trust and Skyrian Horse Conservation Limited)

Το πρόγραμμα ξεκίνησε ως ιδιωτική πρωτοβουλία το 2005, με έδρα το Μώλο στη Σκύρο, από τους κκ Ευτύχιο και Ευστάθιο Κατσαρέλια και την κα Amanda Simpson με στόχο την εκμάθηση ιππικής φροντίδας και τέχνης. Στο κτήμα τους δέχονται άλογα, σχεδόν κάθε χρόνο, τα οποία χρήζουν σοβαρής και εξειδικευμένης ιπποθεραπείας. Έως σήμερα, φροντίζουν παραπάνω από 37 αλογάκια που είτε είναι δικής τους εκτροφής, είτε έχουν βρεθεί αδέσποτα με σοβαρά προβλήματα και κίνδυνο για την ζωή τους, ή οι ιδιοκτήτες τους έχουν εκλείψει και τέθηκαν στην προστασία τους (εικόνες 16,17). Αξίζει να αναφέρουμε, ότι αρκετά από τα αλογάκια, που έχουν φροντίσει, ήταν ή είναι ηλικιωμένα. Δουλεύοντας οι ίδιοι και μαζί με την βοήθεια εθελοντών 24 ώρες διπλά στα αλογάκια τους, φροντίζουν για την άριστη ευζωία τους, την εκμάθηση της σωστής ιππικής πρακτικής και την διάδοση της φυλής σε εγχώριο και παγκόσμιο επίπεδο.

Το πρόγραμμα λειτουργεί με εθελοντική εργασία και προσφέρει ιπποθεραπεία στα αλογάκια, όπως και μαθήματα ιππικής τέχνης σε παιδιά και εφήβους. Δέχονται, προς το παρόν, δωρεές οι οποίες σχετίζονται με είδη που θα βοηθήσουν την καλύτερη φροντίδα και περίθαλψη των αλόγων, καθώς, τέτοια εξειδικευμένα είδη δεν υπάρχουν στονησί(www.skyrosislandhorsetrust.com,www.skyrianconservation.wordpress.com).

Το πρόγραμμα Κατσαρέλιας –Simpson δεν αποτελεί αυτοτελή Μη Κυβερνητική Οργάνωση. Είναι μια ιδιωτική πρωτοβουλία η οποία έχει δράσει επι σειρά ετών και αποτελείται από μέλη της Ένωσης Μικρόσωμης Φυλής Σκυριανού Αλόγου. Παρόλα αυτά αποτελεί ένα επιτυχημένο μέσο για την διατήρηση και διάσωση αρκετών αλόγων του νησιού, όπως και την διάδοση της κρίσιμης κατάστασης στην οποία εξακολουθεί να βρίσκεται το Σκυριανό αλογάκι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΣΚΥΡΙΑΝΟΥ ΑΛΟΓΟΥ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

3.1 *Το Μέλλον του Σκυριανού Αλόγου*

Είναι σαφές ότι το κύριο πρόβλημα που προκάλεσε την μείωση του πληθυσμού του Σκυριανού αλόγου κατά το τελευταίο αιώνα, ήταν και είναι ένας συνδυασμός σύνθετων προβλημάτων, με τα κυριότερα να κρίνονται η γεωγραφική απομόνωση του είδους λόγω της απαγόρευσης εξαγωγής των θηλυκών από το νησί (νόμος 1360/1942), και η ελευθέρωση των αλόγων στο συνεχώς υποβαθμιζόμενο φυσικό περιβάλλον του Κόχυλα. Τα αλογάκια μειώνονταν και αποδεκατίζονταν στο πέρασμα του χρόνου από τις άσχημες συνθήκες διαβίωσης και το κυριότερο αναπαράγονταν με άγνωστη γενεολογία μέχρι και τις αρχές του '90.

Πλήθος ειδικών μελετητών όπως ο Δημητριάδης Ι., ο Καθηγητής Gus Cothran Διευθυντής του Equine Research του Kentucky University, ο Κτηνίατρος και Λέκτορας Alec Copland, ο Ιππολόγος Κωστάρας Νίκος, ο Ιππίατρος Παπαιωάννου Κώστας, και ο Γεωπόνος Κρητικός Νίκος διέγνωσαν τα προβλήματα και τα γνωστοποίησαν στο κοινό και στην επιστημονική κοινότητα. Οι προσπάθειες τους αναγνωρίστηκαν με αποτέλεσμα το ενδιαφέρον αυτό να δημιουργήσει την Μη Κυβερνητική Οργάνωση και κύριο φορέα διαχείρισης της φυλής.

Επιστήμονες (Alec Copland, διδακτορική διατριβή της Elizabeth Bomcke) από το Πανεπιστήμιο της πόλης Gembloux του Βελγίου σε συνεργασία με τον Δήμο Σκύρου εξέτασαν το DNA των αλόγων του νησιού στο Roslin Institute, το έτος 2006, για να διαπιστώσουν τον βαθμό αιμομιξίας του πληθυσμού (www.amaltheia.org.gr, www.silvaproject.org). Το αποτέλεσμα αυτής της έρευνας όπως και η μετέπειτα συνεργασία της «Ένωσης Μικρόσωμης Φυλής Σκυριανού Αλόγου» με το Ινστιτούτο Roslin, έδωσαν σημαντικές πληροφορίες ως προς την μελλοντική διαχείριση του πληθυσμού του Σκυριανού αλόγου. Η κύρια μελέτη που θα βοηθήσει την καλύτερη διαχείριση της φυλής στο μέλλον παρουσιάστηκε το 2013 με θέμα την γενετική παραλλακτικότητα της Φυλής.

3.2 Μελέτη για την Ύπαρξη Γενετικής Παραλλακτικότητας στο Σκυριανό Αλογάκι.

Ο Δρ Αντ. Κομινάκης, Αναπληρωτής καθηγητής στο Τμήμα Ζωικής Παραγωγής & Υδατοκαλλιεργειών του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών στα πλαίσια του ερευνητικού έργου με τίτλο: «Ενημέρωση και παροχή συμβουλών για το αλογάκι της Σκύρου» μελέτησε την ύπαρξη γενετικής παραλλακτικότητας στο Σκυριανό Αλογάκι.

Τα ευρήματα του έδειξαν ότι από το συνολικό αριθμό των ζώων (291) που υπήρχαν στη βάση δεδομένων γενεαλογίας 81 άτομα είχαν άγνωστους και τους δύο γονείς, ενώ 139 άτομα είχαν γνωστούς και τους δύο γονείς. Συνολικά, εντοπίστηκαν 15 ομομεικτικά άτομα με μέσο συντελεστή ομομειξίας (F) ίσο με 16,45 (%). Ο αριθμός των διακριτών ισοδυνάμων γενεών (μέσος αριθμός γενεών) βρέθηκε εξαιρετικά μικρός και ανήλθε στο 0,935. Η τιμή αυτή υποδηλώνει εξαιρετικά μικρό βάθος γενεαλογίας δηλ. άγνωστη γενεαλογία σε βάθος χρόνου.

Σε ότι αφορά τη γενετική παραλλακτικότητα ο πληθυσμός του Σκυριανού αλόγου, παρά το μικρό του μέγεθος, διατηρεί υψηλά επίπεδα γενετικής παραλλακτικότητας συγκρίσιμα με αυτά άλλων φυλών αλόγων.

Στα συμπεράσματα του αναφέρει ότι ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η σημειούμενη μείωση της γενετικής παραλλακτικότητας κατά την τελευταία χρονική περίοδο (2001-2008) η οποία όπως αναφέρει και ο ίδιος εάν επιβεβαιωθεί στα άτομα τα οποία γεννήθηκαν μετά το 2008 είναι ιδιαίτερα ανησυχητική. Η μείωση αυτή υποδηλώνει γενετική διάβρωση και καθιστά ακόμα πιο αναγκαία την άμεση λήψη μέτρων για μια ορθότερη γενετική διαχείριση της φυλής. Όπως αναφέρει και ο ίδιος η κύρια δεξαμενή γενετικού υλικού παραμένει ο πληθυσμός της Σκύρου στον οποίο εκτιμάται η μέγιστη παραλλακτικότητα. Επίσης, αναφέρει ότι η αιμομιξία παραμένει η κύρια δύναμη η οποία προκαλεί γενετική διάβρωση, συσσωρεύεται ταχύτατα σε επικίνδυνα επίπεδα και σε κλειστούς πληθυσμούς δε μπορεί να μειωθεί. Ως εκ τούτου απαιτείται πολύ προσεκτικός σχεδιασμός των συζεύξεων ώστε να αποφεύγονται οι εκούσιες ή ακούσιες συζεύξεις μεταξύ ατόμων τα οποία παρουσιάζουν στενή συγγένεια. Τέλος παρατηρεί ότι οι δύο υποπληθυσμοί Σκύρου-Κέρκυρας παρουσιάζουν στενότερη γενετική συγγένεια η οποία συνάδει με την ιστορία δημιουργίας της αγέλης της Κέρκυρας

3.3 Προοπτικές Αξιοποίησης της Φυλής

Τα Σκυριανά αλογάκια έχουν μεγάλη ευστάθεια, είναι ρωμαλέα σε σχέση με το ανάστημά τους, ανθεκτικά στα παράσιτα του πεπτικού συστήματος (σκουλήκια, έλμινθες) και στις αντίξοες καιρικές συνθήκες και το πεπτικό τους σύστημα αξιοποιεί ακόμη και τις τροφές χαμηλής θρεπτικής αξίας. Οι οπλές τους φθείρονται φυσιολογικά με το βάδισμα και τον καλπασμό και δεν απαιτείται η πετάλωση τους. Η προσδόκιμη διάρκεια ζωής τους υπερβαίνει τα 25 έτη. Παράλληλα έχουν υψηλή εφυία και ήπιο χαρακτήρα. Επομένως, συμπεραίνεται ότι το κόστος διαβίωσης και συντήρησης τους είναι χαμηλό.

Ωστόσο η παραδοσιακή εκτροφή με χαρακτηριστικό τις ελεύθερες επιβάσεις στο Βουνό δεν μπορεί να εφαρμοστεί για την παραγωγή εμπορεύσιμων αλόγων. Αντιθέτως, η ημιεκτατική εκτροφή με τα σταυλισμένα ζώα και τις ελεγχόμενες επιβάσεις μπορεί να οδηγήσει στην παραγωγή εμπορεύσιμων ζώων με ικανοποιητικό ρυθμό. Η επανένταξη του Σκυριανού αλόγου στον κοινωνικό ιστό της Σκύρου είναι εφικτή μέσω δραστηριοτήτων όπως, ο ιππικός τουρισμός, η θεραπευτική ιππασία ιδιαίτερα με τα παιδιά που έχουν κινητική αναπηρία, η διενέργεια ιπποδρομιών και επιδείξεων.

Το Σκυριανό άλογο είναι πολύ φιλικό με τα παιδιά, και εξάλλου λόγω του μεγέθους του, τα παιδιά είναι οι ιδανικοί αναβάτες του. Θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για ιππασία παιδιών και εφήβων, γιατί έχει εξαιρετικά σίγουρο βάδισμα και μεγάλη αντοχή. Ήδη στην εκτροφή της κας Σύλβια Δημητριάδη-Steen στην Κέρκυρα όπως και στο πρόγραμμα Κατσαρέλιας-Simpson στον Μώλο της Σκύρου, αλλά και στο κτήμα Μουριές, τα αλογάκια χρησιμοποιούνται με μεγάλη επιτυχία για παιδική ιππασία. Ακόμη μπορεί να μεταφέρει ενήλικες πάνω σε αμαξάκι, γιατί έχει μεγάλη ελκτική ικανότητα.

Η αύξηση του πληθυσμού των αλόγων θα απαιτήσει την αντίστοιχη ζήτηση σε υλικά και αναλώσιμα που χρησιμοποιούνται για το άλογο και θα δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας στο νησί (π.χ πεταλωτές, σαγματοποιοί κ.α). Εξάλλου η διάδοση του Σκυριανού αλόγου θα τονώσει τον τουρισμό του νησιού, καθώς πολλοί φιλόζωοι και φίλιπποι θα την επισκέπτονται (www.amaltheia.org.gr, Αμάθεια, Κωστάρας, 1997, Κωστάρας, 2011).

3.4 Η Αντιμετώπιση

Όσον αφορά την παρουσία γαϊδουριών και μουλαριών στο φυσικό βιότοπο των αλόγων, ο Δήμος Σκύρου πήρε κανονιστική απόφαση που απαγορεύει την ελεύθερη διαβίωση των ζώων αυτών στο συγκεκριμένο χώρο, η οποία δυστυχώς δεν εφαρμόζεται. (Δήμος Σκύρου,2008). Πρέπει να επιμεληθεί οργανωμένη απομάκρυνση τους από την περιοχή με τρόπο που δεν θα βλάπτει τα ζώα και θα εξασφαλίσει τη διαίωσιση και των τριών ειδών. (www.skyrianhorsesociety.gr).

Ο Δήμος Σκύρου, σε συνεργασία με την Περιφερειακή Ενότητα Εύβοιας και το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, περιέφραξε το 2000 δημοτική έκταση 150 περίπου στρεμμάτων στη θέση Στόμα Μάλα, με σκοπό να γίνει εκεί κέντρο αναπαραγωγής Σκυριανών αλόγων. Εκεί ο Δήμος προτίθεται να φιλοξενεί 3 αρσενικά και 15 θηλυκά άλογα, τα πιο αντιπροσωπευτικά της φυλής, όπου θα εφαρμοστεί πρόγραμμα ελεγχόμενης αναπαραγωγής. Ο Δήμος Σκύρου έχει εκπονήσει τις απαιτούμενες μελέτες, ώστε να χρηματοδοτηθεί το έργο από το πρόγραμμα Ο.Π.Α.Α.Χ. της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας(www.amaltheia.org.gr). Δυστυχώς το έργο αυτό δεν έχει υλοποιηθεί πλήρως ακόμη και η εξέλιξη των εργασιών για την ολοκλήρωση του είναι πολύ αργή (Ένωση Μικρόσωμης Φυλής Σκυριανού Αλόγου 2014).

Τέλος στο όρος Κόχυλα με το πρόγραμμα Skyros Life και την συνεργασία της Ένωσης Μικρόσωμης Φυλής Σκυριανού Αλόγου, της Ελληνικής Εταιρείας Περιβάλλοντος & Πολιτισμού, της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας και του Εθνικού Κέντρου Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης γίνονται αναδασώσεις με ενδημικά φυτικά είδη για την βελτίωση του φυσικού περιβάλλοντος διαβίωσης του Σκυριανού Αλόγου.

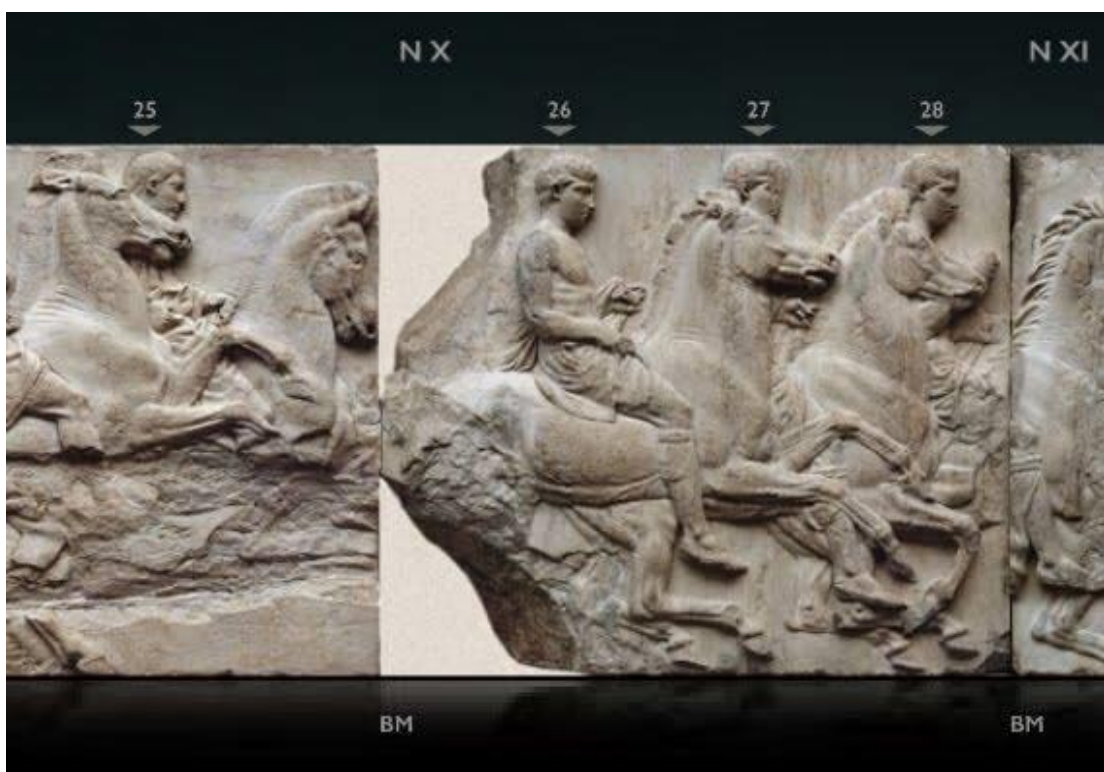
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ

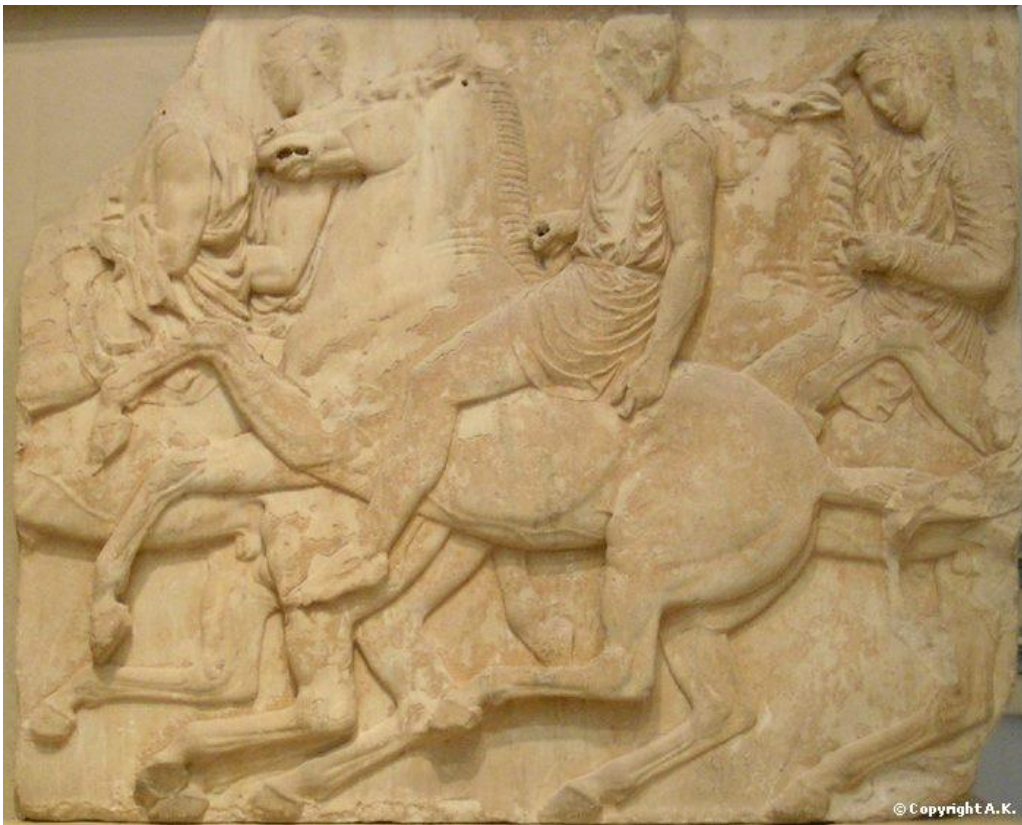
Εικόνα 1: Χάρτης της Σκύρου

Εικόνα 2: Ιππείς στη Ζωοφόρο του Παρθενώνα

Εικόνα 3: Ιππείς στη Ζωοφόρο του Παρθενώνα

Εικόνα 4: Ιππείς στη Ζωοφόρο του Παρθενώνα

Εικόνα 5: Ιππείς στη Ζωοφόρο του Παρθενώνα

Εικόνα 6: Μαυροπετρίτης (*Falco Eleonore*)

Εικόνα 7: Βοειδή Σκύρου

Εικόνα 8: Βοοειδή Σκύρου

Εικόνα 9: Βοοειδή Σκύρου

Εικόνα 10: Πρόβατο Σκύρου

Εικόνα 11: Πρόβατο Σκύρου

Εικόνα 12: Αίγες Σκύρου

Εικόνα 13: Αίγα Σκύρου

Εικόνα 14: Κορδολούρι

Εικόνα 15: Ελεύθερα Άλογα στο Όρος Κόχυλας

Εικόνα 16: Σκυριανό Αλογάκι Κτήμα Κατσαρέλιας-Simpson

Εικόνα 17: Σκυριανό Αλογάκι Κτήμα Κατσαρέλιας-Simpson

Εικόνα 18: Σκυριανό Αλογάκι Κτήμα Μουριές

Εικόνα 19: Σκυριανά Αλογάκια κοντά στην Λιναριά το 1976.

Εικόνα 20: Σκυριανό Αλογάκι Ερυθρόφαιο Chestnut στην ZOOTECHNIA 2009

Εικόνα 21: Σκυριανό Αλογάκι Γκρί στην ZOOTECHNIA 2009

Εικόνα 22: Απεικόνιση του Ταρπάν απο τον Borisov 1841

Εικόνα 23: Η μόνη γνωστή φωτογραφία του Ταρπάν

Εικόνα 24: Άλογο Przewalski Warsaw Zoo

BLOOD SAMPLE ANALYSIS OF 23 ALOGAKIA

SAMPLE	Da	Db	Dc	Dd	De	Df	Dg	Dh	Di	Dj	Dk	Di	mn	op	Ka	Aa	Ab	Ac	Ca	Pa	Pb	Qa	bc	Ua	AI	TI	Es	Pr	PGD	PGM	PHI	Hb	Xk/Gc
1	-	-	d	-	-	g	h	-	k	l	m	-	-	-	-	a	-	-	-	-	-	-	-	-	A	F20	I	S'	F	S	FI	B1	K/
2	-	-	d	-	-	g	h	-	-	-	m	-	-	-	-	a	-	-	-	-	-	-	-	-	A	F20	I	IS	FS	S	FI	B1	K/
3	-	-	d	e	-	g	h	-	-	-	m	-	-	-	-	a	-	-	-	-	-	-	-	-	A	F2	GI	L	FS	FS	FI	B2B1	K/
4	-	-	d	-	-	g	h	-	-	-	m	o	-	-	-	a	b	c	-	-	-	-	-	-	A	F2R	S*	L	FS	S	IS	B2B1	K/
5	-	-	d	-	-	g	h	-	-	-	m	-	-	-	-	a	b	c	a	-	-	-	-	-	A	F2	I	I	F	S	IS	B1	K/
6	-	-	d	-	-	g	h	-	-	-	m	-	-	-	-	a	b	c	a	-	-	-	-	-	A	F20	I	IS	F	S	FI	B1	K/
7	-	-	d	-	-	g	h	-	-	-	m	-	-	-	-	a	-	-	-	-	-	-	-	-	A	F2	I	LS	F	S	FI	B2B1	K/
8	-	b	c	d	-	-	g	h	-	-	m	-	-	-	-	a	-	-	-	-	-	-	-	-	AB	DF2	I	S*	F	S	IS	B1	K/
9	-	-	d	-	-	g	h	-	-	-	m	-	-	-	-	a	-	-	-	-	-	-	-	-	A	F2	I*	NT	FS	S	I	B2B1	K/
10	-	-	d	-	-	g	h	-	-	k	l	m	-	-	-	a	-	-	-	-	-	-	-	-	AB	F20	GI	LS	F	FS	FI	B1	K/
11	-	-	c	d	-	-	g	h	-	-	m	-	-	-	-	a	b	-	-	-	-	-	-	-	AB	F20	GI	S	F	FS	IS	B2B1	K/
12	-	-	c	d	-	-	g	h	-	-	m	-	-	-	-	b	-	-	-	-	-	-	-	-	B	F20	GI	GS	F	SF	I	B1	K/
13	-	-	c	d	-	-	g	h	-	-	m	-	-	-	-	a	b	-	-	-	-	-	-	-	A	O	I	S	F	S	FI	B1	K/
14	-	-	c	-	-	g	-	-	-	-	m	-	-	-	-	a	-	-	-	-	-	-	-	-	A	D10	GI	IN	FS	S	I	B2B1	K/
15	-	-	d	-	e	g	h	-	k	l	m	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	AB	F2	GL	K	F	FS	I	B2B1	K/	
16	-	-	d	-	-	g	h	-	-	-	m	-	-	-	-	a	-	-	-	-	-	-	-	-	A	F2	GI	LS	FS	F	FI	B2B1	K/
17	-	-	d	-	-	g	h	-	-	-	m	-	-	-	-	a	b	-	-	-	-	-	-	-	A	F2R	GL	S	FS	FS	FI	B1	K/
18	-	-	c	d	-	g	-	-	k	l	m	-	-	-	-	a	-	-	-	-	-	-	-	-	A	F2	IL	GS	FS	S	FI	B2B1	K/
19	-	-	c	d	-	-	g	h	-	-	m	-	-	-	-	a	-	-	-	-	-	-	-	-	A	F20	G	IL	F	FS	FI	B2B1	K/
20	-	-	c	d	-	-	g	h	-	-	m	-	-	-	-	b	-	-	-	-	-	-	-	-	B	O	G	GS	F	FS	I	B2B1	K/
21	-	-	d	-	-	g	h	-	-	-	m	-	-	-	-	a	b	c	a	-	-	-	-	-	A	F2	I	T	FS	FS	I	B1	K/
22	-	-	c	-	e	-	g	-	-	-	m	n	-	-	-	a	-	-	-	-	-	-	-	-	A	D1	GI	I	FS	S	FS	B2B1	K/
23	-	-	c	d	-	-	g	h	-	-	m	-	-	-	-	b	c	a	-	-	-	-	-	-	A	F2	G*	I	F	FS	FS	B2B1	K/

Εικόνα 25: Δείγματα αίματος από 23 αλογάκια από την μελέτη του Δημητριάδη (1937)

Εικόνα 26: Αρσενικό (Δίας) και Θηλυκό(Αφρική) Κτήμα Μουριές

Εικόνα 27: Άλογο με χρωματισμό BAY στα αριστερά και CHESTNUT στα δεξιά

Εικόνα 28: Επάνω και κάτω αριστερά άλογα με χρωματισμό Dapple Gray Μηλωτό, επάνω δεξιά Gray Γκρί και κάτω δεξιά άλογο με χρωματισμό Flea-Bitten.

Εικόνα 29: Αριστερά Bay Roan με corn marks (τραυματισμοί στους οποίους δεν έχουν βγεί λευκές τρίχες) . Δεξιά Bay Roan Shetland pony

Εικόνα 30: Αριστερά Strawberry Roan και Δεξιά Red Roan

Εικόνα 31: Αριστερά Duch Draft άλογα με Blue Roan Δεξιά Brabanter με Blue Roan χρωματισμό

Εικόνα 32: Αριστερά Silver, Steel Roan Ασημί Roan, Αριστερά Leg Barrings, Brindle Stripes, Πτυχιές

Εικόνα 33: Αριστερά επάνω Άλογο Przewalski με χρωματισμό Dun στο πίσω άλογο είναι εμφανής η έγχελυσ.

Δεξιά επάνω Βραχογραφία σε σπήλαιο στο Lascaux που απεικονίζει πρωτόγονα Άλογα.

Δεξιά κάτω έγχελυσ σε άλογο με Classic Dun.

Αριστερά κάτω άλογο με Classic Dun χρωματισμό και διαφορά χρώματος στο ρύγχος απο το υπόλοιπο σώμα.

Εικόνα 34: Αριστερά Άλογο με χρωματισμό Blue Dun ή Grullo. Δεξιά Άλογο με χρωματισμό Red Dun

Εικόνα 35: Σκυριανά αλογάκια σχεδόν σε όλους τους χρωματισμούς που περιγράφονται στις καταγραφές από το 1996.

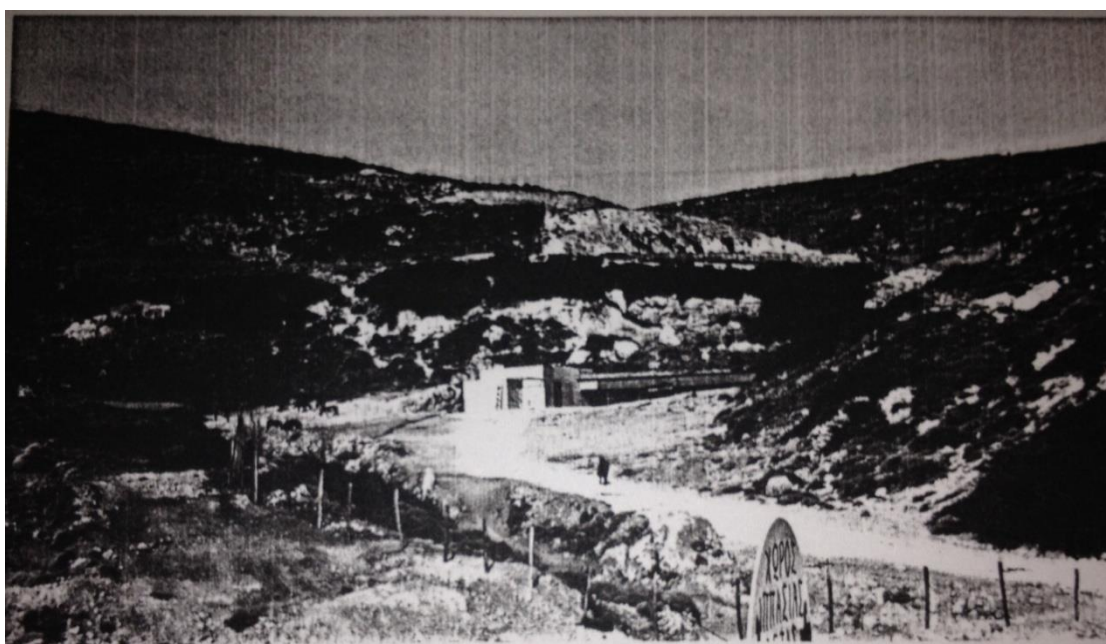
Εικόνα 36: Μέθοδος Σωματομέτρησης των Σκυριανών Αλόγων.

Εικόνα 37: Όργωμα του χωραφιού με τον παραδοσιακο τρόπο, Καλαμίτσα 1976.

Εικόνα 38: Ιπποδρόμιο (Κωστάρας Ν, 1997)

Εικόνα 39: Εγκαταστάσεις και βοηθητικά κτίρια ιπποδρομίου (Κωστάρας Ν, 1997)

Εικόνα 40: Νεαρός πάλος με zebra markings & σταυροειδή έγγελο η οποία δεν είναι ακόμα τόσο αναπτυγμένη.

Εικόνα 41: Ελπίδα Κτήμα Μουριές το πρώτο αλογάκι και το μοναδικό άλογο στην Ελλάδα με προσθετικό μέλος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. A.Simon Turner (consulting editor), Louise L.Southwood (guest editor) August 2006 vol. 22 no 2, Veterinary Clinics of North America, Equine Practice, "Advances in Diagnosis and Management of Infection" Elsevier Saunders (theclinics.com)
2. Bowling, A.T. (1996) "HORSE GENETICS",UK: CAB INTERNATIONAL
3. Bowling, A.T., Ruvinsky A. (2000) "The genetics of the horse"CABI Publishing, CAB INTERNATIONAL Wallingford, OXON, UK.
4. Hodson, A. (1990) "Shetland Ponies" U.K. The Crowood Press.
5. MacBane, S. (1997) "Horse Evolution-Back to its Roots", EQ: Έκδοση 6, Ιανουάριος 1997.
6. MacFadden, B. (1994) FOSSIL HORSES, USA: Cambridge University Press.
7. Masseti Marco (2012). Atlas of Terrestrial Mammals of the Ionian and Aegean Islands, De Gruyter
8. Olalla Pedro (2003). Ο Μυθολογικός Άτλας της Ελλάδας
9. R. Einstein, R S Jones, A. Knifton, G A Starmer (1994). : Principles of Veterinary Therapeutics, Longman Group U.K Limited
10. Sponenberg, P. D. (2009) "EQUINE COLOR GENETICS", Willey Publisher 3rd Edition January 1996, Wiley Blackwell 2009.
11. Δημητριάδης Ι. (1937). Das Skyrospony. "Ein Beitrag zum Studium der Pferde. Griechelands " Thesis vol. 37 part B, Berlin: Verlag Von Paul Parey.
12. Αληφακιώτης Α. Θωμάς (2000). Η Αυτόχθονη Ιπποτροφία στην Ελλάδα. Υπουργείο Γεωργίας Δ/νση Εισροών Ζωικής Παραγωγής. Πρόγραμμα : Διάσωση και Διατήρηση Αγροτικών Ζώων.
13. Αρσένος Ι. Γεώργιος (2005). Ιπποτροφία. Εκδόσεις Σύγχρονη Παιδεία.
14. Βραχνάκης Μ. Φωτιάδης Γ. (Μάρτιος 2012) "Demonstration of the Biodiversity Action Planning approach, to benefit local biodiversity on an Aegean island, Skyros" <<Σχέδιο Δράσης Βιοποικιλότητας Σκύρου>>

15. Γιθκόπουλος Π. (1984). << Η Μικρόσωμη Φυλή Ίππων της Σκύρου >> Veterinary News, vol. 2 no 5 Ελλάς
16. Δημητριάδης Ρ. (1900) "Ελληνική Κτηνοτροφία" Εκδότης Γεώργιος Κασδόνης, Τυπογραφείο Εστία.
17. Δήμος Σκύρου (2008). Σκυριανό Αλογάκι Δράσεις για την Διάσωση του Σκυριανού Αλόγου στην Περιοχή Natura του όρους Κόχυλα" (Δράση με χρηματοδότηση απο το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (Π.Ε.Π) Στερεάς Ελλάδας 2000 -2006 – Άξονας 1 και συγχρηματοδοτείται απο το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων – Τμήμα Προσανατολισμού.) Τεχνική Επιμέλεια Έκδοσης: Ευβοϊκές Εκδόσεις Κίνητρο.Ευμορφία Καλέμη, Έρευνα Κείμενα Επιμέλεια : Αλέξανδρος Καλέμης.
18. Ζαφράκα Μ. Απόστολου (1999,2002,2007). Ο Ίππος και η Εκτροφή του. Εκδόσεις Οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε.
19. Ζαφράκα Μ. Απόστολου (2002).
20. Ζαφράκα Μ. Απόστολου (2007).
21. Ζαφράκας Α. (1995). << Η Χρησιμότητα και η Επιβίωση των Ελληνικών Φυλών Αλόγων >> Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
22. Κατάλογος Πελιτι "Κατά Τόπους Αγροκτήματα, για την Διαφύλαξη των Ντόπιων Ποικιλιών και των Αυτόχθονων Αγροτικών Ζώων, Αφιέρωμα στα Σιτιρά" Σεπτέμβριος 2011-2012 Εκδόση της Εναλλακτικής Κοινότητας "Πελίτι" .
23. Κέντρο Γενετικής Βελτίωσης Ζώων Αθηνών
24. Κέντρο Γενετικής Βελτίωσης Ζώων Ιωαννίνων
25. Κέντρο Γενετικής Βελτίωσης Ζώων Καρδίτσας
26. Κομινάκης Α., Κρητικός Ν., Δαλακλίδης Θ., Καραγιάννη Β., Βούλγαρη Μ., Βαφειαδάκης Θ. "Υπάρχει επαρκής γενετική παραλλακτικότητα στο αλογάκι της Σκύρου;" 4^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Τεχνολογίας Ζωικής Παραγωγής 2013 ZOOTECHNIA Θεσσαλονίκη.
27. Κουλεντιανού Ι. (1980). "The mysterious Horses of Skyros"Ελλάς: Ηριδανός.
28. Κρητικός Ν. (1986) <<Μικρόσωμη Φυλή Αλόγων Σκύρου>> Σχολή Τεχνολογίας Γεωπονίας, Λάρισα.

29. Κρητικός Ν. "Πρόγραμμα Διάσωσης του Σκυριανού Αλόγου" Επιστημονική Ημερίδα Ελληνική Ζωοτεχνική Εταιρεία <<Διατήρηση και Διαχείριση Ζωικών Γενετικών Πόρων : Αναγκαιότητα και Επένδυση Ταυτόχρονα>> 1 Ιουλίου 2014 Συνεδριακό Αμφιθέατρο Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών.
30. Κωνσταντινίδης Π. (1896). "Η Κτηνοτροφία της Σκύρου Δελτίον Γεωργικόν του Γεωργικού Τμήματος του Υπουργείου Εσωτερικών Τεύχος 2 Τυπογραφείον Νομικής 1901.
31. Κωστάρας Γ.Νίκος (1997). The Skyros Pony. BA Project in Equine Studies, Warwickshire College for Agriculture, Horticulture and Equine Studies, UK.
32. Λέκκας Βασίλης Τα Νέα της Αμάλθειας τευχος 8, ΟΚΤ ΝΟΕ ΔΕΚ 2013
33. Μάγρας, Ι.Ν. (1989): Στοιχεία Ανατομικής-Φυσιολογίας των Αγροτικών Ζώων. Εκδόσεις Αφοι Κυριακίδη,Θεσσαλονικη.
34. Μενεγάτος Ι. (1985). "The Native Horse and Pony Breeds of Greece" 36th Annual Meeting of the European Association of Animal Production. Session IIIa, 43a3, Χαλκιδική Ελλάς.
35. Μπιζέλης Ι. "Αυτόχθονες Φυλές Αγροτικών Ζώων" Επιστημονική Ημερίδα Ελληνική Ζωοτεχνική Εταιρεία <<Διατήρηση και Διαχείριση Ζωικών Γενετικών Πόρων : Αναγκαιότητα και Επένδυση Ταυτόχρονα>> 1 Ιουλίου 2014 Συνεδριακό Αμφιθέατρο Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών.
36. Ξανθούλης Ν. (1992). << Σκύρος – Γεωγραφία, Μυθολογία, Ιστορία, Αρχαιότητες >>Αθήνα, Επτάλοφος ΑΒΕΕ.
37. Όμηρος Ιλιάδα (2004) Μετάφραση Θεόδωρος Γ. Μαυρόπουλος, Εκδόσεις Ζήτρος
38. Παπαϊωάννου Κ. "Παράλληλες Δράσεις Διατήρησης Αυτόχθονων Φυλών Ζώων" Επιστημονική Ημερίδα Ελληνική Ζωοτεχνική Εταιρεία <<Διατήρηση και Διαχείριση Ζωικών Γενετικών Πόρων : Αναγκαιότητα και Επένδυση Ταυτόχρονα>> 1 Ιουλίου 2014 Συνεδριακό Αμφιθέατρο Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών.
39. Παπαχατζής Ν. (1974) "Παυσανίου Ελλάδος Περιήγησις Αχαϊκά – Αρκαδικά " Τόμος IV Εκδοτική Αθηνών.
40. Πλασσαρά Κατερίνα (2005). Τα Ελληνικά Ζώα Χάνονται. Δεύτερη Έκδοση, Εκδόσεις ERGO.
41. Τα Νέα της Αμάλθειας τευχος 1, ΙΑΝ ΦΕΒ ΜΑΡ 2012

42. Το Σκυριανό Αλογάκι The Skyros Pony (2003). Συλλογικό Έργο. Εκδόσεις Gema.
43. Τραχανά Ρ. 2013 "Ίππο-στήριξη της Ελπίδας" Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, Κυριακή 6 Οκτωβρίου

Πληροφορίες από το διαδίκτυο

- www.skyrianhorsesociety.gr
- www.amaltheia.org.gr
- <http://www.amaltheia.org/el/>
- www.save-foundation.net
- www.kgbzath.gr
- www.skyrosislandhorsetrust.com
- www.ippolitos.gr
- www.hippologia.org
- www.hippologia.org/?p=261
- http://www.nagref.gr/journals/publications/aytoxthones_fyles.pdf
- www.skyroslife.gr
- www.skyrianoalogaki.blogspot.gr/2010_10_01_archive.html
- www.equus-survival-trust.org/breedaffiliatemembers.html
- www.inskyros.gr
- www.skyrianhorses.org
- www.inskyros.gr
- www.thesilvaproject.org
- <http://silvaland.wix.com/corfu>
- www.faltaits.gr
- www.atticapark.com
- www.amfikaia.gr
- www.ippostrouth.com
- <http://www.linariaport.gr>
- http://en.wikipedia.org/wiki/Eleonora's_falcon
- <http://www.vgl.ucdavis.edu/services/dunhorse.php>
- <http://colorgenetics.info/equine/pictorial-guide-horse-colors-part-3-red-dun-bay-dun-brown-dun-and-black-dun-grullo>
- http://en.m.wikipedia.org/wiki/Dun_gene
- <http://colorgenetics.info/equine/dilutions-horses-cream-dun-champagne-pearl-and-silver>
- <http://www.horse-genetics.com/roan-horses.html>

- <http://knowledgenuts.com/2013/12/18/difference-between-sorrel-chestnut-and-red-roan-horses/>
- <http://www.equusite.com/articles/basics/colors/colorsRoan.shtml>
- <http://www.grullablue.com/colors/roangenetics.htm>
- <http://www.vgl.ucdavis.edu/services/Roan.php>
- <http://www.ridearoad.com/whatisaroad.html>
- http://en.wikipedia.org/wiki/Equine_coat_color_genetics
- http://en.wikipedia.org/wiki/Equine_coat_color
- [http://en.wikipedia.org/wiki/Bay_\(horse\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Bay_(horse))
- [http://en.wikipedia.org/wiki/Chestnut_\(coat\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Chestnut_(coat))
- [http://en.wikipedia.org/wiki/Gray_\(horse\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Gray_(horse))
- <http://www.vgl.ucdavis.edu/services/horse/gray.php>
- www.animalgenetics.us/Equine/Coat_Color/Gray.asp
- <http://www.ethnos.gr/enteta.asp?catid=23522&subid=2&pubid=5114825>
- www.facebook.com/pages/MouriesFarm-SkyrianhorseConservationCenter
- www.facebook.com/skyrianhorses?fref=ts
- www.facebook.com/skyrianhorses/notes
- <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=389919>
- www.facebook.com/groups/267126342349/?fref=ts
- www.facebook.com/pages/Fava-skyrou-Πίσσεξ
- www.facebook.com/pages/Equinus-International
- www.facebook.com/276865409048771/photos/pb.276865409048771.-2207520000.1408263780./640840952651213/?type=3&theater
- www.facebook.com/groups/skyrianhorse/?fref=ts
- www.facebook.com/pages/Skyrian-Horses-GB/126078017442892?fref=ts
- www.facebook.com/groups/135539923124900/?fref=ts
- <http://www.eco-communications.net/2010/08/25/skyros-pastoral-traditions/>
- www.eco-communications.net/2010/07/13/endemic-cattle-on-the-northern-sporades-islands/
- http://el.wikisource.org/wiki/Ελλάδος_περιήγησις/Αρκαδικά
- <http://www.ioanninaridingcenter.gr/>
- www.facebook.com/I.T.R.C.1
- http://www.skyroslife.gr/PRImages/EditorImages/PDF/Agro_Pastoral_Action_Plan.pdf
- http://www.skyroslife.gr/PRImages/EditorImages/PDF/BAP_Action_Plan.pdf
- http://history-pages.blogspot.gr/2012/05/blog-post_02.html
- <http://techblog.gr/internet/www-parthenonfrieze-gr-5939/>
- <http://www.parthenonfrieze.gr/#/read>

ΠΗΓΕΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

ΕΞΩΦΥΛΛΟ : Λέκκας Βασίλης, (Αμάλθεια), 2014 από το προσωπικό του αρχείο.

ΕΣΩΦΥΛΛΟ : www.skyrianhorsesociety.gr,
<http://www.festivaloftheskyrianhorse.gr/SkyrianHorse.php>

Εικόνα 1: www.linariaport.gr

Εικόνα 2: <http://www.veroeddy.be/europe/uk/britishmuseum/parthenon>, <http://col89-marcelayme.ac-dijon.fr/?p=607>

Εικόνα 3: www.facebook.com/pages/MouriesFarm-SkyrianhorseConservationCenter,
<http://techblog.gr/internet/www-parthenonfrieze-gr-5939/>

Εικόνα 4: <http://www.insecula.com/oeuvre/O0020232.html>

Εικόνα 5: <http://www.equusuniversalis.com/world/index.php/articles/item/31-meat-for-canons>

Εικόνα 6: http://en.wikipedia.org/wiki/Eleonora's_falcon

Εικόνα 7: Thomas Scultze Westrum,
<http://www.ecocommunications.net/2010/08/25/skyros-pastoral-traditions/>

Εικόνα 8: Thomas Scultze Westrum,
<http://www.ecocommunications.net/2010/08/25/skyros-pastoral-traditions/>

Εικόνα 9: Thomas Scultze Westrum,
<http://www.ecocommunications.net/2010/08/25/skyros-pastoral-traditions/>

Εικόνα 10: Thomas Scultze Westrum,
<http://www.ecocommunications.net/2010/08/25/skyros-pastoral-traditions/>

Εικόνα 11: Λέκκας Βασίλης, (Αμάλθεια) ,2014 από το προσωπικό του αρχείο.

Εικόνα 12: Λέκκας Βασίλης, (Αμάλθεια) ,2014 από το προσωπικό του αρχείο.

Εικόνα 13: Λέκκας Βασίλης, (Αμάλθεια) ,2014 από το προσωπικό του αρχείο.

Εικόνα 14 : Τα Νέα της Αμάλθειας τευχος 8, ΟΚΤ ΝΟΕ ΔΕΚ 2013

Εικόνα 15: [Facebook.com/MouriesFarm-SkyrianHorseConservationCenter](https://www.facebook.com/MouriesFarm-SkyrianHorseConservationCenter)

Εικόνα 16: Λέκκας Βασίλης, (Αμάλθεια) ,2014 από το προσωπικό του αρχείο.

Εικόνα 17: Λέκκας Βασίλης, (Αμάλθεια) ,2014 από το προσωπικό του αρχείο.

Εικόνα 18: Λέκκας Βασίλης, (Αμάλθεια) ,2014 από το προσωπικό του αρχείο.

Εικόνα 19: Thomas Scultze Westrum, <http://www.eco-communications.net/2010/08/25/skyros-pastoral-traditions/>

Εικόνα 20: Λέκκας Βασίλης, (Αμάλθεια) ,2014 από το προσωπικό του αρχείο.

Εικόνα 21: Λέκκας Βασίλης, (Αμάλθεια) ,2014 από το προσωπικό του αρχείο.

Εικόνα 22: <http://en.wikipedia.org/wiki/Tarpan>

Εικόνα 23: <http://en.wikipedia.org/wiki/Tarpan>

Εικόνα 24: http://en.wikipedia.org/wiki/Equine_coat_color_genetics

Εικόνα 25: Κωστώρας Γ. Νίκος (1997). The Skyros Pony. BA Project in Equine Studies, Warwickshire College for Agriculture, Horticulture and Equine Studies, U.K.

Εικόνα 26: www.skyrianhorses.org

Εικόνα 27: http://en.wikipedia.org/wiki/Equine_coat_color

Εικόνα 28: [http://en.wikipedia.org/wiki/Gray_\(horse\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Gray_(horse))

Εικόνα 29: [http://en.wikipedia.org/wiki/Roan_\(color\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Roan_(color)),

[http://en.wikipedia.org/wiki/Roan_\(horse\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Roan_(horse))

Εικόνα 30: [http://en.wikipedia.org/wiki/Roan_\(horse\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Roan_(horse))

Εικόνα 31: [http://en.wikipedia.org/wiki/Roan_\(color\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Roan_(color)),
[http://en.wikipedia.org/wiki/Roan_\(horse\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Roan_(horse))

Εικόνα 32: www.facebook.com/pages/Equinus-International ,
[http://en.wikipedia.org/wiki/Roan_\(horse\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Roan_(horse))

Εικόνα 33: http://en.wikipedia.org/wiki/Equine_coat_color_genetics,
http://en.wikipedia.org/wiki/Dun_gene

Εικόνα 34: http://en.wikipedia.org/wiki/Dun_gene,
http://en.wikipedia.org/wiki/Equine_coat_color_genetics

Εικόνα 35: Facebook/MouriesFarm-SkyrianHorseConservationCenter

Εικόνα 36: Α. Κομινάκης, Ν. Κρητικός, Θ. Δαλακλίδης, Β. Καραγιάννη, Μ. Βούλγαρη, Θ. Βαφειαδάκης. "Υπάρχει επαρκής γενετική παραλλακτικότητα στο αλογάκι της Σκύρου;" 4^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Τεχνολογίας Ζωικής Παραγωγής 2013 ΖΟΟΤΕΧΝΙΑ Θεσσαλονίκη.

Εικόνα 37: Thomas Scultze Westrum, <http://www.eco-communications.net/2010/08/25/skyros-pastoral-traditions/>

Εικόνα 38: Κωστάρας Γ. Νίκος, (1997).The Skyros Pony.BA Project in Equine Studies, Warwickshire College for Agriculture, Horticulture and Equine Studies, UK.

Εικόνα 39: Κωστάρας Γ. Νίκος,(1997).The Skyros Pony.BA Project in Equine Studies, Warwickshire College for Agriculture, Horticulture and Equine Studies, UK.

Εικόνα 40: www.skyrianhorses.org, Facebook.com/MouriesFarm-SkyrianHorseConservationCenter

Εικόνα 41: www.skyrianhorses.org, Facebook.com/MouriesFarm-SkyrianHorseConservationCenter

ΟΠΙΣΘΟΦΥΛΛΟ: Αθανασέρη Π. Ευθυμία (2014). Προσωπικό Αρχείο.

NOMΟΘΕΣΙΑ

1. (οδηγία 79/43/EEC).
2. (οδηγία 79/409EEC)
3. 1360/1942

ΖΟΟΤΕΧΝΙΑ 2014, Σκυριανά Αλογάκια από το Αγρόκτημα του Δημήτριου Δήμου.

